IES DO CASTRO (VIGO)

DEPARTAMENTO
DE
XEOGRAFÍA E HISTORIA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

CURSO ESCOLAR 2012-2013

Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia

Ferreiro Porto, José

López Bejo, Lucía

García Vázquez, Mª Lourdes

Palomo Branco, Joao Paulo

Villarino Cid, Dolores

INTRODUCIÓN

- Este Departamento ten materias na E.S.O. e materias no BAC.

- A Educación Secundaria Obrigatoria pretende asegurar unha formación común a todo o alumnado dentro do sistema educativo español. A súa finalidade é lograr que o alumnado adquira os elementos básicos da cultura; desenvolver e consolidar neles hábitos de estudo e de traballo; preparalos para a súa incorporación a estudos posteriores e para a súa inserción laboral; e formalos para o ejercicio dos seus dereitos e obrigacións como cidadáns.

- As materias do Bacharelato deste Departamento son uns dos estudos posteriores que poden facer as alumnas e os alumnos que aínda non optaron (ou non a conseguiron) pola inserción laboral

- O bacharelato forma parte da educación secundaria, na fase postobligatoria, e ten como finalidade proporcionarlle ao alumnado a formación, a madurez intelectual e humana, os coñecemetos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia, así como capacitarse para o acceso á educación superior

CONTEXTUALIZACIÓN

- O de Xeografía e Historia é un departamento de Instituto do Educación Secundaria do Castro
- É unha parte da engrenaxe educativa deste Instituto. É un dos departmentos que atenden a un maior número de alumnado
- A ubicación do Instituto xunto ao Parque do Castro facilita o seu aproveitamento didáctico

CONTRIBUCIÓN DA XEOGRAFÍA E HISTORIA AO LOGRO DAS COMPETENCIAS BASICAS

- A área de ciencias sociais resulta fundamental para o desenvolvemento da "Competencia social e cidadá"
- Na "Competencia no coñecemento e na interacción co mundo físico" as contribucións da Xeografía Historia son relevantes, sobre todo as da primeira.
- A dimensión espacial impregna a aprendizaxe dos contidos xeográficos
- A contribución da área de ciencias sociais á "Competencia cultural e artística" concrétase no estudio de obras de arte relevantes
- A competencia no "Tratamento da información e competencia dixital" e moi necesaria para un mellor coñecemento da Xeografía e da Historia, e, sobre todo, para unha mellor comunicación de dito coñecemento.
- As ciencias sociais aportan un vocabulario preciso e específico que contribue a "Competencia en comunicación lingüística"
- As ciencias sociais aportan sobre todo tolerancia e curiosidade, e estes son dous bos componentes para lograr a "Competencia para aprender a aprender"
- Os grandes protagonistas das ciencias sociais destacaron pola súa "Autonomía e iniciativa persoal" : son un bo ejemplo desta competencia
- Da "Competencia matemática" traballanse : números romanos, cronología antes e despois da Era Cristiana, operacións sinxelas, magnitudes, proporcións, porcentajes, taxas, escalas numéricas e gráficas, sistemas de referencia, representación gráfica da información estadística, codificación numérica da información

CIENCIAS SOCIAIS
XEOGRAFÍA E HISTORIA

1º ESO

Programación curso 2012-2013

OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA OBRIGATORIA

a) Asumir responsablemente os seu deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás outras persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e grupos, exercitarse no diálogo afianzando os dereitos humanos como valores comúns dunha sociedade plural e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas outras persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes da información para, con sentido crítico, adquirir novos coñecementos. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado que se estrutura en distintas disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas nos diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexos, e iniciarse no coñecemento, a lectura e o estudo da literatura.

i) Comprender e expresarse en máis dunha lingua estranxeira de maneira apropiada.

j) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e a historia propia e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural, coñecer mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e sociedade galega ou a outras culturas do mundo.

k) Coñecer o corpo humano e o seu funcionamento, aceptar o propio e odas outras persoas, aprender a coidalo, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos do coidado e saúde corporais e incorporar a educación física e apráctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e oa mbiente, contribuíndo á súa conservación e mellora.

l) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das distintas manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

m) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e mellora e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

n) Coñecer e valorar a importancia do uso do noso idioma como elemento fundamental para o mantemento da nosa identidade.

OBXECTIVOS 1º ESO

1. Aprender a se relacionar cos demais e a participar en actividades de grupo con actitudes solidarias e tolerantes. (a)
2. Coñecer e respectar os dereitos e deberes dos cidadáns e cidadás, preparándose para o exercicio dos primeiros e para o cumprimento dos segundos. (a, c)
3. Asimilar hábitos e estratexias de traballo autónomo que favorezan a aprendizaxe e o desenvolvemento intelectual do alumnado. (b)
4. Valorar positivamente as diferenzas entre individuos rexeitando os prexuízos sociais e calquera forma de discriminación baseada en diferenzas de raza, sexo, crenzas ou clase social. (c, d)
5. Analizar e interpretar de xeito reflexivo a información transmitida a través de diferentes fontes de información escritas, orais ou audiovisuais. (e)
6. Utilizar as novas tecnoloxías da información e da comunicación para a xestión e a análise de datos, a presentación de traballos e informes (e)
7. Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas en diferentes eidos de coñecemento, mediante a aplicación do razoamento lóxico, a formulación e o contraste de hipóteses. (f)
8. Coñecerse a si mesmo cunha imaxe positiva, mostrar unha crecente autonomía persoal na aprendizaxe, procurando un equilibrio das distintas capacidades físicas, intelectuais e emocionais, cunha actitude positiva cara ao esforzo e a superación das dificultades. (g)
9. Comprender e producir mensaxes orais e escritas para se comunicar e organizar o pensamento, reflexionar sobre os procesos implicados no uso da linguaxe; e recoñecer as particularidades das distintas linguas que se falan en España. (h)
10. Ler e interpretar textos literarios a partir do coñecemento do seu contexto cultural e histórico. (h)
11. Adquirir unha destreza comunicativa funcional na lingua ou linguas estranxeiras obxecto de estudo. (i)
12. Valorar positivamente a diversidade cultural e lingüística existente en España e en Galicia. (j, a)
13. Comprender os aspectos básicos do funcionamento do corpo humano e desenvolver actitudes e hábitos positivos cara á conservación e prevención da saúde individual e colectiva (levar unha vida sa con exercicio físico periódico, hixiene esmerada, alimentación equilibrada, etc.). (k)
14. Desenvolver hábitos e actitudes que favorezan o propio desenvolvemento individual e a conservación do medio. (k)
15. Saber interpretar e producir mensaxes que empreguen códigos artísticos, científicos e técnicos co fin de arrequentar as posibilidades de comunicación de forma precisa, creativa e comunicativa. (l)
16. Valorar o patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia adoptando actitudes que favorezan a súa preservación e desenvolvemento. (m)
17. Comprender a importancia do coñecemento do uso do galego como parte da nosa identidade colectiva e individual. (n)

As letras entre parénteses (a, b, c...) indican o Obxectivo de Educación Primaria ao que se refire cada un dos Obxectivos do Primeiro Curso.

DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

1. Competencia social e cidadá

- Comprender a achega que as diferentes culturas fixeron á evolución da humanidade.
- Reflexionar de forma crítica sobre os feitos e problemas sociais e históricos.
- Expresar as propias opinións de forma asertiva.
- Escoitar activamente; saber poñerse no lugar do outro e comprender o seu punto de vista.
- Relacionarse, cooperar e traballar en equipo.
- Comprender os valores democráticos.
- Entender os comportamentos e as formas de vida en contextos históricos e/ou culturais distintos do propio.

2. Coñecemento e a interacción co mundo físico

- Coñecer as características do espazo físico no que se desenvolven a vida e a actividade humana.
- Localizar no espazo os elementos do medio físico e os acontecementos históricos traballados.
- Analizar a acción do ser humano sobre o medio e interesarse pola conserva do ambiente.
- Aprender a orientarse e a situarse no espazo, utilizando mapas e planos.
- Realizar predicións e inferencias de distinto nivel de complexidade.

3. Competencia cultural e artística

- Desenvolver a sensibilidade para gozar con distintas expresións do patrimonio natural e cultural.
- Valorar a importancia do patrimonio para acceder ao coñecemento das sociedades do pasado.
- Interesarse por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico.

4. Tratamento da información e competencia dixital

- Obter información a través de fontes de distinta natureza: cartográficas, iconográficas, textuais, etc.
- Utilizar os buscadores para localizar información en Internet, seguindo un criterio específico.
- Analizar datos cuantitativos de táboas e gráficas.
- Relacionar, analizar, comparar e sintetizar a información procedente das distintas fontes traballadas.

5. Competencia en comunicación lingüística

- Interpretar textos de tipoloxía diversa, linguaxes icónicas, simbólicas e de representación.
- Saber expresar axeitadamente as propias ideas e emocións, oralmente e por escrito.
- Utilizar diferentes variantes do discurso, en especial a descrición e a argumentación.
- Defender o punto de vista persoal con argumentos coherentes e pertinentes.
- Elaborar definicións dos conceptos estudados, utilizando a terminoloxía máis axeitada en cada caso.
- Escoitar, analizar e ter en conta opinións distintas á propia con sensibilidade e espírito crítico.

6. Competencia matemática

- Interpretar escalas numéricas e gráficas.
- Analizar e comparar a información cuantitativa de táboas, listaxes, gráficos e mapas.
- Facer cálculos matemáticos sinxelos para comparar dimensións, calcular distancias e diferenzas horarias.

7. Competencia para aprender a aprender

- Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e a actualización permanente.
- Buscar explicacións multicausais para comprender un fenómeno e avaliar as súas consecuencias.
- Anticipar posibles escenarios ou consecuencias das accións individuais e sociais.
- Saber comunicar e expresar de forma efectiva os resultados do propio traballo.
- Tomar conciencia do que se aprendeu e o que falta por aprender.

8. Autonomía e iniciativa persoal

- Comprender as actividades presentadas e planificar a estratexia máis axeitada para resolvelas.
- Saber argumentar de forma lóxica e coherente os propios puntos de vista.
- Tomar decisións e saber escoller a maneira de recuperar a información máis axeitada en cada caso.
- Facer un seguimento das aprendizaxes realizadas.

BLOQUES DE CONTIDOS

Bloque 1. Contidos comúns

- Lectura e interpretación de imaxes e mapas de diferentes escalas e características. Percepción da realidade xeográfica mediante a observación directa ou indirecta. Interpretación de gráficos e elaboración destes a partir de datos.
- Obtención de información de fontes diversas (iconográficas, arqueolóxicas, escritas, proporcionadas polas tecnoloxías da información, etc.) e elaboración escrita da información obtida.
- Localización no tempo e no espazo dos períodos, culturas e civilizacións e acontecementos históricos. Representación gráfica de secuencias temporais.
- Identificación de causas e consecuencias dos feitos históricos e dos procesos de evolución e cambio relacionándoos cos factores que os orixinaron.
- Coñecemento dos elementos básicos que caracterizan as manifestacións artísticas máis relevantes, contextualizándoas na súa época. Valoración da herdanza cultural e do patrimonio artístico, particularmente o propio, como riqueza que hai que preservar e colaborar na súa conservación.
- Realización de debates sobre temas de actualidade que poidan ter referentes na antigüidade ou nos contidos xeográficos.
- Elaboración de traballos de campo sobre a realidade xeográfica máis próxima e/ ou o patrimonio arqueolóxico do contorno.

Bloque 2. A Terra e os medios naturais

- A representación da Terra. Aplicación de técnicas de orientación e localización xeográfica.
- Localización no mapa e caracterización de continentes, océanos, mares, unidades do relevo e ríos no mundo, en Europa, en España e en Galicia.
- Caracterización dos principais medios naturais, identificando os compoñentes básicos do relevo, os climas, as augas e a vexetación; comprensión das interaccións que manteñen. Observación e interpretación de imaxes representativas destes. Valoración da diversidade como riqueza que hai que conservar.
- Os grupos humanos e a utilización do medio: análise das súas interaccións. As paisaxes naturais e humanizadas. Principais unidades paisaxísticas en Galicia e España. A organización do territorio en Galicia: a dispersión da poboación en pequenos asentamentos (aldeas), as parroquias, as vilas e as áreas urbanas.
- Riscos. Estudo dalgún problema ambiental como, por exemplo, a acción humana sobre a vexetación, o problema da auga ou o cambio climático. Toma de conciencia das posibilidades que o medio ofrece e disposición favorable para contribuír ao mantemento da biodiversidade e a un desenvolvemento sustentable.

Bloque 3. Sociedades prehistóricas, primeiras civilizacións e idade antiga

- Cazadores e recolectores, os primitivos actuais. Cambios producidos pola revolución neolítica. Aspectos significativos da prehistoria no territorio peninsular.
- As primeiras civilizacións urbanas. Orixe do poder político e patriarcado.
- As primeiras formas de poboamento e distribución da poboación en Galicia. A cultura castrexa.
- O mundo clásico: Grecia e Roma. As sociedades escravistas. A democracia ateniense. As formas de organización económica, social, administrativa e política romanas. O proceso de romanización e as súas consecuencias en Hispania. A cidade e a forma de vida urbana. Achegas da cultura e da arte clásicas. Pervivencias do mundo cultural romano na Gallaecia.
- Orixe e expansión do cristianismo. Fin do imperio romano e fraccionamento da unidade mediterránea. O reino suevo como exemplo de adaptación de comunidades endóxenas e esóxenas.

UNIDADES TEMÁTICAS

TEMA 1. A TERRA, PLANETA DO SISTEMA SOLAR

1. A TERRA, UN PUNTO NO UNIVERSO
2. O PLANETA TERRA
3. ROTACIÓN DA TERRA: OS DÍAS E AS NOITES
4. TRANSLACIÓN DA TERRA: AS ESTACIÓNS DO ANO

TEMA 2. A REPRESENTACIÓN DA TERRA: OS MAPAS

1. A LATITUDE E A LONXITUDE
2. A REPRESENTACIÓN DA TERRA
3. OS MAPAS. TRABALLAR COS MAPAS: A ESCALA E O MAPA TOPOGRÁFICO

TEMA 3. AS FORMAS DA TERRA

1. A CAPA EXTERNA DA TERRA
2. AXENTES INTERNOS DA FORMACIÓN DO RELEVO
3. AXENTES EXTERNOS DA FORMACIÓN DO RELEVO. AS FORMAS DO RELEVO
4. OS CONTINENTES
5. UN MUNDO DE MONTAÑAS E CHAIRAS
6. UN MUNDO DE ILLAS, PENÍNSULAS E GOLFOS
7. O RELEVO DE EUROPA
8. O RELEVO DE ESPAÑA

TEMA 4. RÍOS E MARES

1. A AGUA NA NATURALEZA
2. O PROBLEMA DA AGUA
3. OCÉANOS, MARES, RÍOS E LAGOS DA TERRA
4. A DINÁMICA OCEÁNICA. A riqueza de océanos e mares
5. RÍOS DE EUROPA E DA PENÍNSULA IBÉRICA

TEMA 5. TEMPO E CLIMA

1. A ATMOSFERA
2. A TEMPERATURA
3. A HUMIDADE DO AIRE E AS PRECIPITACIÓNS
4. A PRESIÓN ATMOSFÉRICA E O VENTO

TEMA 6. CLIMAS E PAISAXES DA TERRA

1. CLIMAS DA TERRA
2. ZONA CÁLIDA: PAISAXE ECUATORIAL
3. ZONA CÁLIDA: PAISAXE TROPICAL
4. ZONA CÁLIDA: PAISAXE DESÉRTICA
5. ZONAS TEMPERADAS: PAISAXE OCEÁNICA

6. Zonas temperadas: paisaxe mediterránea

7. Zonas temperadas: paisaxe continental

8. Zonas frías: paisaxe polar e paisaxe de alta montaña

Tema 7. Climas e paisaxes de europa e españa

1. Climas e paisaxes de Europa

2. Climas e paisaxes de España. As paisaxes humanizadas de España

3. O relevo e as augas de Galicia

4. Clima e paisaxes de Galicia

Tema 8. Sociedade e medio natural

1. A Terra é un ecosistema

2. Riscos naturais

3. Riscos provocados pola acción humana.Un problema ambiental: a desertización

4. O medio ambiente urbano

5. A explotación dos recursos naturais. o desenvolvemento sostible

Tema 9. A prehistoria

1. Os primeiros seres humanos

2. O Paleolítico: a caza e a recolección

3. A arte das cavernas

4. O Neolítico: a produción de alimentos. A vida nunha aldea neolítica

5. A Idade dos Metais

6. La Prehistoria en la Península Ibérica

Tema 10. As primeiras civilizacións: mesopotamia e exipto

1. Mesopotamia, terra entre dous ríos

2. A arte mesopotámica

3. Exipto, o Nilo e o deserto

4. O Exipto dos faraóns.. A vida cotiá no Antigo Exipto

5. A relixión exipcia

6. O templo, morada dos deuses

7. As tumbas exipcias

Tema 11. O mundo grego

1. O nacemento do mundo grego

2. As polis gregas

3. As colonizacións gregas

4. A democracia ateniense

5. O esplendor de Atenas. A vida cotiá en Atenas

6. A Grecia helenística

TEMA 12. O IMPERIO ROMANO

1. AS ORÍXES DE ROMA
2. A ROMA REPUBLICANA
3. ROMA, Á CONQUISTA DO MEDITERRÁNEO
4. O IMPERIO ROMANO. O CRISTIANISMO
5. UNHA SOCIEDADE URBANA
6. A PROSPERIDADE AGRÍCOLA E COMERCIAL
7. A CRISE DO IMPERIO ROMANO

TEMA 13. HISPANIA ROMANA

1. INVASIÓNS E COLONIZACIÓNS
2. OS POBOS PRERROMANOS: IBEROS E CELTAS
3. A CONQUISTA ROMANA DE HISPANIA
4. HISPANIA, PROVINCIA ROMANA..
5. O LEGADO DE ROMA

TEMA 14. A HERDANZA DA CULTURA CLÁSICA

1. A RELIXIÓN GREGA E ROMANA
2. A CULTURA CLÁSICA
3. A ARQUITECTURA GREGA
4. A ARQUITECTURA ROMANA
5. ESCULTURA, CERÁMICA E PINTURA EN GRECIA
6. ESCULTURA, PINTURA E MOSAICO EN ROMA

TEMA 15. A FRAGMENTACIÓN DO MUNDO ANTIGUO

1. OS REINOS XERMÁNICOS
2. O IMPERIO BIZANTINO (476-1453)
3. A HISPANIA VISIGODA
4. CARLOMAGNO

TEMA 16. GALICIA NA ANTIGÜIDADE

1. GALICIA NA PREHISTORIA
2. GALICIA ENTRA NA HISTORIA: A CULTURA CASTREXA
3. GALLAECIA, UNHA PROVINCIA DO IMPERIO ROMANO
4. A HERDANZA ROMANA
5. OS SUEVOS

METODOLOXÍA

Dende o punto de vista didáctico,pretendemos dar unhas Ciencias Sociais que se preocupen sobre todo de formar ós alumnos e alumnas intelectual e socialmente; a súa capacidade de comprensión,análise e síntese debe ser desarrollada nunha clase activa que evite a simple memorización,buscando a interpretación e discusión dos diferentes temas tratados.

O alumnado do 1º Ciclo de Secundaria pola súa idade,é especialmente activo,e demanda unha maior atención por parte do profesor;por esta razón as clases deberán ser moito más dinámicas para captar a maior atención posible, e que o proceso de aprendizaxe resulte sinxelo e non demasiado pesado.

Non tódolos alumnos e alumnas aprenden ó mesmo ritmo,nin todos teñen a mesma capacidade para aprender. Débese ter en conta a diversidade do alumnado, valorando o progreso realizado por cada un de xeito individual, ainda que o excesivo número de alumnos na aula(3 grupos de 30 alumnos) vai facer complicado un ensino individualizado así como a atención ao alumnado con necesidades educativas especiais

A aprendizaxe realizarase a través do uso de distintos materiais e métodos didácticos,que terán como finalidade a participación activa do alumnado:

- exercicicios prácticos destinados a que o alumno desarrolle capacidades de análise e síntese.
- uso de gráficos,mapas...
- uso do comic
- traballos en equipo
- uso de materiais audiovisuais:video,cine...
- uso da prensa como material didáctico.
- lecturas alternativas (en colaboración coa biblioteca do centro)
- saidas de traballo: o alumnado de 1º ESO participou nos últimos anos nas actividades propostas polo Concello de Vigo "Vigo por dentro"(saída ao Castro, Museo de Castrelos....). Neste curso o Concello non vai desenvolver esas visitas, polo que intentaremos organizar algunha saída pola nosa conta.
- colaboración co equipo de traballo do centro na Axenda 21: participación en actividades medioambientais que se organizarán tanto dentro do centro como fóra.

O libro de texto será un punto de referencia clave,e un material de traballo de uso diario.

1º ESO: Ciencias Sociais 1º ESO. FISTERRA . Ed. Vicens Vives

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Localizar lugares ou espazos nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas e obter información sobre o espazo representado a partir da lenda e da simboloxía. Elaborar mapas sinxelos iniciándose no emprego de recursos informáticos.
2. Localizar nun mapa os elementos básicos que configuran o medio físico mundial, de España e de Galicia, caracterizando os trazos que predominan nun espazo concreto.
3. Comparar os rasgos físicos máis destacados (relevo, clima, augas e elementos bioxeográficos) que configuran os grandes medios naturais do planeta, con especial referencia a Galicia, localizándoos no espazo representado e analizando exemplos das paisaxes que resultan da actividade humana.
4. Interpretar a paisaxe do seu contorno, identificando os seus trazos característicos e relacionando elementos físicos, recursos e formas de asentamento rurais ou urbanos.
5. Identificar e explicar exemplos de riscos e de impactos que a acción humana ten sobre o medio, analizando as súas causas e efectos, e proporcionando medidas e condutas para prevelos e limitalos, facendo unha especial referencia ao ámbito galego.
6. Utilizar as convencións e unidades cronolóxicas e as nocións de evolución e cambio, aplicándoas a feitos e procesos referidos á prehistoria e historia antiga do mundo, da Península Ibérica e de Galicia.
7. Identificar e expoñer os cambios que supuxo a revolución neolítica na evolución da humanidade e valorar a súa importancia e as súas consecuencias ao comparalos cos elementos que conformaron as sociedades cazadoras e recolectoras.
8. Diferenciar os trazos que caracterizan algunha das primeiras civilizacións urbanas e a civilización grega, identificando os elementos orixinais desta última e valorando aspectos relevantes da súa contribución á civilización occidental.
9. Comprender os trazos característicos da cultura castrexa, a área xeográfica na que se desenvolveu e a súa particular forma de ocupación do territorio.
10. Caracterizar os trazos da organización política, económica e social da civilización romana na súa época de expansión, valorando a transcendencia da romanización na Hispania e na Gallaecia e a pervivencia do seu legado.
11. Realizar unha lectura comprensiva de fontes de información e comunicar a información obtida de forma correcta por escrito.

PAUTAS DE AVALIACIÓN

O sistema de avaliación será continua e individualizada, de maneira que poidamos coñecer en cada momento cal é a marcha de cada un dos alumnos e alumnas (de novo condicionadas polo excesivo número de alumnos/as por aula).

Teránse en conta os contidos mínimos,e avalairanse os contidos e competencias básicas

Valorarase:

- Interese do alumnado pola materia,participación na clase,atención...
- Control sobre o traballo diario de clase: moi importante será o **caderno de clase**, no que será posible analizar e obter información sobre a súa aprendizaxe,organización dos traballos,constancia neles,etc.Será un requisito indispensable para superar cada unha das avaliacións
- **Traballos**:valorarase a capacidade de comprensión, de síntese, a presentación, exposición oral, traballo en equipo….
- Realización periódica de **probas escritas.**

- A cualificación final da materia será a media aritmética das tres avaliacións celebradas ao longo do curso redondeada ao número enteiro máis próximo.

- Ao final do curso farase unha recuperación daqueles contidos que o alumno non superara ao longo do curso.

- Os alumnos/as que non superen a materia no mes de xuño poderán presentarse a unha proba extraordinaria do mes de setembro.

- A proba extraordinaria de setembro versará sobre todos os contidos desenvolvidos ao longo do curso.

CIENCIAS SOCIAIS
XEOGRAFÍA E HISTORIA

2 º ESO

Programación curso 2012-2013

CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

1. Competencia social e cidadá

- Comprender o concepto de tempo histórico.
- Identificar a relación multicausal dun feito histórico e as súas consecuencias.
- Coñecer as grandes etapas e os principais acontecementos da Idade Media e a Historia Moderna.
- Comprender o funcionamento das sociedades, o seu pasado histórico, a súa evolución e transformacións.
- Desenvolver a empatía mediante a comprensión das accións humanas do pasado.
- Expresarse de forma asertiva e mostrar unha actitude favorable ao diálogo e mais ao traballo cooperativo.

2. Coñecemento e a interacción co mundo físico

- Identificar e localizar os ámbitos xeopolíticos, económicos e culturais en que se enmarcan os acontecementos da Idade Media e a Historia Moderna.
- Coñecer os distintos usos do espazo e dos recursos que fixeron as sociedades ao longo dos períodos históricos estudados.

3. Competencia cultural e artística

- Comprender a función que as artes tiveron e teñen na vida dos seres humanos.
- Recoñecer os diferentes estilos da arte medieval e moderno, e os valores estéticos que expresan.
- Analizar obras de arte de xeito técnico e identificar o contexto histórico que explica a súa aparición.
- Desenvolver unha actitude activa en relación coa conservación e a protección do patrimonio histórico.

4. Tratamento da información e competencia dixital

- Relacionar e comparar a información procedente de diversas fontes: escritas, gráficas, audiovisuais etc.
- Contrastar a información obtida e desenvolver un pensamento crítico e creativo.
- Elaborar a información transformando os datos recollidos e traducíndoos a outro formato ou linguaxe.
- Empregar as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e a comunicación na procura e o procesamento da información.

5. Competencia en comunicación lingüística

- Utilizar adecuadamente o vocabulario propio das ciencias sociais para construír un discurso preciso.
- Desenvolver a empatía e interesarse por coñecer e es-coitar opinións distintas á propia.
- Utilizar diferentes variantes do discurso, en especial, a descrición e a argumentación.
- Ler e interpretar textos de tipoloxía diversa, linguaxes icónicas, simbólicas e de representación.

6. Competencia matemática

- Elaborar e interpretar eixes cronolóxicos.
- Analizar e comprender os datos cuantitativos recollidos en táboas, gráficos e diagramas.
- Facer cálculos matemáticos de números enteiros e porcentaxes para chegar a conclusións cuantitativas.

7. Competencia para aprender a aprender

- Desenvolver unha visión estratéxica dos problemas, anticipar posibles escenarios e consecuencias futuras das accións individuais e/ou sociais.
- Buscar explicacións multicausais para comprender os fenómenos sociais e avaliar as súas consecuencias.
- Utilizar distintas estratexias para organizar, memorizar e recuperar a información: esquemas, resumos etc.
- Participar en debates e contrastar as opinión persoais coas do resto de compañeiros.
- Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e mais a actualización permanente.

8. Autonomía e iniciativa persoal

- Asumir responsabilidades e tomar decisións con respecto á planificación do proceso de resolución das actividades propostas.
- Interpretar adecuadamente as particularidades de ca-da situación e de cada problema estudado.
- Saber argumentar de forma lóxica e coherente as explicacións dos conceptos e fenómenos estudados.
- Autorregular o propio aprendizaxe: tomar conciencia do que se sabe e do que falta por aprender; e realizar autoavaliacións do propio traballo.

OBXECTIVOS 2º ESO CIENCIAS SOCIAIS

1 Recoñecer os mecanismos esenciais que rexen o funcionamento dos feitos sociais e económicos dentro da estrutura da nosa sociedade e, deste xeito, comprender e saber analizar os problemas máis apremantes das sociedades contemporáneas.

2 Adquirir e utilizar o vocabulario específico da área con precisión e rigor.

3 Estudar, comparar e contrastar a información obtida a través de diferentes fontes de información directa (enquisas, traballos de campo etc.) e indirecta (vídeos, imaxes, obras de arte etc.).

4 Manexar e interpretar correctamente diferentes instrumentos de traballo xeográfico e histórico como as gráficas, os mapas, as series estatísticas etc.; saber interpretar a escala gráfica e os signos convencionais que se utilizan nos distintos tipos de mapas (físicos, políticos, históricos etc.).

5 Elaborar bosquexos, gráficos sinxelos, organigramas e mapas conceptuais para representar os fenómenos históricos e xeográficos traballados.

6 Realizar pequenas investigacións de carácter descritivo, organizando os datos e as ideas; e resolver diversos problemas mediante a aplicación de técnicas e procedementos sinxelos de procura e tratamento da información propios da Xeografía e da Historia.

7 Recoñecer as peculiaridades do coñecemento científico sobre os asuntos sociais, e valorar o rigor e a obxectividade na procura de datos e a investigación de todo tipo de informacións sobre o medio natural e social.

8 Comparar as características das sociedades e cidades rurais, industriais e postindustriais.

9 Clasificar os distintos tipos de cidades existentes segundo os sistemas de produción e as actividades económicas que se practican nelas.

10 Describir o estado do benestar de Europa, de España e de Galicia.

11 Identificar o sistema urbano das cidades do mundo, España e Galicia. .

12 Identificar a distribución da poboación no planeta, España e Galicia, entender o concepto de *densidade de poboación* e especificar os factores que condicionan a distribución (factores físicos, políticos, históricos e económicos).

13 Diferenciar a estrutura económica dos países ricos e dos países pobres.

14 Explicar as consecuencias do progresivo avellentamento da poboación mundial e valorar as posibles consecuencias dos desequilibrios actuais e futuros.

15 Coñecer as distintas fases da evolución da poboación mundial, comparando os réximes demográficos dos países desenvolvidos e dos países subdesenvolvidos.

16 Explicar o modelo de transición demográfica e as consecuencias do actual avellentamento da poboación nos países desenvolvidos, facendo especial fincapé nas series estatísticas de Galicia e de España.

17 Analizar as características da poboación de Galicia e de España: índices de natalidade e fecundidade, taxa de mortalidade, crecemento vexetativo, esperanza de vida, pirámides de idade, distribución no territorio etc.

18 Describir o modelo demográfico dos países ricos e pobres, así como explicar as causas e as consecuencias das súas dinámicas.

19 Realizar actividades relacionadas co estudo demográfico: elaborar e interpretar pirámides de poboación, realizar cálculos de densidades de poboación, interpretar series estatísticas etc.

20 Entender os conceptos de taxa de natalidade, taxa de fecundidade, taxa de mortalidade e taxa de crecemento natural; sabelos calcular correctamente e valorar a información que nos achegan.

21 Comprender as causas dos movementos migratorios e clasificar os distintos tipos de migracións segundo as causas que as motivan, o destino ao que se dirixen; a súa forma e mais a súa duración.

22 Identificar os fluxos migratorios na actualidade e analizar a evolución dos movementos migratorios en España e Galicia.

23 Reflexionar sobre as consecuencias que xeran os movementos migratorios nos territorios emisores e receptores de inmigrantes, valorando a necesidade de adoptar políticas migratorias que favorezan a integración e eviten os conflitos entre a sociedade emisora e receptora.

24 Definir a poboación activa e establecer a súa distribución por sectores económicos no planeta e España.

25 Valorar a incorporación da muller ao mundo laboral.

26 Comprender os diversos indicadores do desenvolvemento económico e social; e establecer as principais diferenzas entre as grandes áreas desenvolvidas da Terra e os países do Terceiro Mundo.

27 Saber en que consiste a actual globalización dos mercados e dos procesos produtivos; e describir a nova división internacional do traballo.

28 Recoñecer a importancia da evolución dos medios de transporte e as novas tecnoloxías da información e a comunicación na mundialización da economía.

29 Ordenar os acontecementos históricos en eixes cronolóxicos e localizalos no espazo co fin de adquirir unha perspectiva global da evolución histórica da Humanidade que teña en conta os procesos de cambio e de permanencia.

30 Coñecer as orixes do Islam, identificar os seus preceptos básicos e analizar as diferentes fases da súa expansión tras a morte de Mahoma.

31 Saber como se produciu a conquista árabe da Península Ibérica, indicando as batallas, as datas e mais os personaxes máis representativos deste período histórico.

32 Localizar nun eixe cronolóxico as distintas etapas da historia de Al-Andalus e comparar o sistema político e a organización estatal de Al-Andalus desde a época do Emirato dependente ata os Reinos de Taifas.

33 Coñecer a evolución política, económica e cultural do reino nazarí de Granada.

34 Recoñecer os distintos grupos que formaban a sociedade de Al-Andalus e comprender as causas das conversións relixiosas.

35 Coñecer a base económica de Al-Andalus e identificar os cultivos e as innovacións técnicas que os árabes introduciron na Península.

36 Recoñecer os edificios e monumentos máis emblemáticos de Al-Andalus.

37 Enumerar as grandes achegas da cultura musulmá ao mundo occidental, así como os seus principais científicos e filósofos.

38 Analizar os elementos que, tras a morte de Carlomagno, propiciaron o nacemento do feudalismo.

39 Explicar a composición e os trazos distintivos dos distintos estamentos da sociedade medieval: modo de vida, nivel de riqueza, actividades económicas etc. e as características do feudo.

40 Explicar as características da monarquía feudal.

41 Entender os pactos de fidelidade e vasalaxe que establecían os distintos grupos sociais que integraban o sistema feudal.

42 Describir distintos edificios característicos do mundo rural da Idade Media: o castelo, o mosteiro, as vivendas dos campesiños etc.

43 Saber como estaba organizada a Igrexa na Idade Media, cales eran as súas principais ordes relixiosas; e valorar a importancia desta institución na Europa cristiá.

44 Explicar os trazos distintivos da arte románica en Europa, España e Galicia nas súas diversas manifestacións: arquitectura, escultura e pintura.

45 Coñecer as orixes da cidade medieval, identificar os seus principais edificios e recoñecer as actividades económicas que se desenvolvían no seu interior, dedicando unha especial atención ao funcionamento dos gremios.

46 Identificar e localizar no mapa as principais rutas comerciais e centros mercantís da Idade Media.

47 Coñecer a composición e as formas de vida dos distintos grupos sociais que habitaban a cidade medieval, facendo especial fincapé na nova clase social: a burguesía.

48 Analizar as causas do renacer cultural das cidades no século XIII e valorar a función cultural e ideolóxica das universidades a partir deste momento.

49 Explicar o proceso de afianzamento das monarquías en Europa a partir do século XIII. (1, 5)

50 Explicar os trazos distintivos da arte gótica en Europa, España e Galicia na súas diversas manifestacións: arquitectura, escultura e pintura.

51 Coñecer as causas da crise da Baixa Idade Media (séculos XIV e XV).

52 Identificar as características e a evolución dos reinos cristiáns peninsulares desde as súas orixes no século VIII até finais da Idade Media, prestándolle especial atención á evolución dos territorios galegos dentro da Coroa de Castela.

53 Describir a forma de goberno e as institucións dos Estados cristiáns da Península e a súa evolución ao lngo da Idade Media.

54 Analizar as causas, a evolución e as diferentes fases da Reconquista, así como o proceso de repoboamento dos territorios ocupados, localizando no mapa as etapas máis importantes.

55 Coñecer a arte e a cultura das distintas comunidades que conviviron na Península: xudeus, mozárabes, mudéxares etc.

56 Coñecer as orixes e a evolución da Coroa de Castela e da Coroa de Aragón; facendo especial fincapé na súa expansión política e económica, así como nos conflitos sociais e políticos que experimentaron estes reinos na Baixa Idade Media.

57 Explicar os factores que propiciaron a recuperación económica e demográfica do século XV.

58 Comprender os principios do Humanismo e o Renacemento, tanto en Europa como en España, así como explicar a renovación espiritual que representou a Reforma luterana e a Contrarreforma católica.

59 Establecer as características estéticas do Renacemento así como observar e analizar obras características deste estilo artístico na súas diversas vertentes europeas, con especial atención ás obras que atopamos en España e en Galicia.

60 Recoñecer as bases ideolóxicas e a estruturación social da monarquía absoluta tanto en Europa como en España a través da exposición da articulación da monarquía dos Reis Católicos en España.

61 Explicar os avances na navegación que fixeron posible a apertura de novas rutas marítimas e a descuberta, por parte de Castela, do continente americano, así como o proceso da súa conquista e organización enforma de vasto Imperio colonial.

62 Desenvolver a política interior e exterior da Monarquía dos Austrias así como a evolución económica do país durante o seu reinado, facendo especial fincapé na historia de Galicia durante estes anos.

63 Analizar as características e a estética do Barroco, con especial atención ás obras españolas e galegas.

64 Entender e valorar a importancia das transformacións económicas, políticas e científicas que se desenvolveron a partir do século XVII, sentando as bases do mundo contemporáneo.

65 Entender a relación entre os acontecementos máis significativos da historia de Galicia, a historia de España e a Historia Universal, respectando os aspectos comúns e os de carácter diverso, co fin de valorar a pertenza a varias identidades colectivas.

66 Valorar a diversidade lingüística e cultural no mundo e no territorio español; e ser respectuosos e tolerantes coas actitudes, crenzas e xeitos de vida de persoas ou grupos que pertencen a sociedades ou culturas diferentes á propia.

67 Recoñecer as actitudes e situacións discriminatorias que tiveron lugar ao longo da historia por razón de raza, sexo, relixión... ou de calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social; e mostrar unha actitude solidaria cos individuos e colectividades que foron obxecto desta discriminación.

68 Mostrarse solidario ante os grandes desequilibrios demográficos e económicos dos países subdesenvolvidos.

69 Apreciar os dereitos e liberdades das persoas como un logro irrenunciable da humanidade, denunciar as actitudes discriminatorias e inxustas e mostrarse solidario con quen estean privados dos seus dereitos ou dos recursos económicos necesarios.

BLOQUES DE CONTIDOS

Bloque 1. Contidos comúns

- Localización no tempo e no espazo de períodos e acontecementos históricos. Nocións de simultaneidade e evolución. Representación gráfica de secuencias temporais.
- Recoñecemento de causas e consecuencias nos feitos e procesos históricos distinguindo a súa natureza. Identificación da multiplicidade causal nos feitos sociais. Valoración do papel dos homes e as mulleres como suxeitos da historia.
- Busca, obtención e selección de información do contorno, de fontes escritas, iconográficas, gráficas, audiovisuais e proporcionadas polas tecnoloxías da información. Elaboración escrita da información obtida. Transformación de información estatística en gráficos.
- Recoñecemento de elementos básicos que caracterizan os estilos artísticos e interpretación de obras sig nificativas considerando o seu contexto. Valoración da herdanza cultural e do patrimonio artístico como riqueza que hai que preservar e colaborar na súa conservación
- Análise dalgún aspecto da época medieval ou moderna relacionado cun feito ou situación relevante da actualidade: as orixes da organización parroquial, o Camiño de Santiago, a peste negra-sida,....

Bloque 2. As sociedades preindustriais.

- Os séculos medievais. Orixe e expansión do Islam. A sociedade, a economíaeopoder na Europa feudal. O rexurdir das vilas, da cidadeeointercambio comercial. A cultura e a arte medieval.
- A Península Ibérica na Idade Media. Al Andalus e os reinos cristiáns. A forma de vida nas cidades cristiás e musulmanas.
- Galicia na Idade Media: a era compostelá e as crises baixomedievais
- Os grupos humanos e a utilización do medio: análise das súas interaccións. As paisaxes naturais e humanizadas. Principais unidades paisaxísticas en Galicia e España. A organización do territorio en Galicia: a dispersión da poboación en pequenos asentamentos (aldeas), as parroquias, as vilas e as áreas urbanas.
- Características do Estado moderno en Europa. O significado do Renacemento.
- Evolución social, política e económica da Península Ibérica na época moderna. A monarquía hispánica e a colonización de América.
- A Galicia dependente e agraria. Fidalgos e foreiros.
- Arte, ciencia e cultura na época moderna. O Barroco galego.

Bloque 3. Poboación e sociedade.

- A poboación e a evolución histórica da súa distribución. Aplicación dos conceptos básicos de demografía á comprensión dos comportamentos demográficos actuais, análise e valoración das súas consecuencias no mundo, en España e en Galicia. Elaboración e interpretación de datos e gráficos de demografía.
- A mobilidade da poboación: modalidades, etapas, causas e consecuencias. Análise do fenómeno migratorio en Galicia.
- As sociedades actuais. Estrutura e diversidade. Desigualdades e conflitos. Caracterización da sociedade galega, española e europea. Análise e valoración relativa das diferenzas culturais.
- A transformación das cidades a partir da industrialización, como resposta ás novas necesidades sociais. Urbanización do territorio no mundo actual e xerarquía urbana. A creación do espazo urbano: diferenciación social e funcional nas cidades españolas e galegas. Problemas e planeamento urbano.
- O poboamento galego: transformación das formas tradicionais e novo sistema urbano.

SECUENCIA DE CONTIDOS

TEMA 0. O MUNDO CLÁSICO

ESTE TEMA PERTENCE AO CURRICULUM DE 1º ESO, PERO DADO QUE O CURSO PASADO NON HOUBO TEMPO A IMPARTILO TRABALLARSE NA PRIMEIRA QUINCENA

TEMA 1. O ISLAM E AL-ANDALUS

1. MAHOMA DIFUNDE UNHA NOVA RELIXIÓN
2. A EXPANSIÓN DO ISLAM
3. O ISLAM NA PENÍNSULA IBÉRICA: AL-ANDALUS
5. DO CALIFATO DE CÓRDOBA AOS REINOS DE TAIFAS
6. ECONOMÍA E SOCIEDADE ANDALUSÍ
7. CULTURA E ARTE ISLÁMICAS

TEMA 2. A EUROPA FEUDAL

1. O NACEMENTO DA EUROPA FEUDAL
2. A MONARQUÍA E A NOBREZA FEUDAL
3. OS CASTELOS MEDIEVAIS
4. AS TERRAS DO FEUDO
5. OS CAMPESIÑOS NO MUNDO FEUDAL
6. A IGREXA CRISTIÁ: OS CREDOS

DESCUBRE… A VIDA NOS MOSTEIROS

7. A ARTE ROMÁNICA. A ARQUITECTURA
8. A PINTURA E A ESCULTURA ROMÁNICAS

TEMA 3. A CIDADE MEDIEVAL

1. A RECUPERACIÓN DA VIDA URBANA

DESCUBRE... AS CIDADES MEDIEVAIS

2. O DESENVOLVEMENTO ECONÓMICO DE CIDADE
3. A SOCIEDADE URBANA
4. O AFIANZAMENTO DAS MONARQUÍAS
5. A CRISE DA BAIXA IDADE MEDIA (SÉCULOS XIV E XV)
6. A ARTE GÓTICA. A ARQUITECTURA
7. A ESCULTURA E A PINTURA GÓTICAS

TEMA 4. FORMACIÓN E EXPANSIÓN DOS REINOS PENINSULARES

1. A ORIXE DOS REINOS CANTÁBRICOS
2. OS PRIMEIROS CONDADOS E REINOS PIRENAICOS
3. A EXPANSIÓN TERRITORIAL DOS SÉCULOS XI E XII
4. A REPOBOACIÓN DOS TERRITORIOS CONQUISTADOS
5. A PENÍNSULA IBÉRICA: ENCONTRO DE CULTURAS
6. O ROMÁNICO NA PENÍNSULA IBÉRICA

TEMA 5. OS GRANDES REINOS PENINSULARES

1. A CONSOLIDACIÓN DOS REINOS HISPÁNICOS
2. A GRANDE EXPANSIÓN DO SÉCULO XIII
3. AS INSTITUCIÓNS DE GOBERNO
4. A COROA DE CASTELA: ECONOMÍA E SOCIEDADE

DESCUBRE… A MESTA E O COMERCIO CASTELÁN

5. A COROA DE ARAGÓN: ECONOMÍA E SOCIEDADE
6. OS CONFLITOS SOCIAIS E POLÍTICOS NA BAIXA IDADE MEDIA
7. O GÓTICO NA PENÍNSULA IBÉRICA

TEMA 6. GALICIA NA IDADE MEDIA

1. DA INVASIÓN MUSULMÁ Á COROA DE CASTELA
2. SEÑORES E CAMPESIÑOS

DESCUBRE… O CAMIÑO DE SANTIAGO

3. ACTIVIDADES ECONÓMICAS NOS SÉCULOS XII E XIII
4. CONFLICTOS SOCIAIS NA BAIXA IDADE MEDIA EN GALICIA
5. A ARTE ROMÁNICA EN GALICIA
6. A ARTE GÓTICA EN GALICIA

TEMA 7. O NACEMENTO DO MUNDO MODERNO

1. A RECUPERACIÓN ECONÓMICA DO SÉCULO XV
2. O HUMANISMO
3. A REFORMA RELIXIOSA
4. A CONTRARREFORMA CATÓLICA
5. O ESPÍRITO DO RENACEMENTO. A ARQUITECTURA
6. A ESCULTURA E A PINTURA ITALIANAS
7. A DIFUSIÓN DO RENACEMENTO EN EUROPA

TEMA 8. A MONARQUÍA AUTORITARIA: OS REIS CATÓLICOS

1. UNIÓN DINÁSTICA E EXPANSIÓN TERRITORIAL
2. A CONSTRUCIÓN DA MONARQUÍA AUTORITARIA
3. A ORGANIZACIÓN ECONÓMICA E SOCIAL
4. A DIFUSIÓN DO HUMANISMO E DO RENACEMENTO
5. A ESCULTURA E A PINTURA RENACENTISTAS

TEMA 9. OS GRANDES DESCUBRIMENTOS XEOGRÁFICOS: O IMPERIO AMERICANO

1. AS GRANDES VIAXES MARÍTIMAS

2. CASTELA ATOPA UN NOVO CONTINENTE

DESCUBRE... COMO SE CONFIRMOU QUE A TERRA É REDONDA

3. OS POBOS PRECOLOMBINOS

4. CONQUISTA E ORGANIZACIÓN DO IMPERIO AMERICANO

5. A COLONIZACIÓN DA AMÉRICA ESPAÑOLA

TEMA 10. O IMPERIO DOS AUSTRIA

1. O IMPERIO UNIVERSAL: CARLOS I (1516-1556)

2. O IMPERIO HISPÁNICO: FELIPE II (1556-1598)

3. ECONOMÍA E SOCIEDADE HISPÁNICAS NO SÉCULO XVI

DESCUBRE… A VIDA COTIÁ NA ÉPOCA DOS AUSTRIA

4. O SÉCULO XVII: O DECLIVE DO IMPERIO

5. CRISE ECONÓMICA E SOCIAL DO SÉCULO XVII

TEMA 11. O EUROPA DO BARROCO

1. CRISE E TRANSFORMACIÓN DE ECONOMÍA

2. A EUROPA DO ABSOLUTISMO

3. A REVOLUCIÓN CIENTÍFICA DO SÉCULO XVII

4. A ARTE BARROCA. A ARQUITECTURA

5. A PINTURA E A ESCULTURA BARROCAS

6. O BARROCO NA PENÍNSULA IBÉRICA

DESCUBRE… O SÉCULO DE OURO DA PINTURA ESPAÑOLA

TEMA 12. GALICIA NA IDADE MODERNA

1. A INTEGRACIÓN DE GALICA NA MONARQUÍA HISPÁNICA

2. A SOCIEDADE NOS SÉCULOS XVI E XVII

3. ECONOMÍA NOS SÉCULOS XVI E XVII

INVESTIGA... GALICIA E OS DESCUBRIMENTOS XEOGRÁFICOS

4. O BARROCO GALEGO

TEMA 13. A POBOACIÓN MUNDIAL

1. A POBOACIÓN MUNDIAL E A SÚA DISTRIBUCIÓN

2. A DINÁMICA DA POBOACIÓN

3. A EVOLUCIÓN DE POBOACIÓN MUNDIAL

4. OS DESEQUILIBRIOS DEMOGRÁFICOS

5. OS MOVEMENTOS MIGRATORIOS

6. A ESTRUCTURA DEMOGRÁFICA DE POBOACIÓN

DESCUBRE… COMO SON OS TIPOS DE PIRÁMIDES DE POBOACIÓN

7. A ESTRUCTURA ECONÓMICA DA POBOACIÓN

TEMA 14. A POBOACIÓN DE ESPAÑA E DE GALICIA

1. A POBOACIÓN ESPAÑOLA E A SÚA DISTRIBUCIÓN

2. A EVOLUCIÓN DA POBOACIÓN ESPAÑOLA

3. OS MOVEMENTOS MIGRATORIOS EN ESPAÑA

4. A INMIGRACIÓN ESTRANXEIRA EN ESPAÑA

5. A ESTRUCTURA DA POBOACIÓN ESPAÑOLA

APRENDE… INTERPRETAR A PIRÁMIDE DE POBOACIÓN DE ESPAÑA EN 2011

6. A POBOACIÓN DE GALICIA

TEMA 15. A CIDADE E O URBANO

1. O POBOAMENTO URBANO. APROXIMACIÓN Á CIDADE

2. O CRECEMENTO URBANO ACTUAL

3. UN MUNDO DE GRANDES CIDADES

DESCUBRE... A CIDADE COMO UN ECOSISTEMA HUMANO

4. A CIDADE EUROPEA AO LONGO DO TEMPO

5. O ESPAZO URBANO EN ESPAÑA

6. AS CIDADES DE GALICIA

TEMA 16. AS SOCIEDADES HUMANAS

1. ORGANIZACIÓN DA SOCIEDADE HUMANA

2. EVOLUCIÓN DA SOCIEDADE HUMANA

3. A DIVERSIDADE CULTURAL NO MONDO DE HOXE

4. A SOCIEDADE EUROPEA

5. A SOCIEDADE ESPAÑOLA E A SOCIEDADE GALEGA

TEMPORALIZACIÓN DOS CONTIDOS

1º TRIMESTRE

- Unidade 0: O mundo clásico
- Unidade 1: Islam e Al-Andalus
- Unidade 2 : A Europa Feudal
- Unidade 3: A cidade medieval
- Unidades 4-5: Os reinos peninsulares
- Unidade 6: Galiza na Idade Media

2º TRIMESTRE

- Unidade 7: O nacemento do mundo moderno
- Unidade 8: A monarquía autoritaria
- Unidade 9 : Os descubrimentos xeográficos
- Unidade 10: Os Austria
- Unidades 11: A Europa do Barroco

3º TRIMESTRE

- Unidade 12: Galiza na Idade Moderna
- Unidade 13: A poboación mundial
- Unidade 14: A poboación de España e Galiza
- Unidade 15 : A cidade e o urbano
- Unidade 16: As sociedades humanas

METODOLOXÍA

Dende o punto de vista didáctico,pretendemos dar unhas Ciencias Sociais que se preocupen sobre todo de formar ós alumnos e alumnas intelectual e socialmente; a súa capacidade de comprensión,análise e síntese debe ser desarrollada nunha clase activa que evite a simple memorización,buscando a interpretación e discusión dos diferentes temas tratados.

O alumnado do 1º Ciclo de Secundaria pola súa idade,é especialmente activo,e demanda unha maior atención por parte do profesor;por esta razón as clases deberán ser moito más dinámicas para captar a maior atención posible, e que o proceso de aprendizaxe resulte sinxelo e non demasiado pesado.

Non tódolos alumnos e alumnas aprenden ó mesmo ritmo,nin todos teñen a mesma capacidade para aprender. Débese ter en conta a diversidade do alumnado, valorando o progreso realizado por cada un de xeito individual, ainda que o excesivo número de alumnos en algún grupo (30 alumnos) vai facer complicado un ensino individualizado así como a atención ao alumnado con necesidades educativas especiais.

Sí se poderá facer no Agrupamento Específico, onde se poderá atender as necesidades de cada alumno/a e axudarlles de xeito individual no proceso de aprendizaxe.

A aprendizaxe realizarase a través do uso de distintos materiais e métodos didácticos,que terán como finalidade a participación activa do alumnado:

- exercicicios prácticos destinados a que o alumno desarrolle capacidades de análise e síntese.
- uso de gráficos,mapas...
- uso do comic
- traballos en equipo
- uso de materiais audiovisuais:video,cine...
- uso da prensa como material didáctico.
- Uso das TICS . proxector na aula, propostas de traballo Tics ao alumnado
- lecturas alternativas (en colaboración coa biblioteca do centro)
- saidas de traballo: intentarase facer unha visita a unha igrexa románica do entorno no primeiro trimestre, e unha saída a Santiago no 3º trimestre.
- colaboración co equipo de traballo do centro na Axenda 21: participación en actividades medioambientais que se organizarán tanto dentro do centro como fóra.

O libro de texto será un punto de referencia clave,e un material de traballo de uso diario.

2º ESO: Ciencias Sociais 2º ESO. FISTERRA . Ed. Vicens Vives

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir os trazos sociais, económicos, políticos, culturais e artísticos que caracterizan a Europa medieval a partir das funcións desempeñadas pola nobreza, ocleroeocampesiñadoerecoñecer asúa evolución ata a aparición do Estado moderno.
2. Situar no tempo e no espazo as diversas unidades políticas que coexistiron na Península Ibérica durante a Idade Media, distinguindo as súas peculiaridades e recoñecendo na España actual exemplos da pervivencia do seu legado cultural e artístico, particularmente no mundo urbano.
3. Valorar a identidade do período medieval galego nos seus momentos fundamentais, destacando o papel hexemónico que exerce a Igrexa na economía, na cultura ou na articulación do poboamento e establecendo unha relación entre as súas crises sociais e a xeral do feudalismo.
4. Distinguir os principais momentos na formación e evolución do Estado moderno destacando as características máis relevantes da monarquía hispánica e do imperio colonial español.
5. Identificar e localizar os principais estilos artísticos do Medievo e da Idade Moderna, e aplicar ese coñecemento á análise dalgunhas obras e autores representativos destes estilos.
6. Describir os factores que condicionan os comportamentos e movementos demográficos, utilizando os conceptos e indicadores básicos, caracterizando as tendencias predominantes e aplicando este coñecemento á análise do actual réxime demográfico de Galicia e España.
7. Identificar os trazos que caracterizan as sociedades actuais distinguindo a diversidade de grupos sociais que as configuran, e expoñendo algunha situación que relita a desigualdade social.
8. Analizar o crecemento das áreas urbanas e as súas novas modalidades, a diferenciación social e funcional do espazo urbano e algúns dos seus problemas, aplicando este coñecemento a exemplos de cidades españolas e galegas.
9. Realizar de forma individual e tamén en grupo, coa axuda do profesor, un traballo sinxelo de carácter descritivo sobre algún pazo, igrexa ou mosteiro da comarca, utilizando fontes diversas (prensa, bibliografía, páxinas web, etc.), seleccionando a información máis relevante, integrándoa nun esquema ou guión e comunicando os resultados do estudo de forma intelixible.

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

O sistema de avaliación será continua e individualizada, de maneira que poidamos coñecer en cada momento cal é a marcha de cada un dos alumnos e alumnas (de novo condicionadas polo excesivo número de alumnos/as en algunha aula).

Teránse en conta os contidos mínimos,e avalairanse os contidos e competencias básicas

Valorarase:

- Interese do alumnado pola materia,participación na clase,atención...
- Control sobre o traballo diario de clase: moi importante será o **caderno de clase**, no que será posible analizar e obter información sobre a súa aprendizaxe,organización dos traballos,constancia neles,etc. Será un requisito indispensable para superar cada unha das avaliacións
- **Traballos**: valorarase a capacidade de comprensión, de síntese, a presentación, exposición oral, traballo en equipo….
- Realización periódica de **probas escritas.**

- A cualificación final da materia será a media aritmética das tres avaliacións celebradas ao longo do curso redondeada ao número enteiro máis próximo.

- Farase unha recuperación de cada avaliación insuficiente, a devandita proba comprenderá toda a materia desenvolvida na avaliación..

- Os alumnos/as que non superen a materia no mes de xuño poderán presentarse a unha proba extraordinaria do mes de setembro.

- A proba extraordinaria de setembro versará sobre todos os contidos desenvolvidos ao longo do curso.

Avaliación Inicial:

Dado que a profesora que imparte en 2º ESO é a mesma que o fixo o curso pasado en 1º ESO, xa ten un coñecemento bastante claro das capacidades e condicións do alumnado, agás 4 alumnos que se incorporan neste curso ao centro. Farase unha proba inicial para detectar posibles medidas de atención á diversidade

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

AGRUPAMENTO ESPECÍFICO

O alumnado con dificultades na aprendizaxe forma parte dun grupo máis reducido (alumnos procedentes do grupo A e B). Con eles traballarase os mesmos contidos que co resto dos grupos pero cunha atención máis individualizada, en función dos diferentes ritmos de aprendizaxe que poidan darse. O obxectivo é que poidan acadar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos da etapa.

SEGUIMENTO DOS ALUMNOS COA MATERIA PENDENTE

Ao alumnado que ten pendente a materia de Ciencias Sociais de 1º ESO entregaráselle un caderno de actividades para desenvolver en 2 fases:

- Primeiro caderno: deberá entregalo no mes de xaneiro
- Segundo caderno: deberá entregalo no mes de abril

Si non superan a materia , deberán facer unha proba final no mes de maio.

PROGRAMACIÓN DE CIENCIAS SOCIAIS 3º ESO.

XEOGRAFÍA. CURSO 2012-2013.

1.- Introducción

A materia de 3º ESO adícase a análise do territorio como espazo humanizado e a comprensión das singularidades e interrelacións do espazo coas sociedades que se asentan nel . O currículo ven deseñado no Decreto 133/2007 do 5 de xullo, no que se regulan as ensinanzas da ESO na Comunidade Autónoma de Galicia.

Na memoria doutros cursos, fixemos constar o interese mostrado polo alumnado na realización de exposicións orais de diferentes aspectos dos temas da materia e de traballos de investigación realizados individualmente e/ou en grupo. O Alumnado mostrou o seu interese en continuar nesta liña. Valoraban a importancia de aprender a expresarse oralmente . Alumnos con dificultades para a atención ou desmotivados responderon moi ben a este tipo de iniciativas e conseguiron participar positiva e activamente na clase. Polo tanto consideramos necesario indicir neste tipo de estratexias de aprendizaxe que potencian a adquisición das competencias curriculares e 3º de ESO.

Co obxecto da potenciación do uso das TICs na aula, anímase ao alumnado a usar estes recursos para o estudio, investigación e presentación dos resultados do seu traballo. Tamén recomendamos ao principio de curso algunas páxinas web de interese e que poden ser una boa ferramenta para a súa aprendizaxe.

Ademais dende o curso pasado O IES asumiu o proxecto Axenda 21 Escolar Galega. Este programa promove valores medioambientais e estimula a traballar co alumnado como protagonista da súa propia aprendixaxe fomentando a realización de proxectos que eles mostrarán aos seus compañeiros.

Coa intención de relacionar o coñecemento xeográfico co respecto a o patrimonio natural e construído tamén se implementan os materiais didacticos do *Proxecto Terra* que teñan conexión coa programación curricular. As actividades ofertadas polo Concello de Vigo no seu programa "Vigo por Dento" non se incorporarán tampou este curso ao ser suprimido dito programa o ano pasado debido aos efectos da crise económica e a decisión do concello de Vigo. Outras actividades extraescolares incluiránse na medida que sexa posible e se as circunstancias do curso o permiten.

As actividades extraescolares. Farase a saída programada dentro da Unidade didáctica " do Castro a Castromao"que xa leva moitos anos implementada no IES e faise en coordinación con varios departamentos didácticos. Valorarase a realización doutras saídas segundo a oferta das institucións educativas e outras entidades culturais.

O Libro de texto seleccionado para este curso e para os próximos anos é: Xeografía 3º ESO da editorial Santillana .Proxecto "os camiños do saber" editado en tres volumes .
ISBN 978-84-8793-743-9

Os bloques de contidos desta materia son:

2.-.- Bloques de contidos.

BLOQUE 1: Contidos Comúns.

-Obtención e procesamento da información a partir da percepción das paisaxes xeográficas do contorno ou de imaxes, de fontes orais e de documentos visuais, cartográficos e estatísticos incluídos os proporcionados polas tecnoloxías da información e comunicación. Comunicación oral ou escrita da información obtida.

-Realización de debates, análises de casos ou resolución de problemas sobre cuestións de actualidade, servíndose das fontes que proporcionan os medios de comunicación, e utilizando o vocabulario xeográfico axeitado.

- Realización de traballos de síntese e investigación, utilizando fontes variadas e presentándoos correctamente.

BLOQUE 2: Actividade económica e espazo xeográfico.

-A actividade económica. A economía de mercado
-As actividades agrarias e a pesca
-As actividades agrarias e a pesca en Europa, España e Galicia.
-As actividades industriais. En Europa, España e Galicia
-As actividades terciarias.En Europa, España e Galicia
-Consecuencias ambientais da actividade económica.

BLOQUE 3: Organización política e espazo xeográfico

-A organización política das sociedades.
-Tipos de Estado
-O mapa político do mundo
-A organización politica da UE
-A organización política de España
-A organización política de Galicia

BLOQUE 4:Transformacións e desequilibrios no mundo actual

-Interdependencia e glogalización. O desenvolvemento desigual
-Os grandes cambios xeoeconómicos:
As potencias mundiais e rexionais
As áreas dependentes.

2.-Secuenciación e Periorización dos contidos:

1º Avaliación*:* da unidade *1 á 4*

2º Avaliación*:* da unidades 5 á 8

3º Avaliación: da unidade 9 á 12

Esta secuenciación podería variar en función da duración de cada trimestre, dias lectivos, actividades extreescolares e complementarias nas que participe o alumnado, e outros factores.

Programación da aula extraída do modelo proposto pola editorial Santillana.

Unidade 1: O espazo físico en que vivimos

OBXECTIVOS

1. Coñecer os trazos característicos do medio físico terrestre: relevo, augas, climas e paisaxes.
2. Analizar como afectan os trazos do medio físico (positiva ou negativamente) á vida das persoas.
3. Reflexionar sobre os diversos mecanismos mediante os cales os seres humanos aproveitan as vantaxes do medio e superan os obstáculos que presentan para a súa vida.
4. Interpretar distintos tipos de mapas físicos: de relevo e ríos e de climas.
5. Interpretar climogramas.
6. Analizar os principais problemas actuais relacionados co medio físico e propoñer solucións.

CONTIDOS

Conceptos

- A tectónica de placas e os seus efectos na paisaxe.
- O relevo: formas e influencia sobre a vida das persoas.

- Conceptos principais relacionados coas augas terrestres: océanos, ríos, lagos e augas subterráneas.
- A auga e a ocupación humana.
- O sistema climático: características, factores e elementos do clima.
- As zonas climáticas, variacións rexionais e microclimas
- O clima e a nosa vida

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas físicos.
- Comparación de mapas físicos e mapas de poboación.
- Análise de imaxes.
- Elaboración e interpretación de climogramas.
- Uso de *Google Earth*.

Actitudes

- Curiosidade por coñecer o medio físico terrestre, concretamente o do noso medio europeo, espacial e galego.
- Valoración do medio como soporte fundamental da nosa vida.
- Conciencia de que o peso do medio físico é maior nas sociedades pobres, que carecen de medios económicos para financiar as obras necesarias para superar os factores limitantes do medio físico.
- Aprecio da natureza como un patrimonio que é fundamental conservar para as xeracións futuras.
- Preocupación polos grandes problemas aos que se enfronta o medio natural e participación activa na súa resolución.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co medio físico.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Elaborar e interpretar climogramas.

Aprender a aprender

- Elaborar un cadro de dobre entrada sobre as distintas zonas climáticas.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.

- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexión crítica sobre o peso que o medio físico ten nos países ricos e nos países pobres, a causa dos diferentes medios económicos cos que contan para realizar investimentos en infraestruturas.

Autonomía e iniciativa persoal

- Planificar un traballo en grupo e executalo segundo o planificado.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Coñecer os principais trazos físicos do mundo en que vivimos.
- Observar e describir paisaxes naturais.
- Interpretar mapas de placas tectónicas, físicos e climáticos.

Pensamento social

- Valorar se un trazo físico (relacionado co relevo, as augas, os climas ou as paisaxes) é un factor favorable ou limitador para a vida das persoas.
- Analizar como as persoas intentan superar eses aspectos limitadores do medio físico.
- Avaliar os efectos que esa intervención humana terá sobre o medio.
- Formular hipóteses sobre os lugares máis adecuados para a localización dunha nova localidade tendo en conta as súas características físicas.
- Sacar conclusións sobre cales son os factores físicos máis favorables para a nosa vida.
- Predicir como afectará ao desenvolvemento dos países agora subdesenvolvidos a súa dependencia do medio físico.
- Determinar qué aspectos (positivos e negativos) deben terse en conta cando analicemos o medio físico dun lugar.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible empregando para iso as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
2. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.

Unidade 2: O medio físico de Europa, España e Galicia

OBXECTIVOS

1. Coñecer os trazos característicos do medio físico de Europa: relevo, augas, climas e paisaxes.
2. Coñecer os trazos característicos do medio físico de España: relevo, augas, climas e paisaxes.
3. Coñecer os trazos característicos do medio físico de Galicia: relevo, augas, climas e paisaxes.
4. Analizar como afectan (positiva ou negativamente) a nosa vida.
5. Reflexionar sobre os diversos mecanismos mediante os cales os seres humanos aproveitan as vantaxes do medio e superan os obstáculos que presenta para a súa vida.
6. Interpretar distintos tipos de mapas e climogramas.
7. Analizar os principais problemas actuais relacionados co medio físico e propoñer solucións.

CONTIDOS

Conceptos

- O relevo e as costas de Europa.
- Os ríos e lagos de Europa.
- Climas e paisaxes europeos.
- A situación de España en Europa.
- O relevo e as costas de España.
- Os ríos e lagos de España.
- Climas e paisaxes de España.
- O medio físico de Galicia.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas físicos.
- Interpretación dun mapa litolóxico.
- Análise de imaxes
- Interpretación do mapa topográfico nos seus aspectos físicos.
- Análise dun perfil topográfico.
- Estudo de casos.
- Investigación en Internet: a web da Axencia Estatal de Meteoroloxía (AEMET).

Actitudes

- Curiosidade por coñecer o medio físico terrestre, concretamente o do noso medio europeo, español e galego.
- Valoración do medio como soporte fundamental da nosa vida.

- Aprecio da natureza como un patrimonio que é fundamental conservar.
- Preocupación polos grandes problemas aos que se enfronta o medio natural e participación activa na súa resolución.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co medio físico.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Elaborar un informe sobre Galicia a partir da consulta de información fóra do tema.
- Ler noticias de prensa.

Autonomía e iniciativa persoal

- Opinar sobre a sobreexplotación dos acuíferos, a partir da información do libro de texto.
- Opinar sobre as medidas que se adoptan en casos de falta de auga, argumentando a opinión propia e rebatendo de forma crítica as opinións coas que non se está de acordo.

COMPTETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Coñecer os principais trazos físicos do noso continente de España e de Galicia.
- Utilizar as coordenadas xeográficas para localizar lugares.
- Observar e describir paisaxes naturais.
- Interpretar mapas físicos, litolóxicos e climáticos.
- Interpretar mapas topográficos e utilizalos para moverse no espazo.

Pensamento social

- Clasificar os trazos físicos de Europa, de España e de Galicia: o relevo polas súas formas, os ríos por vertentes.
- Valorar se un trazo físico (relacionado co relevo, coas augas, cos climas ou coas paisaxes) é un factor favorable ou limitador para a vida das persoas.
- Valorar as actividades económicas máis favorecidas polos trazos físicos españois.
- Analizar como as persoas intentan superar os aspectos limitadores do medio

físico.

- Avaliar os efectos que esa intervención humana terá sobre o medio.
- Enumerar as consecuencias da sobreexplotación dos acuíferos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir os trazos xeográficos comúns e diversos que caracterizan o espazo xeográfico español e galego e explicar o papel que xogan os principais centros de actividade económica e os grandes eixes de comunicación como organizadores do espazo, e como a súa localización se relaciona cos contrastes rexionais.
2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para iso as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.
4.

5. Unidade 3: Os Estados do mundo

OBXECTIVOS

1. Coñecer os trazos característicos do espazo xeopolítico mundial.
2. Saber qué é un Estado e cantos Estados hai no mundo.
3. Utilizar a noción de poder para xerarquizar os Estados do mundo e analizar en qué factores reside ese poder.
4. Comprender que existen diversas formas de organizar politicamente un Estado.
5. Apoiar a democracia como o sistema político que garante mellor a convivencia, os dereitos e as liberdades.
6. Explicar por que os Estados cooperan entre si, valorando o papel que desempeñan as organizacións internacionais.
7. Analizar problemas actuais relacionados coa organización política e propoñer solucións.

CONTIDOS

Conceptos

- O Estado: definición e compoñentes.
- Os Estados do mundo.
- A diversidade dos Estados.
- As funcións do Estado.
- O Estado de benestar.

- Os Estados democráticos: participación dos cidadáns, separación de poderes e Estado de dereito.
- As ditaduras.
- Estados laicos, confesionais e teocracias.
- Monarquías e repúblicas.
- A organización territorial do Estado: Estados centralizados e descentralizados.
- As relacións entre os Estados.
- As organizacións internacionais. A ONU

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, gráficos e imaxes para obter información.
- Interpretación de mapas políticos.
- Interpretación e elaboración de mapas de símbolos proporcionais.
- Lectura de textos, especialmente de textos periodísticos.

Actitudes

- Curiosidade por coñecer como se organiza politicamente o mundo en que vivimos.
- Rexeitamento das grandes desigualdades de poder que existen entre uns Estados e outros do planeta.
- Valoración positiva do sistema democrático e toma de conciencia de que é importante a participación activa dos cidadáns na súa mellora e pervivencia.
- Cumprimento dos deberes e das obrigas que temos como cidadáns dentro dun sistema democrático.
- Participación no formulación de propostas que melloren a cooperación entre os Estados da Terra.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sistema político.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Calcular proporcións.

Aprender a aprender

- Elaborar cadros sinópticos.
- Elaborar un *dossier* sobre un país.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexión crítica sobre tres problemas actuais: a falta de democracia e a vulneración dos dereitos e das liberdades fundamentais en moitos países do mundo; as desigualdades de poder entre os Estados do planeta; e a necesidade de mellorar as canles de cooperación entre os Estados.

Autonomía e iniciativa persoal

- Comparar as distintas visións que teñen sobre o Estado de benestar as correntes políticas e partidos do noso medio e decidir con cal delas está de acordo o alumno, xustificando a súa elección de forma razoada.
- Opinar sobre o papel que a relixión debe ter nun Estado.
- Valorar qué competencias deberían ser estatais e cales rexionais e dar xustificacións para a elección.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Comprender que o territorio é un compoñente fundamental do Estado, coñecer a noción de fronteira e percibir a fronteira como algo variable ao longo da historia.
- Situar nun mapa os Estados do mundo e as súas capitais.
- Avaliar as diferenzas (de extensión, poboación, poder, historia...) que hai entre os Estados.

Pensamento social

- Determinar qué funcións debe cumprir un Estado e se un Estado concreto as cumpre ou non.
- Explicar a noción de Estado de benestar e avaliar distintos mecanismos que fagan posible a súa pervivencia no futuro.
- Imaxinar como sería a nosa vida se non existise o Estado e valorar a importancia das súas funcións.
- Achegar razóns que expliquen por que non existe un Estado de benestar nos países subdesenvolvidos.
- Descompoñer os elementos necesarios para que exista unha democracia e utilizalos para valorar se unha serie de Estados son democracias, falsas democracias ou ditaduras.
- Analizar as relacións entre o Estado e as Igrexas e os distintos tipos de réximes (Estados laicos, confesionais e teocracias) que son posibles.
- Investigar sobre conflitos actuais e a intervención da ONU neles.
- Analizar o poder militar de Estados Unidos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar e localizar no mapa de España as Comunidades Autónomas e as súas

capitais, os Estados de Europa e os principais países e áreas xeoeconómicas e culturais do mundo, recoñecendo a organización territorial, os trazos básicos da estrutura e organización político-administrativa do Estado español e a súa pertenza á Unión Europea.

2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade.

Unidade 4: A organización política de Europa, España e Galicia

OBXECTIVOS

1. Localizar nun mapa os Estados europeos e as súas capitais.
2. Explicar os cambios territoriais recentes que se produciron en Europa.
3. Analizar as principais desigualdades entre os Estados europeos e distinguir diferentes rexións.
4. Comprender qué é a UE, por que se formou, os principais fitos da súa historia, as súas institucións e o seu peso no mundo.
5. Valorar o grao de consecución dos obxectivos da UE.
6. Localizar nun mapa de España as Comunidades Autónomas, as provincias e as capitais autonómicas e provinciais.
7. Comprender por que o sistema político español é unha democracia.
8. Describir a organización territorial española.
9. Analizar os principais desequilibrios rexionais que se dan en España.
10. Describir a organización política e territorial de Galicia.

CONTIDOS

Conceptos

- Os actuais Estados de Europa.
- As desigualdades entre os Estados europeos.
- A Unión Europea: historia, obxectivos e peso no mundo.
- As institucións da Unión.
- O sistema político español.
- A organización territorial do Estado español.
- Os desequilibrios rexionais en España.
- A organización política e territorial de Galicia.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, gráficos e imaxes para extraer información.
- Interpretación e elaboración de organigramas.
- Análise de casos.
- Investigacións sobre a UE e o municipio do alumno en Internet.

Actitudes

- Sentimento de pertenza a distintos ámbitos (Europa, UE, España, Galicia, localidade, etc.), e defensa das identidades múltiples.
- Curiosidade por coñecer como se organizan politicamente a UE, España e Galicia.
- Rexeitamento das grandes desigualdades que existen entre uns Estados e outros da Unión Europea e entre unhas rexións e outras de España.

- Valoración positiva do sistema democrático e toma de conciencia da importancia da participación activa dos cidadáns na súa mellora e pervivencia.
- Cumprimento dos deberes e das obrigas que temos como cidadáns dentro dun sistema democrático.
- Participación na formulación de propostas que melloren a cooperación entre os Estados da Unión Europea e entre as distintas rexións españolas.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sistema político e coa Unión Europea.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Aprender a aprender

- Elaborar e interpretar organigramas da UE, do sistema político español e do galego.
- Elaborar mapas conceptuais.
- Elaborar un *dossier* sobre un país.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Autonomía e iniciativa persoal

- Valorar se é positivo que os países unan os seus esforzos nunha organización supranacional e argumentar a súa opinión.
- Planificar un traballo en grupo e executalo segundo o planificado.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Localizar nun mapa os países de Europa e as súas capitais.
- Analizar procesos de cambios recentes de fronteiras en Europa.
- Analizar os cambios de conformación territorial dun país europeo: Alemaña.
- Localizar nun mapa os países membros da UE, e clasificalos segundo o seu ano de incorporación á Unión.
- Localizar nun mapa as Comunidades Autónomas e as provincias españolas.

Pensamento social

- Determinar as grandes desigualdades que hai entre uns países e outros de Europa

e valorar cales delas son importantes á hora de explicar o distinto peso no mundo destes países.

- Determinar as grandes desigualdades que hai entre unhas rexións e outras de España e valorar as que son máis importantes á hora de explicar o distinto peso de cada unha delas.
- Analizar casos de xestión compartida de recursos entre dous países (por exemplo, a xestión dalgúns ríos peninsulares entre Portugal e España), e valorar as razóns que a provocan.
- Predicir como evolucionará a UE.
- Determinar que aspectos deben terse en conta cando analicemos o sistema político e o peso xeopolítico dun lugar.
- Analizar de que forma afecta á nosa vida a pertenza de España país á UE.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar e localizar no mapa de España as Comunidades Autónomas e as súas capitais, os Estados de Europa e os principais países e áreas xeoeconómicas e culturais do mundo, e recoñecer a organización territorial, os trazos básicos da estrutura e organización político-administrativa do Estado español e a súa pertenza á Unión Europea.
2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.

Unidade 5: A actividade económica

OBXECTIVOS

1. Comprender que é a economía e as actividades que comprende.
2. Utilizar termos económicos comúns.
3. Explicar o funcionamento da economía: axentes que interveñen nela e factores que son necesarios.
4. Comprender que a actividade económica pode organizarse en sistemas diferentes (de subsistencia, comunista e capitalista) e describir o funcionamento do sistema económico capitalista.
5. Analizar problemas do mundo do traballo: desemprego, economía somerxida, discriminación da muller e traballo infantil.
6. Tomar conciencia de que a economía non é algo abstracto, senón que está presente en case todas as nosas actividades.

CONTIDOS

Conceptos

- A actividade económica: definición e estudo.
- Os sectores económicos.
- Os axentes económicos: as familias, as empresas e o Estado.
- Os factores produtivos: o traballo, os recursos naturais, o capital, a tecnoloxía, o coñecemento e o «saber facer».
- Principais problemas relacionados co traballo: o desemprego, a economía somerxida, a discriminación da muller e o traballo infantil.
- Os sistemas económicos: de subsistencia, comunista e capitalista.
- A lei da oferta e da demanda: como funciona e problemas que presenta.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas e gráficos con contido económico.
- Análise e elaboración de mapas de coropletas.
- Traballo en equipo sobre os problemas laborais en Galicia.
- Análise de noticias de prensa.
- Estudo de casos

Actitudes

- Curiosidade por coñecer como funciona a economía.
- Rexeitamento das situacións de desigualdade que se producen por motivos económicos entre uns e outros países do mundo.
- Valoración positiva da ciencia económica.
- Preocupación polos grandes problemas económicos do mundo de hoxe e participación activa na súa resolución.

- Rexeitamento das situacións laborais de marxinación por causa do desemprego, o traballo na economía somerxida, o sexo ou a idade do traballador.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Definir vocabulario básico relacionado coa economía: beneficio, IPC, inflación, investimento, mercado, produción, produtividade, PIB, PIB per cápita, etc.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Utilizar porcentaxes con soltura.

Aprender a aprender

- Aprender a traballar en equipo.
- Elaborar cadros comparativos.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Analizar e contrastar noticias de prensa.
- Buscar información económica en Internet.

Competencia social e cidadá

- Analizar catro problemas laborais: o desemprego, a economía somerxida, a discriminación da muller e a explotación infantil.
- Traballar en equipo para realizar unha investigación sobre os problemas laborais en Galicia.
- Participar en debates suscitados pola lectura de noticias da prensa.

Autonomía e iniciativa persoal

- Planificar un traballo en equipo e executalo segundo o planificado.
- Dar opinións sobre distintos problemas económicos, defender posturas propias e criticar as doutros.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Comprender que no mundo conviven distintos sistemas económicos, describilos a grandes trazos e localizar a súa extensión.

Pensamento social

- Comprender que a economía xorde ante a necesidade de cubrir as nosas necesidades con recursos limitados.

- Clasificar as actividades económicas por sectores.
- Analizar o papel económico de distintos factores: familias, empresas e Estado.
- Clasificar as empresas pola súa propiedade, o seu tamaño e o seu número de propietarios.
- Explicar o papel económico e social dos impostos.
- Analizar a relación entre tecnoloxía, desenvolvemento e innovación económica.
- Utilizar a información do tema para dar razóns que expliquen o porqué das diferenzas económicas entre países desenvolvidos e subdesenvolvidos.
- Describir o funcionamento da lei da oferta e da demanda.
- Explicar causas que poden facer que o sistema económico capitalista non funcione segundo a lei da oferta e da demanda.
- Analizar por que o Estado intervén na economía dos países capitalistas.
- Determinar qué aspectos deben terse en conta ao estudar o sistema económico dun país.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar os principais axentes e institucións económicas, así como as súas funcións no marco dunha economía cada vez máis interdependente, e aplicar este coñecemento á análise e valoración dalgunhas realidades económicas actuais.
2. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos.
3. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible.
4. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno.

Unidade 6: Unha economía globalizada.

OBXECTIVOS

1. Comprender o mecanismo de funcionamento do sistema económico mundial.
2. Comprender que vivimos nun mundo globalizado e describir os principais trazos da globalización.
3. Distinguir entre os factores que fan posible a globalización e as súas características.
4. Analizar os efectos positivos e negativos da globalización e analizar criticamente os argumentos dos que están a favor ou en contra deste proceso.
5. Coñecer as principais institucións económicas internacionais e valorar a súa influencia no sistema económico mundial.
6. Situar nun mapa os principais centros da economía mundial e describir as súas principais fortalezas e debilidades.
7. Criticar as grandes desigualdades económicas que caracterizan o mundo actual.

CONTIDOS

Conceptos

- A globalización: definición, factores, efectos.
- As institucións da economía mundial: FMI, BM, OMC, G-20.
- Potencias económicas tradicionais: Estados Unidos, Xapón e a UE.
- Potencias emerxentes: China, India, Brasil e Rusia.
- Outros centros económicos importantes, sobre todo a escala rexional: África do Sur, Australia, «dragóns asiáticos» e países petrolíferos do golfo Pérsico.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas e gráficos con contido económico.
- Interpretación de mapas de fluxos.
- Análise de países.
- Participación no debate.

Actitudes

- Curiosidade por coñecer como funciona a economía.
- Rexeitamento das situacións de desigualdade que se producen por motivos económicos entre uns e outros países do mundo.
- Postura crítica ante o peso desigual que teñen os distintos países do mundo nas organizacións económicas internacionais.
- Preocupación polos grandes problemas económicos do mundo de hoxe e participación activa na súa resolución.
- Interese por crear unha opinión propia sobre o proceso de globalización, despois de analizar criticamente distintos argumentos a favor e en contra.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado coa globalización.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Utilizar porcentaxes con soltura.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información económica en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Analizar o problema dos desequilibrios económicos mundiais.
- Participar nun debate sobre a globalización.

Autonomía e iniciativa persoal

- Planificar un traballo de procura de información sobre a economía dun país do mundo e executalo segundo o planificado.
- Dar unha opinión propia sobre a globalización a partir da análise crítica de argumentos a favor e en contra.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Analizar un espazo virtual: o sistema-mundo globalizado.
- Recoñecer cales son as principais potencias mundiais e rexionais da actualidade e localizar estes países nun mapa.
- Observar e describir paisaxes económicas.

Pensamento social

- Diferenciar entre os factores que favoreceron a globalización e as características deste proceso.
- Valorar o papel de Internet na globalización.
- Analizar o papel que desempeñan as institucións económicas internacionais.
- Comparar as fortalezas e debilidades das grandes potencias actuais.
- Sacar conclusións sobre cales son os factores que fan que un país sexa unha gran potencia na actualidade.

- Predicir como afectará o desenvolvemento dos países agora subdesenvolvidos aos recursos naturais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar os principais axentes e institucións económicas, así como as funcións que desempeñan no marco dunha economía cada vez máis interdependente, e aplicar este coñecemento á análise e valoración dalgunhas realidades económicas actuais.
2. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, explicando algunhas das súas consecuencias e mostrando sensibilidade ante as desigualdades.
3. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
4. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.

Unidade 7: Agricultura, gandaría, pesca e explotación forestal.

OBXECTIVOS

1. Definir o que son a agricultura, a gandaría, a pesca e a explotación forestal.
2. Analizar o seu peso na economía mundial.
3. Coñecer as principais características destas actividades económicas.
4. Distinguir os diferentes tipos que se poden diferenciar nelas.
5. Analizar os principais problemas aos que se enfrontan na actualidade.
6. Valorar o impacto destas actividades económicas sobre o medio natural e a saúde dos consumidores.
7. Comprender qué trazos caracterizan a actividade agrícola nos países desenvolvidos e nos subdesenvolvidos.
8. Analizar os factores que condicionan o aproveitamento agrícola.
9. Recoñecer os elementos que conforman as distintas paisaxes agrarias da Terra.

CONTIDOS

Conceptos

- O sector primario na actualidade: peso económico e na poboación activa.
- Os factores físicos e humanos que condicionan o aproveitamento agrícola.
- A agricultura de mercado: características e efectos.
- A agricultura de plantación: características e efectos.
- A agricultura tradicional: características, variedade e efectos.
- A gandaría: definición, características e cambios que está sufrindo na actualidade.
- A gandaría intensiva e a extensiva.
- A explotación forestal.
- Os elementos das paisaxes agrarias: as leiras, o grao de aproveitamento, os sistemas de rega, os cultivos, o hábitat e a rede viaria.
- A pesca: definición, tipos (litoral, de baixura e de altura), principais caladoiros e potencias pesqueiras.
- A acuicultura.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, gráficos e imaxes con contido económico.
- Análise de casos reais.
- Interpretación dunha paisaxe rural.
- Debate sobre os cultivos trasxénicos.
- Investigación en Internet: CORINE.
- Análise de noticias de prensa.

Actitudes

- Rexeitamento das situacións de desigualdade que se producen entre uns e outros países do mundo.
- Valoración positiva dos labores no sector primario, dada a súa importancia para a nosa supervivencia.
- Preocupación polos grandes problemas económicos do mundo de hoxe e participación activa na súa resolución.
- Preocupación polos problemas ambientais que xera a actividade económica e participación na procura de solucións.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Definir vocabulario básico relacionado co sector primario.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e ideas tratados no tema.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Analizar e contrastar noticias de prensa.
- Buscar información en Internet.

Competencia social e cidadá

- Analizar tres retos do noso mundo: ter alimentos para todos, ter alimentos seguros e utilizar métodos de explotación que sexan pouco agresivos para o medio natural.
- Participar nun debate sobre os transxénicos.

Autonomía e iniciativa persoal

- Dar opinións sobre distintos problemas económicos, defender posturas propias e criticar as doutros.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Diferenciar como é a actividade agrícola nos países desenvolvidos e nos subdesenvolvidos.
- Analizar paisaxes rurais.
- Interpretar un mapa de usos de solo agrarios.
- Localizar os principais caladoiros e potencias pesqueiras.

Pensamento social

- Buscar causas que expliquen o distinto peso da agricultura nos países desenvolvidos e nos subdesenvolvidos.
- Enumerar os factores físicos e humanos que explican como é unha determinada paisaxe rural.
- Enumerar os factores físicos e humanos que explican o problema da fame nalgúns territorios da Terra.
- Identificar os elementos que forman unha paisaxe rural concreta.
- Valorar a influencia que o uso de distintas técnicas ten na produtividade agrícola, no prezo dos produtos, no medio natural e na alimentación da poboación.
- Determinar qué técnicas de cultivo son máis adecuadas nun lugar, tras analizar como é o medio físico e social.
- Analizar as consecuencias que as subvencións agrícolas nos países ricos teñen sobre os países pobres.
- Comparar os trazos, vantaxes e desvantaxes de distintos tipos de agricultura e gandaría.
- Valorar os proles e os contras da acuicultura.
- Valorar as vantaxes da silvicultura fronte a outras formas de explotación forestal.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Caracterizar os principais sistemas de explotación agraria existentes no mundo, localizando algúns exemplos representativos destes, e utilizar esa caracterización para analizar algúns problemas da agricultura española.
2. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, explicando algunhas das súas consecuencias e mostrando sensibilidade ante as desigualdades.
3. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminando as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural e dando algún exemplo dos acordos e das políticas internacionais para frear a súa deterioración.
4. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
5. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.

Unidade 8: O sector primario na UE, España e Galicia

OBXECTIVOS

1. Coñecer as principais características do sector primario europeo.
2. Contextualizar o sector primario español nese marco, analizando as características específicas.
3. Explicar qué son a PAC e a Política Pesqueira Común e cales foron os seus efectos sobre o sector primario europeo e español.
4. Distinguir as paisaxes agrarias características de España: localización, hábitat, cultivos, relación co clima, etc.
5. Localizar e caracterizar as principais rexións pesqueiras españolas.
6. Investigar como é o sector primario de Galicia e cales son os seus retos.
7. Comparar o sector primario de Galicia coas características xerais do sector primario español.

CONTIDOS

Conceptos

- O sector primario na UE: trazos xerais e políticas comúns (PAC e Política Pesqueira Común).
- A modernización do sector primario español.
- A agricultura española.
- A gandaría española.
- As paisaxes agrarias españolas: norte de España, mediterráneo litoral, mediterráneo interior e canario.
- A pesca en España.
- Problemas do sector primario español.
- O sector primario en Galicia.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, fotos e gráficos con contido económico.
- Estudo de casos reais.
- Análise de noticias de prensa.
- Investigación de campo sobre os produtos agrícolas, gandeiros e pesqueiros que consomen os alumnos.
- Análise dunha paisaxe rural e os usos do solo nun mapa topográfico.

Actitudes

- Sentimento de pertenza á Unión Europea e preocupación por coñecer o que sucede no ámbito desta organización.
- Rexeitamento das situacións de desigualdade que se producen por motivos

económicos entre uns e outros países europeos e entre unhas e outras rexións de España.

- Valoración positiva da investigación relacionada co sector primario, posto que é a base da nosa alimentación e de moitos medicamentos.
- Preocupación polos problemas ambientais que xera a actividade económica no noso medio e participación na procura de solucións.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Definir vocabulario relacionado co sector primario na UE.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Aprender a aprender

- Como utilizar distintas fontes para elaborar un traballo de síntese.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Analizar e contrastar noticias de prensa.
- Buscar información en Internet.

Competencia social e cidadá

- Participar nun debate sobre os transxénicos.

Autonomía e iniciativa persoal

- Planificar un traballo de campo e executalo segundo o planificado.
- Opinar sobre distintos problemas económicos, defender posturas propias e criticar as doutros.
- Facer unha proposta de solución ante o problema da xestión dos residuos agrícolas.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Distinguir as paisaxes agrarias europeas e localizalas nun mapa.
- Relacionar eses usos do solo co medio físico de cada zona.
- Xerarquizar os países da UE pola súa importancia como exportadores de produtos primarios.
- Diferenciar as distintas rexións agrícolas españolas: características e localización.
- Localizar as rexións pesqueiras españolas.
- Analizar unha paisaxe rural e os usos do solo no mapa topográfico.

Pensamento social

- Distinguir as distintas fases que tivo a PAC.
- Explicar as causas que motivaron as distintas orientacións da PAC en cada momento.
- Analizar se os obxectivos propostos se cumpriron e se xeraron problemas novos.
- Analizar como intentan manter as políticas comunitarias o equilibrio entre a explotación económica e a preservación do medio natural.
- Valorar o custo ao que a UE alcanza algúns dos seus obxectivos (custo económico, custo sobre outros países...).
- Analizar as vantaxes e os inconvenientes que tivo a incorporación de España á UE para o sector primario español.
- Analizar como evolucionou o sector primario en España e proporcionar causas que xustifiquen esta evolución.
- Identificar os principais problemas do sector primario en España.
- Prever como evolucionará o sector no futuro en España e Galicia.
- Estudar un caso concreto: a agricultura en Almería.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Caracterizar os principais sistemas de explotación agraria, localizando algúns exemplos, e utilizar esa caracterización para analizar algúns problemas da agricultura española e galega.
2. Describir os trazos comúns e diversos que caracterizan o espazo xeográfico español e explicar o papel que xogan os principais centros de actividade económica e os grandes eixes de comunicación como organizadores do espazo.
3. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, explicando algunhas das súas consecuencias.
4. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible.
5. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno.

Unidade 9: O sector secundario: materias primas, enerxía e industria

OBXECTIVOS

1. Distinguir entre materias primas e fontes de enerxía e entre recursos e reservas.
2. Comprender os efectos que ten a distinta localización dos produtores e dos consumidores de materias primas e enerxía.
3. Analizar as vantaxes e os inconvenientes dos distintos tipos de enerxía que utilizamos.
4. Valorar a importancia que na historia da humanidade tivo a revolución industrial.
5. Comprender que na actualidade nos atopamos nunha nova fase da revolución industrial e coñecer os principais trazos da chamada terceira revolución industrial.
6. Coñecer os principais factores que explican a localización das industrias e aplicar estes coñecementos á análise de casos concretos.
7. Coñecer as diferentes características e necesidades dos distintos tipos de industrias.
8. Localizar as principais rexións industriais da actualidade.
9. Comparar as características e problemáticas da industria nos países desenvolvidos e nos países subdesenvolvidos.
10. Avaliar os problemas ambientais que provoca o sector secundario.

CONTIDOS

Conceptos

- Os recursos: renovables e non renovables, reciclables e non reciclables.
- As materias primas: definición e tipos.
- A produción e o consumo de minerais non enerxéticos.
- O petróleo e o gas natural: a diferente localización dos produtores e dos consumidores; a evolución do seu consumo.
- A produción de electricidade: formas convencionais e enerxías alternativas.
- A terceira revolución industrial: novas industrias, mundialización da produción e orientación cara ao consumidor.
- Os factores de localización industrial.
- Os tipos de industria: a industria pesada e a industria lixeira.
- As grandes rexións industriais do mundo.
- A industria nos países desenvolvidos e nos países subdesenvolvidos.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas e gráficos de contido económico.
- Análise de textos.

- Estudo de casos.
- Análise de fotografías de paisaxes industriais

Actitudes

- Toma de conciencia do carácter finito de gran parte dos recursos naturais que explotamos.
- Valoración dos esforzos por investigar novas formas de enerxía.
- Preocupación polas condicións laborais de explotación de moitas persoas no mundo.
- Curiosidade por coñecer as problemáticas relacionadas co sector secundario no mundo actual.
- Preocupación polo impacto ambiental que ten a actividade industrial.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sector secundario.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre problemas do mundo actual: o esgotamento dos recursos, o incremento do seu prezo, a conversión da posesión e transformación destes recursos nun factor de poder de primeira magnitude, a perda de empregos nas industrias nos países ricos, as condicións laborais nos países pobres e os efectos sobre o medio natural da actividade industrial.

Autonomía e iniciativa persoal

- Propoñer cal debería ser a política enerxética do futuro, tras analizar as vantaxes e os inconvenientes das distintas formas de enerxía.
- Opinar sobre o consumo de produtos elaborados por industrias que non cumpren a lexislación laboral.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Analizar a distribución da produción das principais materias primas e fontes de enerxía e do seu consumo.
- Explicar o concepto de deslocalización e describir como se manifesta no espazo.
- Coñecer cales son as grandes rexións industriais do mundo actual.

- Explicar qué factores explican a localización dunha industria nun lugar determinado.
- Observar imaxes de paisaxes industriais, describir as súas características e formular hipóteses sobre o tipo de industria de que se trata.

Pensamento social

- Analizar os efectos que provoca a disparidade entre os lugares de produción de materias primas e fontes de enerxía e os lugares de consumo.
- Explicar a relación entre revolución industrial e desenvolvemento.
- Buscar causas que expliquen o actual proceso de concentración empresarial que está en marcha.
- Analizar por que son tan importantes os servizos de I+D, publicidade e márketing nas industrias.
- Comparar a localización, necesidades de recursos naturais e efectos sobre o medio natural das industrias pesadas e das industrias lixeiras.
- Comparar a evolución do sector secundario nos países desenvolvidos e subdesenvolvidos.
- Comparar o tipo de industrias e de departamentos dentro dunha mesma empresa que se localizan nos países desenvolvidos e subdesenvolvidos e dar razóns que expliquen as diferenzas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir a transformación que nos campos das tecnoloxías, a organización empresarial e a localización se están producindo nas actividades, nos espazos e nas paisaxes industriais, e localizar e caracterizar os principais centros de produción no mundo e en España.
2. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, e explicar algunhas das súas consecuencias.
3. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, e discriminar as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural.
4. Utilizar fontes diversas para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible.
5. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade.

Unidade 10: O sector secundario na UE, España e Galicia

OBXECTIVOS

1. Comprender que na UE e en España a produción de minerais e enerxía é insuficiente para cubrir as necesidades.
2. Valorar o peso da industria na produción e a poboación activa da UE e de España.
3. Localizar as principais rexións industriais na UE e en España.
4. Explicar qué é unha reconversión industrial e analizar o caso español.
5. Describir os principais trazos do sector secundario español na actualidade.
6. Comprender cales son os retos que supón o sector secundario na UE e en España.
7. Describir a minaría, a enerxía e o sector secundario de Galicia.
8. Propoñer distintas solucións aos principais problemas que supón o sector secundario no noso medio.

CONTIDOS

Conceptos

- A minaría e a enerxía na Unión Europea.
- A Política Europea da Enerxía (PEE).
- A industria na UE: peso mundial, peso dentro da economía e a poboación activa da Unión e principais tipos de industrias.
- As diferenzas rexionais no sector secundario dos países da UE.
- Os retos da industria europea.
- O proceso de industrialización en España.
- As características da industria española actual: principais rexións industriais, tipos de empresas e tipos de industrias.
- A minaría, a enerxía e o sector secundario en Galicia.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de imaxes, mapas e gráficos de contido económico.
- Análise de noticias de prensa.
- Estudo de casos.
- Participación nun debate.

Actitudes

- Curiosidade por coñecer as problemáticas relacionadas co sector secundario no mundo actual.
- Toma de conciencia do carácter finito de gran parte dos recursos naturais que explotamos.
- Preocupación polo impacto ambiental que ten a actividade industrial.

- Rexeitamento das condicións laborais de explotación de moitas persoas no noso medio.
- Preocupación polos efectos que a deslocalización está producindo nas industrias españolas.
- Valoración positiva do espírito emprendedor de moitos empresarios como motor da actividade económica.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sector secundario.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre a perda de empregos nas industrias nos países ricos e os efectos sobre o medio natural da actividade industrial.
- Participar nun debate sobre a enerxía nuclear.

Autonomía e iniciativa persoal

- Opinar de forma razoada sobre a importancia do investimento en I+D na industria actual.
- Argumentar, desde a propia experiencia como consumidor, sobre as vantaxes e os problemas de empresas industriais das que o alumno é consumidor habitual.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Describir como se manifesta a deslocalización na UE e en España.
- Coñecer cales son as grandes rexións industriais da UE e de España e de Galicia.
- Observar imaxes de paisaxes industriais, describir as súas características e, a partir delas, formular hipóteses sobre o tipo de industria.

Pensamento social

- Analizar os efectos que provoca a dependencia enerxética da UE e de España.
- Analizar os puntos fortes e débiles que ten a industria europea na actualidade.
- Determinar as distintas fases que se poden distinguir no proceso de industrialización español.

- Valorar o impacto que tivo a incorporación á UE para a industria española.
- Valorar a importancia das políticas dos gobernos á hora de explicar por que algúns países se están industrializando con rapidez e outros permanecen no subdesenvolvemento.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir os trazos xeográficos comúns e diversos que caracterizan o espazo xeográfico español e explicar o papel que xogan os principais centros de actividade económica e os grandes eixes de comunicación como organizadores do espazo.
2. Describir a transformación que nos campos das tecnoloxías, da organización empresarial e da localización se están producindo nas actividades, nos espazos e nas paisaxes industriais; localizar e caracterizar os principais centros de produción no mundo e en España e analizar as relacións de intercambio que se establecen entre países e zonas.
3. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, e explicar algunhas das súas consecuencias.
4. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminar as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural e dar algún exemplo dos acordos e das políticas internacionais para frear a súa deterioración.
5. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
6. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno.

Unidade 11: As actividades de servizos?

OBXECTIVOS

1. Definir o sector servizos e clasificar os servizos segundo distintos criterios.
2. Valorar a súa importancia na economía actual.
3. Coñecer como se distribúe este sector no mundo e valorar o actual proceso de deslocalización dos servizos.
4. Analizar as principais actividades do sector: definición, tipos, distribución, fluxos, e causas e consecuencias destes.
5. Comprender que o mundo é un espazo virtual, conformado por un conxunto de redes e fluxos nos que os servizos desempeñan un papel fundamental.
6. Valorar as desigualdades nos servizos entre os países desenvolvidos e os países subdesenvolvidos.
7. Interpretar mapas de redes e fluxos.
8. Analizar o impacto dalgúns servizos (especialmente os medios de transporte e o turismo) no medio natural

CONTIDOS

Conceptos

- O sector servizos: definición e clasificación.
- A localización do sector servizos e a súa deslocalización.
- O comercio: factores, tipos (exterior e interior), principais fluxos comerciais e a súa organización internacional.
- Os servizos financeiros.
- Os transportes: tipos (terrestre, naval, aéreo), fluxos e redes principais, a súa importancia para o desenvolvemento.
- O turismo: definición, tipos, principais destinos, vantaxes e inconvenientes desta actividade.
- Os servizos de información e comunicación: peso económico e valoración como factor imprescindible da globalización.
- Os servizos da Administración do Estado.
- Os servizos sociais e persoais
- Os servizos a empresas.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas e gráficos de contido económico.
- Elaboración e interpretación de mapas de redes e fluxos.
- Estudo de casos.
- Interpretación de noticias de prensa.

Actitudes

- Curiosidade por coñecer o sector servizos.
- Rexeitamento das grandes desigualdades nos servizos entre os países desenvolvidos e os subdesenvolvidos.
- Preocupación polo impacto ambiental que teñen moitas actividades do sector servizos.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sector servizos.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Aprender a aprender

- Elaborar fichas informativas.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre problemas fundamentais do mundo actual: os servizos deficientes nos países pobres, o impacto ambiental dalgúns servizos, e o proceso de concentración empresarial no sector dos medios de comunicación.

Autonomía e iniciativa persoal

- Analizar o propio comportamento como consumidor de novas tecnoloxías e medios de comunicación.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Analizar a distribución do sector terciario no mundo e plasmala nun mapa.
- Describir e cartografar os principais fluxos comerciais, as redes de transporte mundiais e os principais fluxos turísticos.

Pensamento social

- Analizar as vantaxes e os inconvenientes da deslocalización dos servizos nos países pobres e nos países ricos.
- Comparar os trazos do sector servizos nos países desenvolvidos e nos países subdesenvolvidos.
- Distinguir os factores do comercio.

- Formular hipóteses que expliquen por que os países se unen formando bloques comerciais, mentres que noutras actividades económicas non existen estes esforzos de cooperación.
- Analizar se o mercado financeiro é un mercado globalizado.
- Avaliar por que ter unha rede de transporte deficiente é un límite para o desenvol- vemento.
- Avaliar o impacto ambiental dos transportes e do turismo.
- Determinar qué tipo de turismo é o máis apropiado para un lugar, tras analizar as súas características físicas e culturais.
- Tirar conclusións sobre os efectos que ten nos países pobres a falta de servizos sociais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar o desenvolvemento e a transformación recente das actividades terciarias, para entender os cambios que se están producindo, tanto nas relacións económicas coma sociais.
2. Analizar indicadores socioeconómicos de diversos países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios na distribución dos recursos e explicar algunhas das súas consecuencias e mostrando sensibilidade ante as desigualdades.
3. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminando as formas de desenvol- vemento sustentable das que son nocivas para o medio natural.
4. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, utilizando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
5. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno.

Unidade 12: O sector terciario na UE, España e Galicia.

OBXECTIVOS

1. Describir como é o sector servizos na UE.
2. Analizar en que servizos están especializados algúns países europeos.
3. Explicar por que se considera que a Unión Europea é a gran potencia comercial do mundo.
4. Valorar a importancia da existencia de políticas comúns no comercio e nos transportes no seo da Unión.
5. Describir como é o sector servizos en España: peso na poboación activa e a produción total e principais subsectores.
6. Analizar o impacto no desenvolvemento económico que ten a conformación da rede de transportes española e galega.
7. Valorar a importancia do turismo dentro da economía española.
8. Describir o sector terciario de Galicia.

CONTIDOS

Conceptos

- Trazos xerais do sector terciario na UE.
- As políticas comúns no sector servizos: a política comercial común e a política común de transportes.
- Trazos xerais do sector terciario en España.
- O comercio en España.
- Os servizos financeiros en España.
- Os transportes en España.
- O turismo en España.
- O sector terciario en Galicia.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de fotografías, mapas e gráficos de contido económico.
- Análise do impacto do turismo nunha localidade española.
- Estudo de casos.
- Lectura de noticias de prensa.
- Aplicación do estudado a Galicia.
- Investigación en internet

Actitudes

- Curiosidade por coñecer o sector servizos.
- Rexeitamento das grandes desigualdades nos servizos entre uns países e outros da

UE e entre unhas rexións e outras de España.

- Preocupación polo impacto ambiental que teñen moitas actividades do sector servizos.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co sector servizos.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Analizar a distribución do sector terciario na UE e plasmala nun gráfico.
- Analizar a distribución do sector terciario en España e plasmala nun mapa coroplético.
- Analizar a rede de transportes española e plasmala nun mapa de fluxos.
- Analizar a distribución do turismo en España e cartografala.
- Analizar o impacto do turismo na paisaxe nunha localidade litoral a través da análise de dúas fotografías aéreas de dúas épocas diferentes.

Pensamento social

- Aplicar o estudado á análise de Galicia.
- Analizar o impacto económico e social do turismo nunha localidade litoral.
- Explicar por que determinados servizos españois (financeiros, servizos a empresas) están moi localizados no espazo.
- Avaliar o impacto da rede de transportes no crecemento económico.
- Determinar que tipo de turismo é o máis apropiado para un lugar, tras analizar as súas características físicas e culturais.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar o desenvolvemento e a transformación recente das actividades terciarias, para entender os cambios que se están producindo, tanto nas relacións económicas coma sociais.
2. Describir os trazos xeográficos comúns e diversos que caracterizan o espazo xeográfico español e explicar o papel que xogan os principais centros de actividade económica e os grandes eixes de comunicación como organizadores do espazo e como a súa localización se relaciona cos contrastes rexionais.
3. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminando as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural e dando algún exemplo dos acordos e políticas internacionais para frear a súa deterioración.
4. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, e empregar para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
5. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, e manifestar actitudes de solidariedade.

Unidade 13: Os retos da poboación

OBXECTIVOS

1. Coñecer os principais conceptos e taxas que debemos utilizar para estudar a poboación.
2. Describir como evolucionou a poboación do mundo ata o presente.
3. Comparar os trazos demográficos dos países desenvolvidos e dos países subdesenvolvidos.
4. Explicar o que son os movementos migratorios e distinguir os seus tipos.
5. Analizar as causas que explican as migracións.
6. Analizar os efectos positivos e negativos das migracións tanto nos países de saída dos inmigrantes coma nos países de chegada.
7. Explicar as fases das migracións na España contemporánea.
8. Describir os grandes conxuntos culturais do mundo e analizar grandes problemas relacionados coa diversidade cultural.

CONTIDOS

Conceptos

- Termos fundamentais relacionados coa poboación: natalidade, mortalidade, fecundidade, crecemento natural, etc.
- As taxas coas que se estuda a poboación.
- A evolución da poboación mundial: etapas (ata o século XIX, o século XIX, a explosión demográfica).
- As características da poboación dos países desenvolvidos e dos subdesenvolvidos e as políticas demográficas que se derivan delas.
- As migracións: definición, causas e tipos.
- As migracións actuais: principais migracións interiores e exteriores, tanto nos países desenvolvidos coma nos países subdesenvolvidos.
- Os efectos positivos e negativos das migracións nos países de saída e nos países de chegada.
- Os movementos migratorios en España.
- Diversidade cultural e retos culturais.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Uso de taxas demográficas.
- Interpretación de mapas e gráficos de poboación, con especial atención á pirámide de poboación.
- Interpretación de mapas de fluxos.
- Investigación en Internet: o Census Bureau.

Actitudes

- Conciencia dos distintos problemas demográficos que hai no mundo actual, nos países desenvolvidos e nos subdesenvolvidos.
- Rigor no manexo de datos estatísticos.
- Valoración da necesidade de investigar a poboación para poder formular políticas económicas e sociais para o futuro.
- Preocupación pola situación dos refuxiados no mundo.
- Empatía cara aos inmigrantes e en especial cara aos ilegais, pois son os que sofren unha peor situación.
- Valoración da diversidade cultural do mundo.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Coñecer e usar as principais taxas demográficas.
- Calcular porcentaxes.
- Elaborar unha pirámide de poboación a partir de datos calculados anteriormente.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Buscar noticias na prensa relacionadas coas migracións.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre tres problemas demográficos actuais: a superpoboación dos países subdesenvolvidos, o envellecemento dos países desenvolvidos e a diversidade cultural.
- Ter en conta aspectos éticos e non só pragmáticos á hora de avaliar as políticas de inmigración.

Autonomía e iniciativa persoal

- Formular políticas demográficas adecuadas, dados os trazos da poboación dun lugar.
- Propoñer como debería ser a política de inmigración española.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Rexionalizar o mundo atendendo a diversos indicadores: pola natalidade, pola mortalidade, polo crecemento natural.
- Interpretar mapas e gráficos de poboación.
- Localizar as principais áreas de saída e de destino dos emigrantes na actualidade e explicar o porqué desa distribución.
- Interpretar mapas de fluxos sobre os movementos migratorios.

Pensamento social

- Avaliar por que determinados indicadores demográficos son tamén bos indicadores do nivel de desenvolvemento dun lugar.
- Describir a evolución da poboación mundial ao longo da historia, distinguindo diferentes etapas segundo as súas características.
- Predicir como evolucionará a poboación mundial a curto, medio e longo prazo a partir dos datos demográficos actuais.
- Comparar o réxime demográfico dos países desenvolvidos e dos países subdesenvolvidos.
- Explicar o pasado, o presente e o futuro da poboación dun lugar, a partir da análise da súa pirámide de poboación.
- Explicar as causas das migracións.
- Comparar as migracións polo seu carácter (forzadas, voluntarias), a súa duración (temporais, definitivas) e o seu destino (interiores, internacionais).
- Comparar as migracións interiores e exteriores nos países desenvolvidos e nos países subdesenvolvidos.
- Valorar os aspectos positivos e negativos dunha política de inmigración concreta.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Analizar algún exemplo representativo das tendencias migratorias na actualidade identificando as súas causas, relacionándoo co proceso de globalización e de integración económica que se está producindo, así como sinalando as consecuencias para os países receptores e emisores.
2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno.

Unidade 14: O reto do desenvolvemento e do benestar

OBXECTIVOS

1. Comprender a noción de desenvolvemento e coñecer os principais indicadores mediante os que se mide.
2. Analizar os grandes contrastes económicos e sociais que existen entre os países desenvolvidos e os países subdesenvolvidos.
3. Saber explicar as causas do subdesenvolvemento.
4. Propoñer solucións viables que permitan paliar o problema do subdesenvolvemento, a partir da análise desas causas.
5. Analizar as situacións de pobreza e exclusión no noso medio, tanto na Unión Europea coma en España.
6. Preocuparse polas situacións de pobreza e exclusión que sofren miles de millóns de persoas no mundo.

CONTIDOS

Conceptos

- A definición de desenvolvemento.
- Os indicadores do desenvolvemento.
- Países desenvolvidos, países en transición e países subdesenvolvidos.
- Os principais contrastes económicos entre os países desenvolvidos e os países subdesenvolvidos.
- Os principais contrastes sociais entre os países desenvolvidos e os países subdesenvolvidos.
- As causas do subdesenvolvemento.
- Formas de frear o subdesenvolvemento.
- Os Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio.
- Pobreza de Exclusión na UE e en España

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, imaxes e gráficos para extraer información.
- Estudo de casos.
- Lectura de noticias de prensa e documentos oficiais.
- Interpretación de cartogramas.
- Investigación en Internet

Actitudes

- Conciencia do baixo nivel de vida da maioría da poboación do mundo e empatía cara á súa situación.
- Conciencia das situacións de pobreza e exclusión no noso medio.

- Participación en actividades de cooperación con persoas máis pobres, tanto do estranxeiro como de España.
- Rexeitamento das grandes diferenzas nas situacións económicas e sociais entre uns e outros países do mundo, entre unhas rexións e outras dun mesmo país e entre as persoas dun mesmo lugar.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co desenvolvemento e co subdesenvolvemento.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Comparar datos estatísticos.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexión crítica sobre o problema do subdesenvolvemento no mundo.

Autonomía e iniciativa persoal

- Propoñer medidas que poidan frear o subdesenvolvemento, atacando tanto os factores internos coma os externos que o provocan.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Explicar a noción de Norte e Sur, noción xeográfica que corresponde a un espazo virtual e non a un espazo físico.
- Localizar nun mapa as rexións desenvolvidas, en transición e subdesenvolvidas do noso planeta.
- Interpretar cartogramas.

Pensamento social

- Clasificar os países do mundo polo seu nivel de desenvolvemento, tras a análise dun conxunto de datos estatísticos.
- Describir os principais trazos económicos e sociais dun país subdesenvolvido.
- Comparar os principais trazos dos países desenvolvidos, dos países en transción e dos países subdesenvolvidos.

- Valorar o peso dunha serie de factores internos e externos á hora de explicar o subdesenvolvemento dun país: o legado colonial, a débeda externa, o desfasamento tecnolóxico, o peso da poboación, os gobernos corruptos, os conflitos armados e a organización do comercio mundial.
- Prever o grao de cumprimento dos Obxectivos de Desenvolvemento do Milenio.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Analizar indicadores socioeconómicos de diferentes países e utilizar ese coñecemento para recoñecer desequilibrios territoriais na distribución dos recursos, explicando algunhas das súas consecuencias e mostrando sensibilidade ante as desigualdades.
2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para facelo as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e a comunicación.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, manifestando actitudes de solidariedade.

Unidade 15: Un mundo só de cidades?

OBXECTIVOS

1. Describir o proceso de urbanización da época contemporánea, distinguindo entre os países desenvolvidos e os menos desenvolvidos.
2. Describir o proceso de urbanización en España e valorar as súas consecuencias.
3. Valorar o impacto da globalización nas cidades: incremento do seu papel económico, político e cultural e creación dunha rede urbana mundial.
4. Explicar o concepto de rede urbana.
5. Clasificar cidades nos rangos xerárquicos que lles corresponden na rede urbana mundial, europea e española.
6. Distinguir entre aglomeración urbana, conurbación, megalópole e megacidade.
7. Explicar qué é unha cidade difusa, qué factores a condicionan e qué problemas crea.
8. Analizar as novas funcións e novos espazos que se crearon nas cidades no marco da globalización.
9. Analizar algúns problemas das cidades actuais: o incremento da segregación social do espazo, os retos culturais (coidado do patrimonio, multiculturalidade), a mobilidade, a contaminación, o abastecemento, a xestión dos residuos e os conflitos sociais.

CONTIDOS

Conceptos

- O proceso de urbanización no mundo e en España.
- O impacto da globalización: unha rede de cidades mundiais.
- Grandes aglomeracións e megacidades.
- A rede urbana na UE e en España.
- A cidade difusa.
- Novas funcións e novos espazos na cidade central e na periferia urbana.
- O incremento da segregación social do espazo urbano.
- Os retos culturais das cidades.
- Outros problemas urbanos

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, imaxes e gráficos para extraer información.
- Interpretación de imaxes de satélite.
- Investigación en Internet.
- Lectura dun texto literario.

Actitudes

- Valoración positiva das cidades, polo seu papel de motor das innovacións da humanidade.
- Preocupación polos problemas sociais, económicos, culturais e ambientais das cidades actuais.
- Participación no formulación de solucións para os problemas da propia localidade.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado coas cidades.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Competencia matemática

- Elaborar gráficos a partir de datos estatísticos.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fontes de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre os problemas das cidades.

Autonomía e iniciativa persoal

- Propoñer medidas para paliar ou solucionar os problemas da propia localidade.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Interpretar mapas de coropletas sobre a porcentaxe de poboación urbana.
- Interpretar mapas de redes de cidades: a rede mundial, a rede europea e a rede española.
- Analizar os cambios que a globalización está provocando no espazo urbano.
- Coñecer as principais cidades globais e megacidades do planeta.

Pensamento social

- Describir a evolución do proceso de urbanización no mundo e en España.
- Distinguir os diferentes ritmos neste proceso nos países desenvolvidos e nos países subdesenvolvidos.
- Analizar o impacto da globalización na rede urbana mundial e a configuración de auténticas cidades globais.

- Explicar dous procesos: a suburbanización e a rururbanización.
- Analizar o modelo de cidade difusa: factores e consecuencias.
- Determinar os cambios funcionais que se están producindo nas grandes áreas urbanas, tanto na cidade central coma na periferia, e buscar factores que os expliquen.
- Explicar o concepto de segregación social do espazo e analizar como se manifesta nas cidades.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir os trazos xeográficos comúns e diversos que caracterizan o espazo xeográfico español e explicar o papel que xogan os principais centros de actividade económica e os grandes eixes de comunicación como organizadores do espazo, e como a súa localización se relaciona cos contrastes rexionais.
2. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminando as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural e dando algún exemplo dos acordos e políticas internacionais para frear a súa deterioración.
3. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible empregando para iso as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
4. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, e manifestar actitudes de solidariedade.

Unidade 16: O reto ambiental

OBXECTIVOS

1. Comprender que o ser humano está transformando profundamente o medio natural, sobre todo nas últimas décadas.
2. Analizar os distintos tipos de posturas que se opoñen á hora de facer fronte aos problemas ambientais.
3. Describir os principais problemas ambientais.
4. Analizar as súas causas e as súas consecuencias.
5. Valorar os resultados das medidas que están en marcha para reducir e/ou deter os problemas ambientais máis inmediatos.
6. Tomar decisións persoais e comportarse de maneiras acordes co obxectivo de preservar o medio natural.

CONTIDOS

Conceptos

- O ser humano modifica o medio coas súas actividades: factores que afectan máis intensamente ao medio.
- Dúas posturas opostas á hora de facer fronte aos problemas ambientais: desenvolvemento sustentable ou redución do consumo.
- As políticas nacionais sobre medio natural: políticas de protección, de prevención e de corrección e mellora.
- A necesidade da cooperación internacional, posto que os problemas ambientais son problemas globais.
- Principais tratados e acordos internacionais que están en marcha: descrición e valoración dos seus resultados.
- A contaminación atmosférica e o cambio climático.
- O excesivo consumo de auga.
- A contaminación das augas.
- A deforestación.
- A perda de biodiversidade.
- A degradación do solo.

Procedementos, destrezas e habilidades

- Interpretación de mapas, imaxes e gráficos para extraer información.
- Estudo de casos.
- Lectura de noticias de prensa.
- Interpretación de imaxes de satélite.
- Investigación en Internet.

Actitudes

- Conciencia dos problemas ambientais que os seres humanos estamos creando polo noso consumo desmedido de recursos.
- Valoración do medio natural como un patrimonio que é necesario conservar tanto para a nosa propia supervivencia como para a das xeracións futuras.
- Participación na formulación de propostas que favorezan a conservación do medio natural e que sexan viables desde un punto de vista económico e social.
- Toma de decisións na propia vida acordes coa preservación do medio natural.

COMPETENCIAS QUE SE TRABALLAN

COMPETENCIAS XERAIS

Comunicación lingüística

- Usar vocabulario específico relacionado co medio natural.
- Buscar as ideas básicas do tema e interpretar e organizar a información.
- Elaborar respostas escritas e orais.
- Poñer exemplos reais dos conceptos e das ideas tratados no tema.

Aprender a aprender

- Redactar un tema panorámico e un tema analítico.

Tratamento da información e competencia dixital

- Usar os mapas, os gráficos e as imaxes como fonte de información.
- Buscar información en Internet.
- Ler noticias de prensa.
- Contrastar datos.

Competencia social e cidadá

- Reflexionar criticamente sobre os problemas ambientais no mundo.
- Apoiar a necesidade de políticas internacionais para intentar frear estes problemas ambientais.

Autonomía e iniciativa persoal

- Comparar posturas enfrontadas sobre a deterioración ambiental (a posibilidade dun desenvolvemento sustentable e a redución dos niveis de consumo), avaliar a adecuación de cada unha delas á realidade e formación dunha postura propia a partir desta análise.
- Propoñer medidas que poidan frear os problemas ambientais que sexan razoables desde varios puntos de vista: a urxencia do problema, os efectos económicos e os efectos sociais.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

Competencia espacial

- Analizar espazos naturais e espazos transformados.
- Comparar espazos concretos, antes de que se producise un problema ambiental e despois; propoñer causas que expliquen a transformación, estudar os efectos e propoñer solucións.
- Analizar a deterioración ambiental a través de imaxes de satélite.

Pensamento social

- Determinar os factores humanos que máis afectan ao medio natural.
- Explicar por que o medio natural se deteriorou máis a partir da revolución industrial e, sobre todo, nas últimas décadas.
- Analizar as causas dos problemas ambientais estudados no tema.
- Determinar as consecuencias que estes problemas ambientais están creando.
- Valorar o grao de eficacia das políticas e propostas que hai formuladas para cada un dos problemas ambientais estudados no tema.
- Valorar que problemas ambientais son máis críticos para a supervivencia do planeta.
- Prever a evolución que pode ter o medio natural mundial en distintos escenarios.
- Analizar exemplos concretos de intervencións humanas do noso medio que estean afectando ao medio natural.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Describir algún caso que mostre as consecuencias ambientais das actividades económicas e os comportamentos individuais, discriminando as formas de desenvolvemento sustentable das que son nocivas para o medio natural e poñendo algún exemplo dos acordos e políticas internacionais para frear a súa deterioración.
2. Utilizar fontes diversas (gráficos, bosquexos, mapas temáticos, bases de datos, imaxes, fontes escritas) para obter, relacionar e procesar información sobre feitos sociais e comunicar as conclusións de forma organizada e intelixible, empregando para iso as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías da información e da comunicación.
3. Utilizar con rigor a información obtida de fontes diversas e expoñer opinións razoadas ao participar en debates sobre cuestións de actualidade próximas á vida do alumno, e manifestar actitudes de solidariedade.

3.- Incorporación do Proxecto lector de Centro á materia de Xeografía

No centro non esta implementado o proxecto lector, pero hai importantes actividades de animación á lectura.

Coa finalidade de promover a competencia lectora e o desenvolvemento do hábito de lectura, adicaráse un tempo mínimo semanal a lectura de :

-Documentos relacionados cos contidos das unidades.
-Lectura de artigos periodísticos, xa que nesta materia, a prensa resulta de gran interese como recurso didáctico e fonte de información.
-A principios de curso se ofertará a posiblilidade de realizar lecturas voluntarias de libros (novela, cómic,.) que, polo seu contido, conectan co currículo en diferentes temas e que están adaptados e selecionados para as idades do alumnado deste nivel. O Alumnado ten ademáis a portunidade de mellorar a sua nota media trimestral, pois cada lectura pode subir a nota media ata 0,75 ptos. A relación de libros estará no Departamento de Sociais a disposición do alumnado que quere escoller esta posibilidade.

4.-Avaliación e Calificación

Para aprobar a materia de CC.SS o alumnado debe cumprir os seguintes critérios:

- A nota media do curso necesaria para obter o aprobado é un cinco.

- Cada avaliación constará de varias probas obxectivas escritas (controis e exames de avaliación) en función da materia do trimestre. Tamén se avaliarán e puntuarán as exposicións orais dos temas e traballos que o alumnado realice individualmente ou en grupo.

- O Caderno de clase é un instrumento de traballo para o alumnado e para o docente, nel terán que estar realizadas e correxidas as tarefas correspondentes a cada unidade e periodo escolar, así como o material complementario (fotocopias, mapas, documentos, etc.) que a profesora proporcione durante o curso. Será revisado e valorado cando a profesora o solicite.

- Se valorarán as intervencións na aula, o manexo correcto dos procedementos específicos desta materia, e as actividades e investigacións voluntarias que o alumnado realice facendo aportacións positivas á clase.

- Terase en conta a actitude negativa e positiva do alumno.

- Por cada avalición suspensa faráse un exame de recuperación.

- O traballo continuado e o esforzo por superarse será valorado, a nota final é resultado dunha serie de tarefas realizadas durante todo.

- A lectura voluntaria de libros relacionados coa materia e seleccionados para 3º de ESO (A profesora pon disposición unha lista a principio de curso) será valorada ata 0,75 ptos (farase control de lectura). Traballos con documentais e películas dos temas 0,5 puntos (elaboración do documento "Para comentar una película").

C I E N C I A S S O C I A I S

H I S T O R I A

P R O G R A M A CI Ó N

4º da E . S . O .

C u r s o 2012 - 2013

INTRODUCIÓN

No cuarto curso da E.S.O. as Ciencias Sociais abordan a evolución e caracterización das sociedades actuais, comenzando polas bases históricas, desde o fin do antigo réxime e as transformacións económicas, políticas e sociais que caracterizan o mundo contemporáneo desde o século XVIII ata a primeira metade do século XX, sen esquecer referencias concretas a España e a Galicia.

CONTEXTUALIZACIÒN

- En 4º curso, etapa final da E.S.O., o alumnado que temos por clase é numeroso (clases de 30 alumnas/os).
- Ao longo do curso sempre temos que incorporar un par de alumnos/as máis.
- Sempre hai algun/ha alumno/a estranxeiro que ven a aprender o idioma
- O curso sempre comeza con alumnas/os de viaxe de inmersión lingüística (PILI) no Reino Unido
- A maioría do alumnado vai a seguir neste Instituto, facendo estudios de Bacharelato
- Unhas/uns poucas/os alumnas/os irán a facer outros estudios, por exemplo de Formación Profesional, ou ben buscarán a inserción laboral
- Ao final de curso as/os alumnas/os poderán facer unha viaxe cultural a Italia

CONTRIBUCIÓN DA HISTORIA DE 4º DE E.S.O. AO LOGRO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS

- O estudio da Historia é útil para lograr a "competencia para aprender a aprender" que é moi difícil aprender as verdades históricas, polo que convén adquirir a competencia da tolerancia
- Os protagonistas da Historia destacaron no logro da competencia de " autonomía e iniciativa persoal"
- A contribución a "Competencia en comunicación lingüística" é evidente, xa que o galego é a lengua vehicular na aula desta materia, e as fontes históricas están escritas en español/castelán, francés, inglés, italiano, alemá……
- Moitos dos contidos desta materia son da " Competencia cultural e artística".
- Con referencia a competencia do "Tratamento da información e competencia dixital" é innegable a súa importancia para a comprensión dos feitos históricos.As novas tecnoloxías crean " verdades" históricas como antes a imprenta, e antes os manuscritos.
- A aportación a "Competencia matemática" vémola no coñecemento dos números romanos, na sucesión cronolóxica, nos anos de vida dos protagonistas, nos cadros estadísticos….
- A "Competencia no coñecemento e na interacción co mundo físico" ten na Historia unha clara contribución, xa que a Historia é Tempo e Espacio.
- A Historia contribúe ao logro da "Competencia social e cidadá", xa que os coñecementos históricos axudan a integrarse mellor na sociedade e a ser mellor cidadán, tendo unha actitude de consideración respetuosa anta a xente de fora das cidades

OBXECTIVOS, CONTIDOS, E CRITERIOS DE AVALIACIÓN (en relación coas competencias básicas)

- OBXECTIVOS

- Localización no tempo e no espazo dos acontecementos e procesos históricos máis relevantes do mundo contemporáneo (Competencia no coñecemento e na interacción co mundo físico: tempo e espazo)
- Identificación dos factores que interveñen nos procesos de cambio histórico, considerando as súas interrelacións (Competencia social e cidadá, e tamén cultural e artística)
- Diferenciación de causas e consecuencias e valoración do papel dos homes e as mulleres, individual e colectivamente, como suxeitos da historia (Competencia en comunicación lingüística, causas e consecuencias, e competencia social e cidadá)
- Procura, selección e obtención de información de fontes escritas, obtida segundo criterios de veracidade e pertinencia, diferenciando os feitos das opinións e as fontes primarias das secundarias. Contraste de informacións contradictorias e/ou complementarias a propósito dun mesmo feito ou situación.Análise e traballo con textos históricos de especial referencia. (Competencia en comunicación lingüística, Competencia en tratamento de información e competencia dixital, Competencia para aprender, Competencia de autonomía e iniciativa persoal)
- Análise de feitos ou situacións relevantes da actualidade, particularmente de Galicia, con indagación dos seus antecedentes históricos e as circunstancias que as condicionan (Competencia social e cidadá, Competencia para aprender a aprender, Competencia en Autonomía e iniciativa persoal)
- Valoración dos dereitos humanos e rexeitamento de calquera forma de discriminación ou de dominio. Visión crítica ante as situacións inxustas e valoración do diálogo e a procura da paz na resolución dos conflitos (Competencia social e cidada, Competencia en comunicación lingüística)
- Recoñecemento dos elementos básicos que configuran os principias estilos ou artistas relevantes do mundo contemporáneo, contextualizándoos na súa época, e interpretación de obras artísticas significativas de arquitetura, artes plasticas, literatura e música (Competencia cultural e artística)

- CONTIDOS . Na PROGRAMACIÓN da AULA que proporciona Santillana detalla as competencias que se traballan por tema:

- 1 - O século XVIII : O Antiguo Réxime
  As pegadas do Antigua Réxime
  Un mundo básicamente rural
  O goberno a comezos do século XVIII
  A Ilustración e o despotismo ilustrado
  O final do século XVIII : o liberalismo e a creba do Antiguo Réxime
  España : o reformismo borbónico

Galicia no século XVIII
Arte : Rococó e Neoclasicismo

- 2 – As revolucións políticas (1776 a 1871)
  A primeira ruptura : A Revolución americana
  A Revolución Francesa e a caida da sociedade estamental
  A radicalización da Revolución Francesa
  O Imperio Napoleónico
  A Restauración
  Unha nova onda revolucionaria (1820 – 1848)
  O triunfo do nacionalismo en Europa
  A independencia de Hispanoamérica
  Arte e política

- 3 – A revolución industrial
  As orixes da primeira revolución industrial
  A primeira revolución industrial (1780 – 1860)
  A revolución dos transportes
  Os efectos da industrialización na población e nas cidades
  Unha sociedade de clases.As clases altas
  A situación das clases medias e baixas
  A aparición do movemento obreiro
  A arte na epoca das revolucións

- 4 – A época do imperialismo
  A época da segunda revolución industrial
  A situación política en Europa
  As orixes do imperialismo europeo
  Os grandes imperios coloniales
  A administración e a vida nas colonias
  Estados Unidos : o nacemento dunha potencia
  Comprender a Arte : Do Imperialismo ás Vangardas.A arquitectura do Ferro ; os rañaceos ; o Modernismo

- 5 – España e Galicia no século XIX
  Guerra e revolución (1808 – 1814)
  O reinado de Fernando VII : as resistencias ao cambio
  O reinado de Isabel II : a construcción do Estado liberal
  A fin do reinado de Isabel II e o Sexenio Democrático (1868 – 1874)
  A Restauración : a volta da monarquía constitucional
  O desenvolvemento económico e social
  Galicia no século XIX
  Goya

- 6 – A Primeira Guerra Mundial
  A orixe da Primeira Guerra Mundial
  O desenvolvemento da Primeira Guerra Mundial
  Un conflito diferente
  As consecuencias do conflito e a organización da paz

- 7 – A Revolución Rusa e a URSS
  As orixes da Revolución Rusa
  As revolucións de 1917 e a guerra civil
  A formación do Estado soviético (1921 – 1929)
  A ditadura estalinista (1929 – 1953)
  A construcción dunha potencia económica

- 8 – A crise de entreguerras
  Os "felices anos vinte"?
  A crise económica dos anos trinta
  Crise da democracia e ascenso dos totalitarismos
  A Italia fascista
  As orixes do nazismo e a súa chegada ao poder
  A ideología do nazismo
  A Alemania nazi : un réxime totalitario
  O período de entreguerras : unha época de intenso cambio social
  Arte : A culminación das vangardas

- 9 – A Segunda Guerra mundial
  Orixes e causas da guerra
  A ofensiva do Eixe (1939 – 1941)
  A Vitoria aliada (1942 – 1945)
  A organización da paz
  As consecuencias da guerra

- 10-España e Galicia de 1902 a 1939
  A crise do liberalismo (1898 – 1931)
  O establecemento da Segunda República e o Bienio Reformista (1931 – 1933)
  O Bienio Conservador e a Fronte Popular (1933 – 1936)
  O estalido da Guerra Civil
  Vivir en guerra
  Galicia no primeiro terzo do século XX
  Arte e política no Guernica

- 11-A Guerra Fria (1945 – 1991)
  As orixes da Guerra Fría
  Os bloques : membros e características
  As armas da Guerra Fría
  A fase da máxima tensión (1947 – 1953)
  Da distensión á nova Guerra Fría (1953 – 1991)

- 12-O proceso de descolonización
  A descolonización : definición, causas e medios
  A descolonización de Asia
  A descolonización de Africa
  Oriente Medio : un conflito pendente
  O nacemento do Terceiro Mundo

- 13-O mundo da guerra fría
  - O bloque occidental : do benestar á crise
  - Estados Unidos, a gran potencia do bloque occidental
  - Europa occidental : o nacemento da CEE
  - Xapón : a potencia emergente do bloque occidental
  - O bloque comunista en Europa : a URSS e as democracias Populares
  - A China de Mao a potencia emergente do bloque comunista
  - Tensión en América Latina, Africa e Asia

- 14-A ditadura de Franco
  - As características xerais da ditadura franquista
  - Os anos da posguerra (1939 – 1945) : facismo e miserία
  - O asentamento do réxime (1945 – 1959)
  - Os cambios dos anos sesenta
  - A crise final da ditadura
  - Galicia no franquismo (1939 – 1975)

- 15-O mundo na actualidade
  - A desaparición do bloque comunista
  - Estados Unidos, única superpotencia
  - A Unión Europea : consolidación e retos
  - As novas potencias : China, Brasil, India e Rusia
  - O mundo islámico
  - Grandes conflitos nos últimos anos
  - Globalización e subdesenvolvemento
  - Sociedade e cultura do noso tempo

- 16-España :transición e democracia
  - Unha transición sen ruptura
  - A Constitución e o Estado das Autonomías
  - Os gobernos da democracia
  - A modernización económica e o Estado do bienestar
  - O intenso cambio social
  - Galicia autonómica
  - Galicia na actualidade

- CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- Situar no tempo e no espazo períodos, feitos e procesos históricos relevantes aplicando as convencións habituais no estudo da historia.

- Identificar as causas e consecuencias de feitos e procesos históricos significativos, establecendo conexións entre elas e recoñecendo a causalidade múltiple que comportan os feitos sociais.

- Expoñer as características sociais, económicas e politicas do Antigo Réxime derivando delas as transformacións que se producen en Europa no século XVIII e explicando os trazos significativos do reformismo borbónico en España e en Galicia.

- Identificar os trazos fundamentais das revolucións industriais e liberal-burguesas, valorando os grandes procesos de transformación que experimentou o mundo occidental, e analizando as particularidades destes procesos en España e Galicia en comparación con outros exemplos representativos.

- Explicar as razóns da hexemonía política e económica dos países europeos desde a segunda metade do século XIX, identificando os conflitos e problemas que caracterizan estes anos, tanto entre como dentro dos estados, especialmente os relacionados coa expansión colonial e coas tensións sociais e políticas.

- Caracterizar e situar cronolóxica e geográficamente as grandes transformacións e conflitos mundiais que tiveron lugar na primeira metade do século XX.

- Analizar os procesos de cambio desde a segunda metade do século XX, e aplicar este coñecemento á compresión dalgúns dos problemas internacionais máis destacados da actualidade.

- Identificar e caracterizar as distintas etapas da evolución política, social e económica de España e de Galicia durante o século XX e os avances e retrocesos no camiño cara á modernización económica, á consolidación do sistema democrático, e á pertenza á Unión Europea.

- Realizar traballos individuais e en grupo sobre algún foco de tensión política ou social no mundo actual, indagando os seus antecedentes históricos, analizando as causas e previndo posibles desenlaces, utilizando para iso diversas fontes de información, incluídas as que permitan obter interpretacións diferentes ou complementarias dun mesmo feito.

- Realizar en pequeno grupo unha investigación no contorno sobre algún aspecto da historia recente, utilizando fontes orais que permitan traballar aspectos de vida cotiá e memoria histórica, e procurar conectalos a contextos máis amplos, sendo capaz de expoñer e defender as súas conclusións.

SECUENCIA DE CONTIDOS

- O libro de texto estrutúrase en tres volumes:
  Volume 1 : Tema 1 a tema 5, inclusive
  Volume 2 : Tema 6 a tema 10, inclusive
  Volume 3 : Tema 11 a tema 16, inclusive

- Seguimos esta orde temática :
  A selección de actividades busca unha coherencia entre unhas e outras
  Alternamos actividades fáciles con outras de máis dificultades

TEMPORALIZACIÓN

- 1ª Avaliación : o 1º volume
  2ª Avaliación : o 2º volume
  3ª Avaliación : o 3º volume
  Esta temporalización estará suxeita a posibles alteracións en función da marcha do curso e da evolución do alumnado

MINÍMOS ESIXIBLES

- Dominar suficientemente os contidos traballados en clase, sendo capaz de reproducirlos a un nivel de suficiencia nunha proba escrita

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- A observación diaria na clase
- Os controis escritos
- As actividades escritas traballadas na clase

PROCEDEMENTOS PARA A REALIZACIÓN DA AVALIACIÓN INICIAL

- A case totalidade do alumnado procede de cursos anteriores neste Instituto
- A información de profesoras/es anteriores é moi útil
- As intervencións en clase serven para unha avaliación inicial
- A información do Departamento de Orientación tamén é moi útil

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

- A cualificación da primeira avaliación será a suma da nota de dous controis escritos (3+3), máis 1 punto de estética (caligrafía, ortografía, puntuación, redacción, e presentación), máis 3 puntos polo traballo na clase.

- A cualificación da segunda avaliación será a medía aritmética da cualificación da primeira avaliación e da obtida na segunda avaliación mediante os mesmos sumandos que na primeira.

- A cualificación da terceira avaliación e final será a media aritmética da cualificación da segunda avaliación e da obtida na terceira avaliación mediante os mesmos sumandos que na primeira.

- As cualificacións das avaliacións redondearanse ao número enteiro máis próximo.

- 0s insuficientes na primeira e/ou na segunda avaliación terán un control escrito de recuperación que comprenderá toda a materia desenvolvida na avaliación suspendida.

- Para a cualificación de estética(caligrafía, ortografía, puntuación, redacción, e presentación) teranse en conta os controis escritos, as anotacións do profesor da labor feita polas/polos alumnas/alumnos na clase, e os manuscritos de traballo que deberán entregar as/os alumnas/alumnos nas datas fixadas polo profesor.

- Para a cualificación do traballo na clase teranse en conta as anotacións do profesor da labor feita polas/polos alumnas/alumnos na clase, e os manuscritos de traballo que deberán entregar nas datas fixadas polo profesor.

- Os suspensos no mes de xuño deberán presentarse á proba de setembro. Esta proba comprenderá toda a materia desenvolvida ao longo do curso, con varias cuestións por valor total de 10 puntos.

PLANS DE TRABALLO PARA A SUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES

- O alumnado que ten pendente a materia de 3º pode recuperar a mesma mediante traballos escritos que deberá entregar nas datas sinaladas. Se non recupera mediante este sistema, as alumnas/os suspensos deberán facer un exame escrito no mes de maio de 2013. Esta proba escrita será sobre os contidos dos traballos escritos.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

- O alumnado de 4º da ESO con dificultades na aprendizaxe forma parte dun grupo máis reducido de diversificación curricular
- A editorial Santillana proporcionanos fichas de reforzo e fichas de ampliación
- As fichas de reforzo están dirixidas o alumnado con dificultades nun aspecto específico. Nelas, vólvense traballar, de forma máis sinxela e pautada, os aspectos básicos da unidade
- As fichas de ampliación están dirixidas o alumnado máis adiantazo, que pode ir máis alá do nivel medio da aula, ou ben a aqueles alumnos/as que mostran un interese especial por determinados aspectos

PROGRAMACIÓN DA EDUCACIÓN EN VALORES

- A Historia desde o século XVIII ata a actualidade non cabe dúbida que ten un potencial formativo moi elevado
- En cada tema a editorial Santillana explicita as Actitudes (= valores, valoracións) que se traballan nel.

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

- O libro de texto ten paxinas específicas dedicadas á lectura
- Neste nivel de 4º as/os alumnas/os aprenderán a identificar os aspectos subxectivos dos textos e a reflexionar sobre a función que cumpriron no seu momento. Ademáis, analizarán textos históricos de todo tipo : políticos, de testemuño, literarios, etc.
- Nalgúns temas hai un apartado titulado : “Investiga na literatura”

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC

- Na aula temos un ordenador portátil cun par d altavoces e un proxector coa súa pantalla. Utilízase en case todas as clases

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

- Os contados da Historia de 4º da ESO contribúen a crear unha atmosfera de convivencia entre os seres humanos. Para elo hai que enfocalas positivamente, buscando a convivencia e non o enfrontamento

MATERAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS INCLUÍDOS OS LIBROS DE TEXTO

- O libro de texto son os tres volumes do Proxecto "Os Camiños do Saber" da Editorial Santillana (Obradoiro)
- Na clase hai :
  Pizarra de tiza
  Tablero para whiteboard maker
  Corcheira a manera de friso ao longo da parede posterior da clase
  Estantería con atlas, diccionarios, diccionarios enciclopédicos….
  Ordenador portátil cos seus altavoces e o seu proxector e a súa pantalla

ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

- Ao comezo do curso un considerable número do alumnado de 4º da ESO está no Proxecto de Inmersión Lingüístico en Ingles (PILI) no Reino Unido
- Ao final do curso o alumnado de 4º da ESO fai unha viaxe a Italia
- Ao longo do curso un número considerable de alumnos/as participa en actividades complementarias e extraescolares. Procuramos aproveitalas para o mellor coñecemento da Historia dos últimos sécalos

PROCEDEMENTOS PARA A VALIAR A PROPIA PROGRAMACIÓN

- Pódese avaliar a diario, semanalmente, mensualmente, por avaliación e na memoria de fin de curso
- Nas reunións de departamento poden emitirse consideracións útiles
- Estar atentos aos decretos e ordes que nos facilitan a avaliación da programación

HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO

1º Bacharelato de Humanidades e Ciencias Sociais

Programación para o curso 2012-2013

IES O Castro. Vigo

OBXECTIVOS

-Coñecer, situándoos adecuadamente no tempo e no espacio, feitos e acontecementos relevantes da Historia do Mundo Contemporáneo, valorando a súa significación no proceso histórico e as súas repercusións no presente.

-Comprende-los principais procesos económicos, sociais, políticos e culturais que configuran a historia recente, identificando os seus rasgos máis significativos e analizando os factores que os conformaron.

-A comprensión do mundo actual, a través da análise e valoración das súas realidades e dos antecedentes e factores que influen nelas. Entender o presente como un proceso inacabado, resultado do éxito de determinados proxectos sociais e do fracaso doutros, no que se teñen producido importantes avances pero tamén inxustizas e conflitos que aínda hoxe persisten e que exixen un compromiso activo a favor da paz, da xustiza, da igualdade e dos dereitos humanos no mundo.

-Empregar con propiedade unha terminoloxía histórica básica, iniciando ó alumno na natureza e tipos de fontes e nos métodos propios dos historiadores, para que comprenda a problemática da historia como ciencia. Realizar actividades de indagación e de síntese nas que se analicen, contrasten e integren informacións diversas, valorando o papel das fontes e a labor do historiador. Planificar e realizar informes ou breves investigacións escolares, de xeito individual ou en grupo, nos que se integren informacións diversas, facendo referencia á súa procedencia, así como aos diferentes enfoques históricos. Presentar os resultados de forma oral e escrita utilizando as tecnoloxías da comunicación.

-Desnvolve-la sensibilidade e o sentido da responsabilidade ante os problemas sociais do noso tempo, en especial os que afectan ós dereitos humanos e á paz, adoptando actitudes democráticas e tolerantes e adquirindo independencia de criterio e hábitos de rigor intelectual.

-Adquirir unha visión global do mundo contemporáneo e dos seus problemas á luz dos antecedentes históricos, superando enfoques eurocéntricos e parciais, comprendendo as súas relacións de interdependencia e a interrelación de factores (políticos, económicos, tecnolóxicos,...)que se dan nel , e analizando a función que cumpren as institucións supranacionais. Revisar criticamente estereotipos e prexuízos respecto das sociedades que se incorporan tardiamente á contemporaneidade.

-Argumenta-las propias ideas sobre a sociedade e revisalas de forma crítica tendo en conta novas informacións, corrixindo estereotipos e prexuizos, e entendendo a análise histórica como un proceso en constante reelaboración.

-Desenvolver unha actitude crítica acerca dos valores que subxacen na actuación dos distintos grupos sociais e das persoas, analizando a correspondencia entre principios declarados e conductas.

-Participar de forma ordenada en debates e discusións sobre problemas controvertidos do mundo contemporáneo e da actualidade, argumentar as propias ideas e incorporar as doutras persoas para chegar a conclusións que obteñan un maior consenso, sen esquecer o dereito a discrepar e a que se escoiten as diferentes opinións.

- Valorar positivamente os conceptos de democracia, liberdade, igualdade e solidariedade ante os problemas sociais, asumindo o compromiso coa defensa dos valores democráticos ante situacións de discriminación e de inxustiza, en especial as relacionadas cos dereitos humanos e a paz.

UNIDADES DIDÁCTICAS

CONTIDOS COMÚNS

-Localización no espazo e no tempo de procesos, estruturas e acontecementos relevantes do mundo contemporáneo, identificando semellanzas e diferenzas na súa concreción en distintas sociedades e reparando na diversidade de ritmos da difusión destes procesos.

-Identificación de relacións significativas entre factores de tipo económico, social, político, cultural e tecnolóxico á hora de manexar explicacións causais sobre os procesos de evolución e cambio máis relevantes no mundo contemporáneo e na configuración do mundo actual.

-Utilización de diferentes escalas (global, europea, española, galega) na análise dos procesos e acontecementos contemporáneos e actuais; capacidade para cuestionar prexuízos e estereotipos cara a outros pobos e culturas.

-Busca, selección e tratamento de información procedente de fontes diversas (documentos históricos, datos estatísticos, textos historiográficos, mapas, prensa, tecnoloxías da información, etc.); capacidade crítica para interpretar e valorar as informacións tendo en conta a fonte de procedencia e os intereses e intencións de quen as pon en circulación.

-Elaboración de informes e investigacións escolares utilizando información procedente de diferentes fontes; presentación dos resultados de forma estruturada e clara, manexando correctamente a linguaxe e os conceptos históricos específicos.

UNIDADE 1 :AS BASES DO MUNDO CONTEMPORÁNEO

- Transformacións políticas:
    - A ruptura co Antigo Réxime.
    - Os movementos revolucionarios liberais.
        A) S. XVIII.
            - A Independencia dos EE. UU
            -A Revolución Francesa.
        B) S. XIX: 1820-1830-1848
    - Caracteres básicos dos novos estados liberais
    - Os Nacionalismos.

- Transformacións económicas:

    - A Revolución Industrial
    - Capitalismo e Liberalismo económico

-Transformacións sociais: a sociedade de clases.
    - A burguesía
    - O proletariado e o movemento obreiro
    - O papel das mulleres

UNIDADE 2 : O IMPERIALISMO

-O concepto de imperialismo:
    -Causas do imperialismo.
-Imperialismo e imperios coloniais: o reparto do mundo
    - A expansión imperialista
    -O reparto de África
    - A expansión colonial en Asia
    -Os Estados Unidos.

UNIDADE 3 : A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL

- Causas e antecedentes inmediatos do conflicto.
- Os camiños cara a guerra.
- Os bloques belixerantes e as fases da guerra
- Consecuencias do conflicto bélico
- As bases da paz:
        - Os Tratados de Paz
        - A Sociedade de Nacións.

UNIDADE 4 : A REVOLUCIÓN RUSA E O SISTEMA SOVIÉTICO.

- Antecedentes da Revolución Rusa.
    - A guerra ruso-xaponesa
    - A revolución de 1905
    -A influencia da 1º guerra mundial
-O programa bolchevique.Lenin.
- A Guerra Civil
-A NEP e a constitución da URSS.
-Stalin e a política de planificación económica.

UNIDADE 5 : A CRISE DAS DEMOCRACIAS.

- A crise de entreguerras:
    -A herdanza económica da 1º Guerra Mundial
    -A crise de 1929.
    -As consecuencias da crise: demográficas, sociais, económicas, políticas, ideolóxicas.
- Os fascismos:
    -Características xerais dos fascismos
    - os seus métodos de actuación
    -Os movementos fascistas: Italia e Alemania
- Evolución social: sociedade de masas e incorporaciñon da muller ao traballo asalariado. O voto feminino.

UNIDADE 6 : A SEGUNDA GUERRA MUNDIAL.

-Os principais bloques belixerantes.
-Xeneralización do conflicto.
-Desenvolvemento da contenda.
-Consecuencias da guerra
-Organizacións da posguerra

UNIDADE 7 : POLÍTICA DE BLOQUES E GUERRA FRÍA.

- A organización do mundo en bloques:
    - O bloque occidental
    - O bloque oriental
    - As organizacións supranacionais: ONU, CEE.
-A guerra fría(1947-1958).Exemplos de confrontación.

UNIDADE 8 : A DESCOLONIZACIÓN

- Bases teóricas dos movementos de descolonización:
    - o sentimento nacionalista
    - os factores sociolóxicos
    - os factores externos
- A descolonización de África
- A descolonización de Asia
- A Conferencia de Bandung.
- Consecuencias da descolonización: neocolonialismo e dependencia

UNIDADE 9 : UN MUNDO DIVIDIDO EN BLOQUES(1945-1991)

- O mundo capitalista:
    - Crecemento económico e estado de benestar
    - A hexemonía dos EE.UU.
    - Crise e transformación do capitalismo en Occidente
- O mundo socialista: a hexemonía soviética
- A desaparición da URSS e o fin do mundo bipolar.

UNIDADE 10: O MUNDO ACTUAL

- A formación da Unión Europea: as dificultades do proceso de integración, Maastricht.
- Xeopolítica do mundo actual:
    - A nova orde internacional
    - Conflictos e guerras no cambio de milenio
    - Os sistemas políticos democráticos.
    - Ditaduras e dereitos humanos.
    -Os refuxiados
- Desenvolvemento tecnolóxico, globalización e cambio social.
- Iberoamérica no século XXI

SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS POR TRIMESTRES:

1ºTRIMESTRE:

Unidade 1: As bases do mundo contemporáneo
Unidade 2 : O Imperialismo
Unidade 3 :A Primeira Guerra Mundial

2º TRIMESTRE:

Unidade 4 :A revolución rusa e o sistema soviético
Unidade 5: .A crise das democracias.
Unidade 6 :A Segunda Guerra Mundial

3º TRIMESTRE:

Unidade 7 : Política de bloques e Guerra Fría.
Unidade 8: A Descolonización
Unidade 9 : Un mundo dvidido en bloques.
Unidade 10: O mundo actual.

Esta secuenciación estará suxeita a posibles alteracións,en función da marcha do curso e da evolución do alumnado.

METODOLOXÍA

En primeiro lugar,hai que ter en conta que a Historía do Mundo Contemporáneo ten un caracter de preparación especializada do alumnado para a súa incorporación a estudios posteriores ou á vida activa,,polo tanto a metodoloxía da asignatura procurará ser coherente con este aspecto.

A aprendizaxe realizarase a través do uso de distintos materiais e métodos didácticos,que terán como finalidade a participación activa do alumno:

- materiais facilitados polo profesorado(apuntes, textos…)
-uso de gráficos,mapas...
-documentos históricos:análise e comentario
-traballos en grupo
-uso de materiais audiovisuais:diapositivas,video,cine...
- Promover a necesidade de buscar outras informacións en fontes diferentes do libro de texto ou dos materiais da clase (incluídas as TIC),que complementen ou amplíen a información que proporciona o profesorado.
-uso da prensa como material didáctico.
-lecturas alternativas
- Promover o papel activo do alumnado de forma que participe, exprese opinións e faga presentacións orais e escritas.

Tratarase de que nas diferentes unidades didácticas exista un equilibrio das diferentes categorías de coñecemento histórico,tratando de evitar que as actividades que se lle propoñan ó alumnado sexan esencialmente memorísticas,de acumulación de datos. Dentro das diferentes unidades,será convinte seleccionar un número limitado de problemas para traballalos con máis profundidade.

Favorecerase a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo,para traballar en equipo e para aplica-los métodos apropiados de investigación.

AVALIACIÓN

O sistema de avaliación será continua e individualizada,de maneira que poidamos coñecer en cada momento cal é a marcha de cada un dos alumnos.

Pautas de avaliación:

-Adecuado comportamento nas aulas d@s alun@, a seguiren as diretrizes do profesor e a contribuíren para o bon desenvolvimento e aproveitamento das aulas.
-Interese do alumno pola materia, participación na clase, atención às explicacións, entrega atempada dos exercicios e traballos, ben como o esforzo, a reflexión e a boa apresentación na realización destes.
-Traballos: valorarase a capacidade de comprensión, de síntese, a apresentación, a capacidade de exposición oral, ...
-Realización periódica de probas escritas.
-Conceptos claros, relacións e interrelacións entre conceitos políticos, económicos, sociais, culturais, etc., capacidade de deducción, ...
-Elaboración e interpretación de gráficas.
-Descrición, explicación e contextualización de textos históricos, gráficas, tabelas, diagramas de sectores, documentos iconográficos, mapas históricos, …

A cualificación de cada avaliación:

Basearanse principalmente na cualificación dos exames escritos. Alén diso, será tida en conta na cualificación de cada trimestre a presentación atempada dos exercicios e dos traballos, ben como o esforzo, a reflexión e a boa apresentación destes (a copia ou o plágio dos exercicios ou dos traballos serán severamente punidos).

Recuperacións:

Farase unha recuperación por cada avaliación ou trimestre non aprobado, que consistirá na realización dunha proba escrita que comprenderá toda a materia desenvolvida na avaliación ou trimestre. Se os diferentes exercicios e traballos non tivesen sido entregues no trimestre correspondente, deberán entregarse en data prévia ao exame de recuperación que determine o profesor. Os alunos que teñan reprobado unha avaliación ou trimestre deberán apresentarse obrigatoriamente ao exame de recuperación.

Avaliación final ordinaria:

- A cualificación final da materia será a media aritmética das tres avaliacións (sempre que as cualificacións dos trimestres sexan superiores a 3). Para aprobar a disciplina de Historia do Mundo Contemporáneo os alunos deberán ter aprobados no mínimo dous trimestres.
- O profesor determinará – baseándose nas pautas de avaliación (adecuado comportamento nas aulas, participación nas aulas, atención às explicacións, entrega atempada dos exercicios e dos traballos, …) – se

aqueles alunos que teñan reprobado unha ou duas avaliacións con cualificación superior a 3 poderán apresentarse a unha recuperación final (sempre que tivesen entregado os exercicios práticos e traballos de todas as avaliacións).

Avaliación extraordinaria:

Realizarase unha proba extraordinaria en setembro, que versará sobre todos os contidos desenvolvidos ao longo do curso.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Identificar e caracterizar as transformacións económicas, sociais e políticas máis importantes do mundo contemporáneo dende a crise do Antigo Réxime ata a Primeira Guerra Mundial, sinalando o distinto grao de influencia en diferentes zonas do mundo e destacando o papel hexemónico das potencias occidentais que acaban impulsando a expansión imperialista.

2. Coñecer e caracterizar as grandes correntes ideolóxicas que teñen exercido unha maior influencia nos movementos sociais e políticos ao longo dos séculos XIX e XX, identificar as contribucións máis destacadas no pensamento e dar conta das realizacións políticas e sociais a que deron lugar nos diferentes ámbitos territoriais.

3. Situar cronoloxicamente os acontecementos e procesos relevantes da historia do mundo nos séculos XIX e XX, valorar o seu significado e consecuencias posteriores, así como as relacións entre a acción individual e os comportamentos colectivos.

4. Identificar os mecanismos que rexen as relacións entre os estados no século XX, analizando en profundidade as causas dos dous conflitos bélicos mundiais e os acordos establecidos para articular as relacións internacionais, valorando a súa eficacia.

5. Coñecer e explicar os principios e as institucións que caracterizan os réximes políticos democráticos, as loitas que os fixeron posibles, así como os factores que influíron na quebra do réxime democrático e o auxe de sistemas ditatoriais e fascistas durante o período de entreguerras.

6. Situar cronoloxicamente e distinguir as características dos períodos de expansión e recesión que ten experimentado a economía mundial contemporánea, determinando, a través dalgún caso significativo, as implicacións que os períodos dun e outro signo teñen nas relacións sociais, nos modos de vida, na ocupación laboral ou nas políticas nacionais e internacional.

7. Sintetizar o proceso histórico que conduciu no século XX á descolonización e á configuración do chamado Terceiro Mundo, identificando os seus trazos máis significativos. Establecer, a través do estudo dalgún país pertencente a el, as posibles relacións coa experiencia colonial ou as dificultades para a súa integración nun mundo interrelacionado.

8. Describir o proceso de construción da Unión Europea e a súa configuración actual, valorando os seus logros e dificultades, así como o papel que xoga no contexto internacional, establecendo relacións significativas con outros movementos de integración internacional que se producen fóra de Europa.

9. Caracterizar as transformacións máis significativas que se produciron no mundo desde o último terzo del século XX, valorando a existencia de novos centros de poder e o impacto da globalización nas esferas política, económica e cultural, e establecendo conexións entre o global e o local.

10. Obter e analizar información sobre o pasado procedente de fontes diversas, valorar a súa relevancia e os posibles nesgos e mais relacionar a información obtida cos coñecementos adquiridos, empregando adecuadamente a terminoloxía histórica e facendo referencia á pluralidade de interpretacións que pode ter un feito histórico.

11. Redactar un informe sobre algún feito histórico ou cuestión da actualidade a partir da información de distintas fontes, incluídos os medios de comunicación, a historia oral e as tecnoloxías da información, tomando en consideración os antecedentes históricos, analizando as interrelacións e axuizando a súa importancia no contexto.

ALUMNADO DO BACHARELATO INTERNACIONAL

O grupo de 1º E de bacharelato correspóndense co alumnado que cursa ao mesmo tempo o Bacharelato LOE e o Programa do Diploma do Bacharelato Internacional.

Estas alumnas serán avaliadas de dúas maneiras.

- Bacharelato LOE: aplicaránselles os mesmos criterios que ao resto do alumnado, xa espostos na programación, e recibirán as súas calificacións LOE nas mesmas datas.

- Programa do Diploma: segundo os requisitos establecidos pola organización do Diploma. Os exames realizaránse en maio de 2014.

Estas alumnas seguirán un ritmo de traballo superior ao resto do alumnado, dado que algúns temas impartiranse segundo a progranación anterior, pero deberán preparar outros do mesmo temario con máis profundidade que o resto do alumnado. Ás súas calificacións LOE aplicaránselles os mesmos criterios que ao alumnado dos outros grupos.

Vigo, 17 de Setembro de 2012.

P R O G R A M A C I Ó N

D E

H I S T O R I A D A A R T E

C u r s o 2012 – 2013

INTRODUCIÓN

- obxecto de estudio desta materia é a obra de arte como produto resultante da creatividade e da actuación humana en diálogo permanente co tempo e co espazo, que se expresa cos seus propios códigos e enriquece a visión global da realidade e as súas formas de facerse manifesta.

- A finalidade principal da materia presente nunha educación artística vinculada ao mundo das humanidades e para o alumnado que opta por unha formación específica no campo das artes, consiste en observar, analizar, interpretar, sistematizar e valorar as obras de arte, situándoas no seu contexto temporal e espacial. A través dela apréndese a percibir a arte como unha linguaxe con múltiples códigos que permiten comunicar ideas e compartir sensacións, proporcionando coñecementos específicos para percibir a linguaxe das formas das artes plásticas, enriquecidos progresivamente coa achegada doutras manifestacións procedentes da creación e da comunicación visual. Todo iso contribúe a ampliar a capacidade de ver e ao desenvolvemento da sensibilidade estética.

- Por outra parte, as obras de arte, como expresión dunha realidade e manifestación da actividade humana, son testemuñas históricas con que visualizamos e recreamos unha época e a súa sociedade. O seu estudio adquire significado no seu contexto sociocultural como punto de partida para a análise dos diferentes factores e circunstancias implicadas no proceso de creación, á vez que ensina a apreciar a arte contextualizada na cultura de cada momento histórico e en relación con outros campos de actividade e coñecemento.

- alumnado xa tratou sucintamente estes contidos na área de ciencias sociais, xeografía e historia ao longo da etapa anterior, achegándose ás diferentes manifestacións culturais e artísticas de cada época histórica estudiada cunha especial atención ao patrimonio cultural galego.

- estudio da evolución da arte céntrase nos principais estilos artísticos da cultura de Occidente, cunha especial atención á arte de Galicia.

- agrupamento temático preséntase establecido con carácter cronolóxico, cun enfoque que proporcione unha visión de conxunto.

- Resulta procedente a análise de obras de arte concretas para estudiar, a partir delas, as principais concepcións estéticas de cada estilo, os seus condicionantes históricos, as súas variantes xeográficas e as diversas valoracións e interpretacións de que foron obxecto a través do tempo.

- Búscase que, unha vez cursada esta materia, o alumnado adquira unha formación máis ampla, unha visión máis global do lugar que ocupa a historia da arte na historia da humanidade, e posúa criterio para facer xuizos estéticos propios.

- A materia contribúe, ademais, á valoración e gozo do patrimonio artístico, partindo da súa importancia como sinal de identidade.

CONTEXTUALIZACIÒN

- Desde a aula de Historia da Arte vese a Igrexa de Nosa Señora da Soedade, do arquitecto Cominges, un bo exemplo de arquitectura clásica do século XX. É un bo exemplo para comprender a linguaxe artística da arquitectura clásica grecorromana.

- A fachada do Instituto, catro columnas (tetrástilo) sen base nin capitel, cun remate en frontón co seu tímpano, tamén é útil para o mesmo

- A arquitectura funcional do Instituto permite visualizar elementos de arquitectura alintelada.

- alumnado deste Instituto chega a este último curso habendo visualizado moitas obras de arte.

OBXECTIVOS

- Comprender e valorar as diferencias na concepción da arte no tempo e no espacio, mediante a observación e o estudio de obras diversas.

- Entender as obras de arte como resultado da creatividade artística e da capacidade técnica, e tamén como obxecto de observación e de gozo estético.

- Estudiar as obras de arte mediante a aplicación dun método de análise e interpretación dos diferentes compoñentes da linguaxe artístico, para atender con rigor no seu coñecemento.

- Recoñecer e caracterizar, situándoas no tempo e no espacio, as manifestacións artísticas máis destacadas dos principais estilos e artistas da arte occidental, con especial atención a Galicia, valorando a súa influencia ou pervivencia en etapas posteriores.

- Contribuir de forma activa á conservación do patrimonio cultural, valorándoo como fonte de riqueza e legado que debe transmitirse ás xeracións futuras, rexeitando aqueles comportamentos que o deterioren.

- Establecer valoracións propias e críticas sobre diferentes obras da arte occidental, ou doutras culturas, empregando con rigor e precisión a terminoloxía específica precisa, desenvolvendo desta forma o gusto persoal e a propia capacidade de gozo estético.

- Realizar actividades de investigación nas que sexa necesario analizar, interpretar e contrastar información obtida de diferentes fontes, como medio para afondar no coñecemento dos distintos aspectos da historia da arte.

CONTIDOS

Contidos comúns

- Vocabulario de conceptos artísticos
- Aplicación dun método de análise e interpretación a obras de arte significativas

Raíces da arte europea : o legado da arte clásica

- Grecia, creadora da linguaxe clásica : a arquitectura grega. As ordes. Aacropole de Atenas. A evolución da escultura grega.
- A visión do clasicismo en Roma : a arquitectura romana.Tipoloxías constructivas.
- Achegas á primeira arte cristiá : a basílica.
- Arte bizantina. Santa Sofía de Constantinopla.

Nacemento da tradición artística occidental : a arte medieval

- O prerrománico español e a súa incidencia en Galicia. A arte mozárabe
- A arte románica como primera definición de Occidente. A arte no camiño de Santiago
- Innovacións cara ao gótico. Os mosteiros cistercienses en Galicia
- A arte gótica como expresión da cultura urbana. O sistema construtivo : a catedral gótica. As artes plásticas :escultura e pintura

Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

- A contribución dos primitivos flamengos
- Quattrocento italiano : a reformulación da linguaxe clásica. A arquitectura. A renovación da escultura. Novos sistemas de representación na pintura.
- Cinquecento : clasicismo e manierismo na arte italiana. Arquitectura. Escultura Pintura.
- Unidade e diversidade do Barroco. A linguaxe artística ao servizo do poder civil e eclesiástico. Orixes do Barroco : Italia. Arquitectura,escultura e pintura.
- Barroco Hispánico. Urbanismo e arquitectura. A imaxinaría. O Século de Ouro da pintura española. O Barroco galego : arquitectura civil e relixiosa.

O século XIX : a arte dun mundo en transformación

- A personalidade independente de Goya.
- As artes plásticas do Romanticismo ao Impresionismo.

A ruptura da tradición : a arte na primeira metade do século XX.

- As vangardas nas artes plásticas : Fauvismo. Expresionismo. Cubismo e as súas variantes. A abstracción. Neoplasticismo. Dadá. Surrealismo.
- Renovación da linguaxe arquitectónica : arquitectura funcional e orgánica.

A arte do noso tempo, a universalización da arte

- O estilo internacional na arquitectura. A arquitectura posmoderna. O deconstrutivismo.
- As artes plásticas. O Expresionismo abstracto. O Informalismo. O pop art. Escultura.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- Analizar e comparar os cambios producidos na concepción da arte e das súas funcións en distintos momentos históricos e en diversas culturas.

- Analizar e interpretar obras de arte empregando un método que teña en conta os elementos que as conforman (materiais, formas, tratamento do tema, personalidade do artista, clientela, técnicas utilizadas, etc.), así como a súa relación co contexto histórico e cultural en que foron creadas.

- Identificar en obras de arte representativas dunha época ou momento histórico as características máis destacadas que permitan relacionalas cun determinado estilo artístico ou con artistas, valorando, se é o caso, a diversidade de correntes que poden coincidir nunha mesma época.

- Caracterizar os principais estilos artísticos da tradición cultural europea e describir os seus trazos básicos, situalos nas coordenadas espacio-temporais e relacionalos co contexto en que se desenvolven.

- Analizar e comparar distintas concepcións estéticas e trazos estilísticos para apreciar as permanencias e os cambios que teñen lugar ao longo da historia.

- Recoñecer e analizar obras significativas de artistas relevantes, con atención a artistas de Galicia e do Estado español, distinguindo tanto os trazos diferenciadores do seu estilo como as súa particularidades.

- Explicar a presenza da arte na vida cotiá e nos medios de comunicación social empregando un vocabulario axeitado, defendendo as opinións de forma razoada e respectuosa.

- Preparar e planificar a visita a monumentos artísticos, museos e/ou exposicións de diferente índole, solicitando e elaborando a información necesaria cos medios ao seu alcance.

- Expresar, oralmente ou por escrito, valoracións persoais, críticas e fundadas sobre as obras estudadas.

- Realizar e expor traballos sobre calquera aspecto da historia da arte que requiran a utilización das fontes de información ao seu alcance, así como a análise e utilización rigorosa da información obtida, empregando a terminoloxía específica das artes visuais.

SECUENCIA DE CONTIDOS

- Sempre vai primeiro o vocabulario (definicións) ,secuenciado desde a orixinal orde alfabética proposta polo grupo de traballo de Historia da Arte para a proba de acceso a Universidade (Vocabulario de Conceptos e términos artísticos), ordeadas dacordo coa orde das láminas proposta polo mesmo grupo, de modo que as definicións estean ao servicio do comentario das láminas

TEMPORALIZACIÓN

- Distribuirase o Vocabulario (Definicións) entre as tres avalacións, buscando que estean ao servizo dos comentarios (análisis) de láminas que entran en cada avaliación.

- Empezarase polo vocabulario relacionado temáticamente, o que nos permite reforzar os coñecementos que o alumnado ten da evolución histórica da Arte, e apontoar coas definicións a análise das láminas de arte :

✓ Clasificación, sinalando se procede cultura/estilo/movemento ; cronoloxía ; titulo e autor
✓ Análise do seu contexto histórico-artístico
✓ Xustificación da clasificación e comentario da obra segundo os enfoques metodolóxicos da historia da arte

- Vocabulario darase enteiro, distribuido en tres avaliacións

- Para as láminas terase en conta no presente curso que as avaliacións serán: Primeira o 4-5 de decembro ; Segunda 5-6 de marzo e Terceira 20-21 de maio

MÍNIMOS ESIXIBLES

- Ter un dominio do vocabulario suficiente, e o mesmo en canto a clasificación, o análise do contexto histórico-artístico, e a xustificación da clasificación e comentario da obra segindo os enfoques metodolóxicos da historia da arte

- Dominar suficientemente os contidos traballados en clase, sendo capaz de reproducilos a un nivel de suficiencia nunha proba escrita

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- Serán examenes escritos similares aos que terán que facer na Selectividade

- En cada avaliación o alumnado terá que facer catro definicións (ata 0,50 puntos por cada unha) e comentar (analizar) dúas láminas (ata 1 punto a clasificación, 1 punto a análise do seu contexto histórico-artístico, e 1 puntoa xustificación da clasificación e comentario da obra segundo os enfoques metodolóxicos da historia da arte

- traballo do alumnado na clase terá unha valoración de 1,5 puntos

- A estética (caligrafía, ortografía, puntuación, redacción, presentación) dos exames valorarase en 0,50 puntos

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

- A cualificación da primeira avaliación será a suma de dous controis escritos (Vocabulario : 2, Dúas Láminas : 6), máis 0´50 de Estética (caligrafía, ortografía, puntuación, redacción, e presentación), máis 1´50 polo traballo na clase.

- A cualificación da segunda avaliación será a media aritmética da cualificación da primeira avaliación e da obtida na segunda avaliación mediante os mesmos sumandos que na primeira.

- A cualificación da terceira avaliación e final será a media aritmética da cualificación da segunda avaliación e da obtida na terceira avaliación mediante os mesmos sumandos que na primeira.

- As cualificacións das avaliacións redondearanse ao número enteiro máis próximo.

- Os insuficientes na primeira e/ou na segunda avaliación terán dous controis escritos de recuperación (Vocabulario : 2, Dúas Láminas : 6) que comprenderá toda a materia desenvolvida na avaliación suspendida.

- Para a cualificación de Estética (caligrafía, ortografía, puntuación, redacción, e presentación) teranse en conta os controis escritos e as anotacións do profesor da labor feita polas/polos alumnas/os na clase.

- Para a cualificación do traballo na clase teranse en conta as anotacións do profesor da labor feita polas/os alumnas/os na clase

- Os suspensos no mes de xuño deberán presentarse á proba do setembro. Esta proba comprenderá toda a materia desenvolvida ao longo do curso e será a suma de catro conceptos de Vocabulario, por valor de 2 puntos (0´50 cada un), e dúas láminas, por valor de 8 puntos (4 puntos cada unha, seguindo os criterios de avaliación do Grupo de Traballo).

METODOLOXÍA DIDÁCTICA (incidindo no impulso da autonomía persoal)

- Elaboración do vocabulario proposto polo grupo de Traballo .

- Elaboración de Comentarios de Láminas propostos polo grupo de traballo .

- Facer tanto do Vocabulario como dos Comentarios de Láminas un modelo que nos sirva de norma, pero a/o alumna/o debe procurar ter un dominio do vocabulario e dos Comentarios que lle permitan distintas improvisacións exitosas.

- O vocabulario elaboraremolo de maneira que teña o valor do 0´50 puntos que lle outorga o Grupo de Traballo, insistindo sempre en que hai outras definicións posibles e tamén acertadas.

- Os Comentarios de Láminas elaboraremolas de maneira que teñan o valor de 3 puntos, e non os 4 que lle outorga o Grupo de Traballo para a Proba de Selectividade. Será 1 punto pola súa catalogación, 1 punto pola análise do contexto histórico-artístico, e tamén 1 punto por analizar e xustificar a obra seguindo os enfoques metodolóxicos da historia da arte. A/o alumna/o terá que ter en conta que o último apartado do comentario vale na Proba de Selectividade, e tamén na de setembro no Instituto, 2 puntos, polo que ten que capacitarse para facelo mellor, de maneira que poda aspirar a conseguir esa nota.

- Empregaremos, promoveremos, potenciaremos, propiciaremos, e realizaremos todo o que podamos, dentro das nosas posibilidades e condicionantes, para que o alumnado teña unha participación activa, unha boa actitude, que investiguen de forma individual ou grupal, que socializen, que visiten exposicións, museos, monumentos artísticos, que se interesen por todo o relacionado coa Arte, que realicen traballos de investigación, que manexen as TIC, e as fontes documentais ao seu alcance...

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

- Terase en conta se o alumnado : a) É do Bacharelato de Sociais ou de Humanidades; b) Se ten un currículo educativo galego, ou doutra comunidade española, ou doutro estado europeo, ou de EEUU, oú doutro estado de America, ou de Asía, Oceanía, Australia, África, ou de Groenlandia-Artico, ou da Antártida e c) Se é relixioso ou laico
- Procurarase desenvolve-lo gusto estético persoal do alumnado
- Terase respeto pola diversidade de percepcións e de sensacións persoais ante a obra de arte
- Procurarase que o alumnado respecte as concepcións estéticas e formas artísticas afastadas do gusto persoal
- Buscarase ter unha actitude aberta diante das diversas linguaxes artísticas de vangarda

PROGRAMACIÓN DE EDUCACIÓN EN VALORES

- Procurarase despertar no alumnado a sensibiladade e preocupación por conserva-lo contorno artístico local
- Tratarase de despertar sensibilidade e interese polo coñecemento e conservación do patrimonio artístico europeo/español/galego
- Enseñarase a respetar os valores dos que crearon o Partenón, o Panteón, o Coliseo, o Acueducto de Segovia, o Teatro de Mérida, Santa Sofía de Constantinopla, Santa Comba de Bande, a Catedral de Santiago, a Catedral de Reims, San Pedro do Vaticano, a Casa da Fervenza, a Igrexa de Ronchamp, e a fábrica de Coca-Cola na Coruña, e arquitecturas diversas que merecen ser conservadas.
- mesmo do parágrafo anterior na creación artística, escultórica e pictórica

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LECTOR

Propondremos lecturas como por exemplo :

- ✓ A obra de teatro "Arte" de Yazmine Reza
- ✓ A "Iliada" de Homero
- ✓ A Atenas de Pericles, de C.M. Bowra
- ✓ "Quo Vadis" de Henrik Sienkiewicz
- ✓ "A Eneida" de Virgilio
- ✓ "Memorias de Adriano" de M. Yourcenar
- ✓ "O nome da Rosa" , de Umberto Eco
- ✓ "Vida de Grandes Artistas", de Vasari etc,etc.....

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC

- Na aula temos un ordenador portátil cun par de altavoces e un proxector coa súa pantalla. Utilizase en case todas as clases.

ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA

- estudio do Partenón, do Panteón, do Coliseo, do Acueducto de Segovia, do Teatro de Mérida, de Santa Sofía de Constantinopla, da Catedral de Santiago, da Catedral de Reims, de SanPedro do Vaticano..... reforza a utilidade da convivencia para a realización de grandes obras arquitectónicas.

- A arte europea grega, romana, bizantina, románica, gótic, renacentista, barroca, neoclásica, romántica, impresionista, fauvista, cubista, surrealista..... tivo e ten unha gran aceptación cosmopolita, polo que é indudable a súa contribución a connivencia humana

MATERAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS INCLUIDOS OS LIBROS DE TEXTO

- Na clase hai pizarra de tiza, tablero para whiteboard marker, corcheira a maneira de friso na parede posterior da clase, estantería con atlas, diccionarios, diccionarios enciclopédicos, ordenador portátil cos seus altavoces e o seu proxector e a súa pantalla.

- Desde a ventá vese a Igrexa de Nosa Señora da Soidade, xa mencionada anteriormente.

- O libro de texto é o da editorial Vicens Vivesen galego

ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

- O alumnado do Instituto ao longo do seu currículo escolar fai viaxes por Galicia, España e Europa

- Participación nas actividades complementarias e extraescolares do Instituto

- Nas clases de arte procurarase aproveitar todalas actividades complementarias e extraescolares

PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROPIA PROGRAMACIÓN

- Pódese avaliala a diario, semanalmente, mensualmente, por avaliación e na memoria de fin de curso

- Nas reunións de departamento poden emitirse consideracións útiles

- Estar atentos aos decretos e ordes que nos facilitan a avaliación da programación

XEOGRAFÍA DE ESPAÑA.

2º BACHARELATO

PROGRAMACIÓN CURSO 2012-2013

Profesora: Lurdes García Vázquez

PROGRAMACIÓN 2º BACHARELATO. XEOGRAFÍA DE ESPAÑA

1. INTRODUCIÓN E MARCO LEXISLATIVO

A materia de Xeografía de España de 2º de Bacharelato ten como marco lexislativo de referencia a LOE, Lei Orgánica 2/2006 (BOE do 4 de maio de 2006) e o Decreto 126/20008,do 19 de xuño polo que se establece a ordenación e currículo do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (Dog do 23 de xuño de 2008).

Como se prevee no currículo da materia, a Xeografía no bacharelato debe proporcionarlle ao alumnado as claves interpretativas para abordar a complexidade dos procesos territoriais, facilitando así a comprensión do espazo xeográfico.

A Xeografía estuda a configuración do espazo terrestre como consecuencia das relacións entre múltiples variables de tipo natural e humano. Estas relacións concrétanse en variadas paisaxes que mostran a complexidade das dinámicas ecoxeográficas e a pegada da ocupación humana ao longo do tempo. Este espazo convértese en territorio a través do poder político que o delimita con fronteiras e o organiza con infraestructuras.

Como disciplina académica, a Xeografía proporciona destrezas para a comprensión deste espazo organizado a diferentes escalas e para a comprensión dos factores que inciden nel, recoñecendo especialmente as características socio-económicas e o papel das decisións políticas que deron lugar a ordenación territorial actual.

O marco lexislativo citado atribúe a esta materia o obxectivo de formar persoas integrantes da cidadanía que sexan quen de participar de forma responsable na toma individual e colectiva de decisións, dende posturas de solidariedade e de respecto á diversidade natural e social.

Neste curso hai dous grupos de bacharelato que cursarán esta materia.

2.OBXECTIVOS

O ensino desta materia ten como finalidade o desenvolvemento das seguintes capacidades:

1.-Comprender e explicar o territorio galego e español como un espazo dinámico, caracterizado polos contrastres e a complexidade territorial, resultado da interacción de decisións políticas e de procesos sociais,económicos tecnolóxicos e culturais, que actuaron nun marco natural e histórico.

2.-Identificar e comprender as interrelacións das variables que interveñen na organización do territorio para analizalo e interpretalo criticamente, empregando con corrección tanto as técnicas como o vocabulario xeográfico.

3.- Coñecer as características dos diferentes medios naturais existentes en Galicia e en España poñendoos en relación cos espazos europeos e mundiais.

4.-Comprender a distribución, estrutura e dinámica da poboación e analizar criticamente as situacións de desigualdade e discriminación que deixan a súa pegada na configuración do territorio.

5.- Analizar os diferentes modos de explotación dos recursos, as actividades produtivas e os seus impactos territoriais e ambientais.

6.- Interesarse activamente pola calidade do medio natural e ser consciente dos problemas derivados da acción humana, así como entender as necesidades de políticas de ordenación territorial e de xestión de recursos acordes co desenvolvemento sostible.

7.- Comprender as relacións que existen entre os territorios que integran España e destes coa UE, desenvolvendo actitudes de coñecemento, aprecio e cooperación cara a outros espazos superando os estereotipos e prexuízos.

3.CONTIDOS

Os contidos estrutúranse en seis bloques. Os bloques temáticos están integrados por 12 unidades didácticas. Os contidos dos bloques están interrelacionados e secuenciados coherentemente, de acordo coa seguinte organización:

BLOQUE 1: Os contidos comúns

Este bloque inclúe as destrezas e procedementos propios da análise xeográfica, que inclúen técnicas que facilitan o tratamento de datos e informacións, así como referencias a valores que formen ao alumnado no rexeitamento das discriminacións e desigualdades e na disposición a participar activamente no contorno espacial e social no que vive.

- Identificación e explicación multicausal da localización e distribución de procesos e fenómenos xeográficos e as súas implicacións.
- Busca, selección e tratamento de información relevante para o coñecemento xeográfico: fontes cartográficas, visuais, estatísticas, bibliográficas, observación directa, emprego de técnicas de traballo de campo.
- Dominio das técnicas cartográficas: Manexo da escala e das diversas representacións cartográficas
- Comprensión das dinámicas ecoxeográficas: interrelación de variables na conformación do territorio. Técnicas de análise e interpretación das paisaxes.
- Participación en debates e traballos en grupo revisando e contrastando as ideas propias coas alleas, argumentando e empregando o vocabulario específico.
- Responsabilidade no uso dos recursos e valores das pautas de comportamento individual e social respecto da protección e mellora do medio natural.
- Toma de conciencia e postura crítica fronte as desiguadades e discriminacións socioeconómicas, étnico-culturais e de xénero e a súa plasmación no territorio.
- Elaboración de informes sobre algún problema ambiental ou social incluíndo propostas de mellora e empregando conceptos con rigor.
-

BLOQUE 2: O estudo do mediofísico e a súa diversidade

BLOQUE 3: As actividades económicas

BLOQUE 4: A poboación

BLOQUE 5: A urbanización

BLOQUE 6: A inserción de Galicia e España nun contexto máis amplo. Unión Europea e mundo globalizado

O contido pormenorizado destes bloques desenvólvese a continuación nas seguintes unidades didácticas.

O termo "contidos" segue tendo en bacharelato a acepción global e o sentido integral propios de anteriores etapas educativas. Por conseguinte, comprende o triplo ámbito de conceptos, procedementos e actitudes. Os contidos procedementais e actitudinais teñen un carácter transversal nesta materia e deben traballarse cos de natureza conceptual.

UNIDADE 1

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente conceptos relativos ao relevo español e galego.
2. Localizar e identificar en mapas fenómenos referidos ao relevo español.
3. Analizar, caracterizar e explicar o relevo español.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo do espazo xeográfico e do relevo español e galego.
5. Apreciar a diversidade do espazo xeográfico e do relevo español e galego, practicar a capacidade de observación da realidade e reflexionar sobre a importancia do relevo para a actividade humana.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos á evolución xeolóxica e ás unidades morfoestruturais do relevo peninsular e insular.

1.2. Define con precisión conceptos relativos ao relevo costeiro español e galego.

2.1. Localiza e identifica en mapas as etapas da evolución xeolóxica e as áreas de rochedo silíceo, calcario e arxiloso da Península.

2.2. Localiza e identifica en mapas ou perfís topográficos as unidades morfoestruturais do relevo peninsular.

2.3. Localiza e identifica en mapas as formas do relevo costeiro de España e de Galicia, e os nomes das illas Baleares e Canarias.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre a evolución xeolóxica do relevo peninsular, os tipos de rochedo e de relevo e as unidades morfoestruturais do relevo peninsular.

3.2. Coñece e elabora temas sobre o relevo costeiro peninsular e o relevo continental e costeiro de Baleares e Canarias.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta textos, mapas e fotografías sobre o territorio español, a orixinalidade da súa situación xeográfica e a súa diversidade natural e humana.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta bloques diagrama, mapas e imaxes sobre a evolución xeolóxica do relevo peninsular e os tipos de rochedo e de relevo.

4.3. Analiza, explica, comenta e interpreta mapas, perfís topográficos e imaxes sobre as unidades morfoestruturais do relevo.

4.4. Identifica, explica, comenta e interpreta bloques diagrama e imaxes sobre o relevo costeiro peninsular e o relevo insular.

5.1. Aprecia a diversidade do espazo xeográfico e do relevo español e galego e observa e reflexiona sobre a incidencia dos distintos tipos de relevo na actividade humana.

CONTIDOS

Conceptos

- O espazo xeográfico español.
- O relevo peninsular.
  1. Características do relevo peninsular.
  2. Tipos de unidades morfoestruturais.
  3. A evolución xeolóxica peninsular.

4. O rochedo peninsular e os tipos de relevo.

5. As grandes unidades morfoestruturais do relevo peninsular.

    5.1. A Meseta.

    5.2. Os rebordos montañosos da Meseta.

    5.3. As depresións exteriores da Meseta.

    5.4. As cordilleiras exteriores da Meseta.

6. O relevo costeiro peninsular.

    6.1. As formas do relevo costeiro.

    6.2. As costas atlánticas.

    6.3. As costas mediterráneas.

- O relevo insular.

1. O arquipélago balear.

2. O arquipélago canario.

- O espazo xeográfico galego.

1. Situación e límites de Galicia.

2. O relevo de Galicia.

Procedementos

- Definición de termos e conceptos relativos á unidade.

- Realización dun glosario cos principais termos da unidade.

- Lectura e comentario de textos sobre a diversidade do espazo xeográfico español e sobre o relevo.

- Consulta, comentario e comparación de mapas sobre evolución xeolóxica, litoloxía e unidades morfoestruturais.

- Elaboración de mapas e localización neles das áreas de rochedo, das unidades morfoestruturais, dos grandes relevos montañosos e dos accidentes costeiros.

- Comentario de fotografías e bloques diagrama sobre modelado e formas de relevo.

- Realización e comentario de perfís topográficos.

- Elaboración de cadros comparativos e de síntese referidos aos conceptos da unidade: evolución xeolóxica; tipos de rochedo e principais unidades morfoestruturais.

- Aplicación dos contidos xerais sobre o relevo á propia comunidade autónoma.

- Realización dunha saída polo contorno para observar os tipos de relevo e o rochedo.

Actitudes

- Apreciar o papel da peculiar situación e configuración do espazo xeográfico español e galego na súa diversidade física e humana.

- Valorar a diversidade do relevo español e galego.

- Observar o carácter dinámico do relevo e mostrar interese por coñecer as explicacións das súas características.

- Practicar a capacidade de observación da realidade natural aplicada ao contorno.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.

- Coñece os trazos esenciais da situación xeográfica e os territorios que integran España e Galicia.

- Expón as características esenciais dos relevos granítico, cárstico e arxiloso.

- Localiza nun mapa e caracteriza os grandes conxuntos estruturais do relevo español e galego.

- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 2

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente os principais conceptos relativos ao tempo e ao clima de España e de Galicia.
2. Localizar e identificar en mapas fenómenos referidos ao tempo e ao clima de España e de Galicia.
3. Analizar, caracterizar e explicar os principais factores e elementos do clima e os dominios climáticos de España.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo do tempo e do clima.
5. Apreciar a diversidade climática española e galega; practicar a capacidade de observación dos factores e dos elementos do clima; e reflexionar sobre a importancia do tempo e do clima na actividade humana.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos a factores e elementos do clima.

1.2. Define con precisión conceptos relativos ao tempo e ao clima de España e de Galicia.

2.1. Localiza e identifica en mapas os centros de acción e as masas de aire que lles afectan ao tempo e ao clima peninsular.

2.2. Localiza e identifica en mapas os principais dominios climáticos de España e de Galicia.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre os factores e os elementos do clima e sobre os distintos dominios climáticos de España.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta debuxos e mapas relativos aos factores e aos elementos do clima.

4.2. Comenta mapas do tempo en superficie.

4.3. Elabora, comenta e compara climogramas.

4.4. Interpreta e explica mapas cos diferentes dominios climáticos.

5.1. Aprecia a diversidade climática española e galega; observa os factores e os elementos do clima; e reflexiona sobre a incidencia do tempo e do clima na actividade humana.

CONTIDOS

Conceptos

- Os factores do clima.
    1. Os factores xeográficos.
    2. Os factores termodinámicos.
- Os elementos do clima.
    1. A insolación e a nebulosidade.
    2. A temperatura do aire.
    3. A humidade do aire, a néboa e o calixeiro.
    4. A presión e o vento.
    5. As precipitacións.
    6. A evaporación, a evapotranspiración e a aridez.
- Tipos de tempo en España.
    1. Tempo do NE. Moi frío e seco.
    2. Tempo do norte. Onda de frío.
    3. Tempo do NO. Frío e chuvioso.
    4. Tempo do oeste. Paso de frontes.
    5. Tempo do SO ou sur. Temporal no SO ou sur.
    6. Tempo do leste. Temporal en levante.
    7. Gota fría. Precipitacións intensas.
    8. Tempo cálido e estable.
    9. Onda de calor.
    10. Tempo tormentoso de verán.
- Principais tipos de clima en España.
    1. O clima oceánico.
    2. O clima mediterráneo.

3. O clima de montaña.
4. O clima en Canarias.

- Tipos de clima en Galicia.
  1. Galicia occidental.
  2. Fachada cantábrica.
  3. Áreas de montaña.
  4. Galicia interior.
  5. Vales e depresións meridionais.

Procedementos

- Definición de termos relativos á unidade.
- Comentario de textos sobre situacións meteorolóxicas extremas.
- Elaboración, análise, interpretación, comentario e comparación de mapas e de esquemas sobre factores e elementos do clima.
- Utilización da explicación multicausal para a interpretación de datos meteorolóxicos e climáticos.
- Comentario de mapas do tempo.
- Elaboración, comentario e comparación de climogramas.
- Localización e identificación en mapas dos principais dominios climáticos de España e de Galicia.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese referidos aos conceptos da unidade.
- Recompilación e interpretación de datos meteorolóxicos e climáticos de diversas fontes.
- Busca de información complementaria sobre conceptos da unidade.
- Comentario dun vídeo sobre a dinámica atmosférica.

Actitudes

- Aprecio da diversidade climática española e galega.
- Rigor na análise e na interpretación dos datos meteorolóxicos e climáticos.
- Práctica da capacidade de observación dos factores e elementos do clima sobre o contorno.

- Reflexión sobre a importancia do clima na actividade humana.
- Interese pola correcta aplicación dos conceptos teóricos á práctica.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Cita os principais factores e elementos dos climas de España e de Galicia, e coñece os seus trazos básicos.
- Identifica e caracteriza as isobaras nun mapa meteorolóxico.
- Achega a partir dun climograma datos xerais sobre o clima dun lugar: temperatura e precipitacións; tipo climático e área xeográfica correspondente.
- Redacta temas que inclúen os contidos conceptuais fundamentais da unidade didáctica con corrección e orde e utilizando o vocabulario xeográfico apropiado.
- Utiliza correctamente os procedementos básicos en relación coa unidade.

UNIDADE 3

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente os principais conceptos relativos ás augas, á vexetación e ao solo en España e en Galicia.
2. Localizar en mapas fenómenos referidos ás augas e á vexetación de España e de Galicia.
3. Analizar, caracterizar e explicar as augas, a vexetación e o solo de España.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo das augas, á vexetación e ao solo de España e de Galicia.
5. Valorar a diversidade hidrográfica, vexetal e edáfica de España e de Galicia.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos ás augas.

1.2. Define con precisión conceptos relativos á vexetación e ás paisaxes vexetais.

1.3. Define con precisión conceptos relativos aos solos.

2.1. Localiza e identifica en mapas os principais ríos, concas e vertentes hidrográficas de España e de Galicia.

2.2. Localiza e identifica en mapas as principais formacións vexetais de España e de Galicia.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta textos sobre as augas, a vexetación e o solo en España.

4.1. Elabora, analiza e compara gráficos de réximes fluviais e comenta imaxes fotográficas de ríos peninsulares.

4.2. Elabora e analiza cliseries; compara fotografías e comenta mapas coa distribución de diversas especies vexetais; e explica esquemas co perfil xeral do solo.

5.1. Valora a diversidade hidrográfica, vexetal e edáfica de España e de Galicia.

CONTIDOS

Conceptos

- A diversidade hídrica
  1. Os ríos peninsulares.
  2. Os lagos e os humidais españois.
  3. Os acuíferos.
- As formacións vexetais.
  1. Factores que inflúen na vexetación.
  2. As paisaxes vexetais de España.
- O solo.

1. Factores do solo.
2. Os horizontes e o perfil do solo.
3. Os tipos de solo.

- Os ríos e a vexetación de Galicia.

1. A disimetría das vertentes.
2. O encaixamento da rede fluvial.
3. O caudal abundante e regular.
4. A vexetación de Galicia.

Procedementos

- Definición de termos relativos á unidade.
- Comentario de textos.
- Consulta, análise, interpretación, comentario e comparación de mapas, gráficos e datos estatísticos relativos á auga, á vexetación (cliseries) e ao solo.
- Localización en mapas das vertentes e concas hidrográficas; os principais ríos, lagos e humidais; as paisaxes vexetais, e a distribución das formacións vexetais básicas.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese sobre vertentes e réximes fluviais e sobre solos.
- Aplicación dos contidos da unidade á propia comunidade autónoma.
- Realización dunha saída polo contorno natural do centro de estudos.
- Busca e comentario de fotografías de paisaxes vexetais e fluviais de España.

Actitudes

- Rigor na obtención e interpretación da información referida aos conceptos da unidade.
- Practicar a capacidade de observación da realidade natural aplicada ao contorno.
- Apreciar a diversidade hidrográfica, vexetal e edáfica de España.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Caracteriza os principais tipos de augas, de vexetación e de solos de España.
- Localiza nun mapa as vertentes e as concas hidrográficas, os principais ríos e as formacións vexetais.
- Utiliza correctamente os principais procedementos xeográficos relacionados coa unidade.

UNIDADE 4

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente os principais conceptos relativos ás paisaxes naturais de España e de Galicia, a influencia do medio físico na actividade humana e a influencia da acción antrópica no medio natural.
2. Localizar en mapas as paisaxes naturais de España, os riscos e os problemas ambientais e os aspectos máis relevantes das políticas ambientais.
3. Analizar, caracterizar e explicar as paisaxes naturais de España e de Galicia, a influencia do medio natural na actividade humana e a influencia da actividade humana no medio natural.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo das paisaxes naturais; á influencia do medio natural como recurso e como risco para as persoas e á influencia da actividade humana no medio físico.
5. Valorar a diversidade dos espazos naturais de España e de Galicia; a importancia da súa protección; identificar e emitir xuízos sobre os problemas ambientais e propoñer solucións xerais e persoais fronte a eles.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos ás paisaxes naturais de España e de Galicia, e ao medio natural como recurso e como risco.

1.2. Define con precisión conceptos relativos aos problemas e ás políticas ambientais.

2.1. Localiza en mapas as áreas correspondentes ás paisaxes naturais de España.

2.2. Localiza en mapas as áreas afectadas por riscos e problemas ambientais, e os principais espazos naturais protexidos.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre as paisaxes naturais de España e de Galicia.

3.2. Sintetiza conceptos e redacta textos sobre o medio natural como recurso e como risco.

3.3. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre a acción antrópica sobre o medio natural.

4.1. Identifica e comenta a partir de fotografías as principais paisaxes naturais.

4.2. Analiza, interpreta e comenta mapas, datos estatísticos, imaxes e textos sobre o medio ambiente como recurso e como risco.

4.3. Analiza, interpreta, e comenta gráficos, datos estatísticos, mapas e imaxes sobre problemas e políticas ambientais.

5.1. Valora a diversidade dos espazos naturais de España e de Galicia, a importancia da súa protección, identifica e emite xuízos sobre os problemas ambientais e propón solucións xerais e persoais fronte a eles.

CONTIDOS

Conceptos

- As paisaxes naturais.
  1. A paisaxe oceánica.
  2. A paisaxe mediterránea.
  3. A montaña.
  4. As illas Canarias.
- A influencia do medio ambiente na actividade humana.
  1. O medio natural como recurso.
     1.1. O relevo como recurso.

1.2. O clima como recurso.

1.3. A auga como recurso.

1.4. A vexetación como recurso.

1.5. O solo como recurso.

2. Os riscos naturais.

- Influencia da actividade humana no medio natural.

1. Os problemas e as políticas ambientais.

2. Principais problemas medioambientais e solucións.

2.1. A alteración do relevo.

2.2. A contaminación atmosférica.

2.3. A contaminación acústica.

2.4. A sobreexplotación e a contaminación das augas.

2.5. Os danos, a alteración e a destrución da vexetación.

2.6. A contaminación, a erosión e a desertización do solo.

2.7. Os residuos sólidos urbanos.

2.8. A redución da biodiversidade.

3. A protección dos espazos naturais.

Procedementos

- Definición de termos da unidade.
- Comentario de textos sobre riscos e problemas ambientais.
- Localización nun mapa das áreas con riscos naturais ou problemas ambientais, e dos espazos naturais protexidos.
- Comentario e interpretación de gráficos, datos estatísticos, mapas, imaxes e esquemas sobre os contidos da unidade, utilizando a explicación multicausal.
- Recompilación, comentario e posta en común de noticias de prensa.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese.
- Redacción de informes a partir da interpretación de diferentes fontes sobre algún contido da unidade.

- Busca de información complementaria sobre algúns dos contidos desta unidade.
- Aplicación dos contidos á propia comunidade autónoma e á práctica mediante a elaboración dun traballo de campo sobre unha paisaxe natural ou os problemas ambientais do contorno.
- Visita a unha estación depuradora ou a unha planta de tratamento de lixos.

Actitudes

- Apreciar a diversidade do medio físico español e galego e a orixinalidade das distintas paisaxes naturais.
- Mostrar interese e curiosidade por coñecer as diversas paisaxes naturais de España e de Galicia, e apreciar o contorno paisaxístico.
- Valorar a complexidade das interrelacións entre o medio natural e a actividade humana.
- Practicar a capacidade de observación da realidade natural aplicada ao contorno.
- Apreciar o valor do contorno como recurso e elemento importante para a calidade de vida.
- Concienciarse e sensibilizarse ante os problemas ambientais do contorno; desenvolver actitudes para prevelos e corrixilos (reciclaxe, aforro de auga, etc.); e apreciar as actuacións paliativas destes.
- Valorar criticamente a política ambiental española.
- Adoptar actitudes de consumo responsable que colaboren co desenvolvemento sostible.
- Cooperar e participar na realización de traballos en grupo e nas saídas colectivas polo contorno.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Localiza nun mapa as principais paisaxes naturais de España, os parques nacionais e os principais espazos protexidos de Galicia.
- Caracteriza as principais paisaxes naturais de España e de Galicia: localización, relevo, clima, augas, vexetación, solo.
- Enumera os recursos proporcionados polo medio ambiente e cita os principais riscos ambientais.

- Coñece os principais problemas ambientais e as políticas para facerlles fronte.
- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 5

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir con precisión os conceptos relativos aos espazos rural e pesqueiro.
2. Localizar en mapas fenómenos referidos ás actividades dos espazos rural e pesqueiro.
3. Analizar, caracterizar e explicar os espazos rurais e pesqueiros de España e de Galicia.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo das actividades agraria e pesqueira.
5. Valorar os espazos rurais e pesqueiros, tomar conciencia dos seus problemas e avaliar as posibles solucións.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión os conceptos relativos ao espazo rural.

1.2. Define con precisión os conceptos relativos ao espazo pesqueiro.

2.1. Localiza e identifica en mapas fenómenos agrícolas, gandeiros, forestais e pesqueiros.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre os factores e os elementos do espazo rural, os usos do espazo rural, as paisaxes agrarias e as dinámicas recentes do mundo rural en España e en Galicia.

3.2. Coñece e elabora temas sobre o espazo pesqueiro español e galego, e as características da actividade pesqueira, os problemas da pesca e a política pesqueira, e a acuicultura en España e en Galicia.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os espazos rurais.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os espazos pesqueiros.

5.1. Emite valoracións, opinións e xuízos críticos sobre os espazos rurais e pesqueiros e propón solucións para os seus problemas.

CONTIDOS

Conceptos

- O espazo rural.

1. Factores físicos e elementos humanos do espazo rural.

    1.1. O medio natural.

    1.2. A estrutura agraria.

    1.3. O poboamento e o hábitat rural.

    1.4. A política agraria.

2. Os usos agrarios do espazo rural.

    2.1. A actividade agrícola.

    2.2. A actividade gandeira.

    2.3. A actividade forestal.

3. As paisaxes agrarias de España.

    3.1. A paisaxe agraria do norte peninsular húmido.

    3.2. A paisaxe agraria do interior peninsular.

    3.3. A paisaxe agraria mediterránea.

    3.4. A paisaxe agraria de montaña.

3.5. A paisaxe agraria de Canarias.

4. As dinámicas recentes do mundo rural.

4.1. Os novos usos do espazo rural.

4.2. A crise do mundo rural.

4.3. Os problemas rurais e a política de desenvolvemento rural.

- Os espazos da actividade pesqueira.

1. O espazo pesqueiro.
2. A actividade pesqueira.
3. A crise da pesca.
4. A acuicultura.

Procedementos

- Definición de termos e conceptos relativos á unidade.
- Recompilación e comentario de noticias sobre os problemas do sector primario.
- Comentario e comparación de mapas sobre a achega da produción vexetal e animal á produción final agraria; superficie agraria concentrada; distribución do regadío; valor da produción gandeira; caladoiros.
- Localización nun mapa das principais paisaxes agrarias da comunidade.
- Análise do espazo rural sobre unha folla do MTN.
- Elaboración e comentario de diversos tipos de gráficos e datos estatísticos sobre evolución da poboación rural e da poboación ocupada nas actividades agrarias, evolución da poboación agraria por grupos de idade, tamaño das explotacións agrarias, formas de posesión da terra, evolución dos usos do espazo rural, evolución da achega vexetal e animal á produción final agraria.
- Comentario de fotografías sobre o poboamento e hábitat rural, os sistemas agrarios e as paisaxes agrarias.
- Aplicación dos contidos xerais da unidade didáctica á situación de Galicia.

Actitudes

- Valorar a diversidade de paisaxes rurais de España e mostrar interese por coñecer as do contorno.

- Rigor na obtención e interpretación de fontes relativas aos espazos rural e pesqueiro.
- Apreciar as interrelacións entre o medio físico e as actividades agraria e pesqueira.
- Ser consciente dos graves problemas derivados dalgunhas formas de aproveitamento agrario e pesqueiro, mostrando interese e aprecio polas fórmulas para evitar e solucionar estes problemas.
- Valorar as políticas de desenvolvemento rural como fórmula para evitar o despoboamento das áreas rurais desfavorecidas e os problemas ambientais derivados deste despoboamento.
- Desenvolver a capacidade crítica e de observación sobre as actividades agrarias ou pesqueiras do contorno.
- Emitir opinións e valoracións sobre os problemas do espazo rural e pesqueiro e sobre as políticas adoptadas para combatelos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Cita e resume os principais factores físicos e humanos que interveñen na actividade agraria.
- Caracteriza as principais paisaxes rurais de España.
- Enumera os principais problemas que lle afectan ao espazo rural e as actuacións da política de desenvolvemento rural.
- Coñece as causas da crise da actividade pesqueira, os principais problemas que lle afectan ao sector e as liñas políticas para facerlles fronte.
- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos característicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 6

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar os principais conceptos relativos á actividade industrial.

2. Localizar en mapas fenómenos referidos ás actividades extractivas, enerxéticas e industriais.

3. Analizar, caracterizar e explicar a actividade industrial en España e en Galicia.

4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo da actividade industrial.

5. Emitir opinións e xuízos críticos sobre cuestións de actualidade relacionadas coa produción enerxética e industrial, valorar as medidas encamiñadas a fomentar o aforro enerxético e a evitar os impactos negativos da produción enerxética e industrial sobre o medio ambiente, e desenvolver actitudes de aprecio cara ao patrimonio industrial.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión os conceptos relativos a materias primas, fontes de enerxía e actividade industrial.

2.1. Localiza en mapas fenómenos referidos a materias primas, fontes de enerxía e actividade industrial.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre as materias primas, fontes de enerxía e políticas mineira e enerxética en España e en Galicia.

3.2. Coñece e elabora temas sobre a evolución histórica e características da industria ata a segunda metade do século xx, a crise e a reestruturación industrial, e a industria española na actualidade.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, táboas estatísticas e imaxes sobre as materias primas e as fontes de enerxía.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e táboas estatísticas sobre a actividade industrial.

5.1. Emite opinións e xuízos críticos sobre cuestións de actualidade relacionadas coa produción enerxética e industrial; valora as medidas encamiñadas a fomentar o aforro enerxético e a evitar os impactos negativos da produción enerxética e industrial sobre o medio ambiente, e desenvolve actitudes de aprecio cara ao patrimonio industrial.

CONTIDOS

Conceptos

- A industria e as materias primas.
  1. Os tipos de materias primas.
  2. Os problemas da minería.
- As fontes de enerxía.
  1. Principais fontes de enerxía primaria.
  2. A produción e o consumo de electricidade.
  3. Os problemas enerxéticos e a política enerxética.
- Os recursos enerxéticos de Galicia.
  1. O sector mineiro.
  2. O potencial enerxético de Galicia.
- A industria española entre 1855 e 1975.
  1. Evolución histórica.
  2. A produción industrial.
  3. A estrutura industrial.
  4. A localización industrial.
  5. As áreas industriais.
  6. A política industrial.
- A crise e a reestruturación industrial 1975-1985.
  1. A crise industrial.
  2. A reestruturación industrial.
- A industria española na actualidade.
  1. A recuperación da industria.
  2. A produción industrial actual.

3. A estrutura actual da industria.
4. A localización industrial.
5. As áreas industriais actuais.
6. A política industrial actual.

- A industria en Galicia.
  1. O proceso de industrialización.
  2. Estrutura e principais áreas industriais.

Procedementos

- Definición de termos da unidade.
- Recompilación e comentario de noticias de prensa sobre os conceptos da unidade.
- Localización nun mapa das áreas industriais de España.
- Comentario e comparación de mapas sobre recursos minerais e enerxéticos e aspectos relativos á industria.
- Comentario e comparación de gráficos e de datos estatísticos sobre os sectores mineiro, enerxético e industrial, utilizando a explicación multicausal.
- Análise de fotografías e diapositivas sobre os conceptos da unidade.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese.
- Busca de información complementaria sobre materias primas, fontes de enerxía e actividades industriais da comunidade autónoma, utilizando diversas fontes.
- Consulta de páxinas web sobre aforro enerxético e consecuencias ambientais da produción enerxética.
- Visita a unha industria ou polígono industrial.
- Realización dun traballo de campo sobre unha industria do contorno.

Actitudes

- Valorar a utilización racional dos recursos e concienciarse da importancia do aforro e da reciclaxe, adoptando condutas concretas encamiñadas a iso.
- Comprender o custo da actividade industrial na paisaxe e valorar os produtos industriais elaborados de xeito respectuoso co medio natural.

- Tomar conciencia dos desequilibrios territoriais xerados pola desigual distribución da industria no espazo.
- Emitir opinións e xuízos críticos sobre cuestións de actualidade relacionadas coa produción enerxética e industrial.
- Apreciar o patrimonio industrial como un ben testemuñal das características produtivas entre os comezos da industrialización e o inicio da automatización.
- Desenvolver a capacidade de observación respecto á realidade industrial do contorno.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Cita as características esenciais da produción, consumo, autoabastecemento, aplicacións e políticas sobre as materias primas e fontes de enerxía.
- Coñece a evolución e as características da industria.
- Utiliza correctamente os principais procedementos básicos característicos do método xeográfico relacionados coa unidade.

UNIDADE 7

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente os principais conceptos relativos ás actividades terciarias.
2. Localiza en mapas fenómenos referidos ás actividades terciarias.
3. Analizar, caracterizar e explicar as actividades terciarias.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo das actividades terciarias.

5. Tomar conciencia dos problemas xerados polas actividades terciarias e propoñer solucións, apreciar a diversidade turística, e adoptar unha actitude crítica e selectiva como consumidor.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos ao sector terciario, o sistema de transporte, o turismo e o comercio interior e exterior de España e de Galicia.

2.1. Localiza e identifica en mapas fenómenos referidos ao sistema de transporte, o turismo e o comercio interior e exterior en España e en Galicia.

3.1. Sintetiza conceptos e compón temas sobre o sistema de transporte español e galego: características xerais e características dos diferentes modos.

3.2. Coñece e elabora temas sobre o turismo en España e en Galicia: evolución do turismo, características, tipos, áreas, repercusións e políticas turísticas.

3.3. Sintetiza conceptos e redacta textos sobre o comercio interior e exterior en España e en Galicia, e os seus problemas.

4.1. Elabora, analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o sistema de transporte.

4.2. Elabora, analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o turismo.

4.3. Elabora, analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o comercio interior e exterior.

5.1. Identifica os problemas das actividades terciarias, emite xuízos críticos e opinións, e propón solucións para eles.

CONTIDOS

Conceptos

- O proceso de terciarización da economía española.

1. As causas da terciarización.

2. Características do sector terciario.
3. Os desequilibrios territoriais.

- Os transportes e as comunicacións
  1. O sistema de transporte e a súa importancia.
  2. Características e problemas.
  3. A política de transporte.
  4. Os modos de transporte.
  5. As comunicacións.
- O sistema de transportes galego.
  1. As comunicacións por estrada.
  2. A rede ferroviaria.
  3. O transporte marítimo e aéreo.
- Os espazos turísticos.
  1. Os recursos turísticos de España.
  2. Evolución do turismo.
  3. Características do turismo español.
  4. Os tipos de turismo.
  5. As áreas turísticas.
  6. As repercusións espaciais.
  7. Os problemas do turismo.
- O turismo en Galicia.
  1. Importancia crecente.
  2. Áreas e modalidades turísticas.
- O comercio interior e exterior.
  1. O comercio interior.
  2. O comercio exterior.
- O comercio en Galicia.

1. O comercio interior.
2. O comercio exterior.

Procedementos

- Definición de termos da unidade.
- Lectura e comentario de textos da Constitución sobre competencias autonómicas en materia de transporte e de textos sobre problemas do transporte e do turismo.
- Localización nun mapa dos principais portos, aeroportos e áreas turísticas españolas.
- Comentario ou comparación de mapas, gráficos e datos estatísticos sobre conceptos da unidade, utilizando a explicación multicausal.
- Interpretación de diapositivas e fotografías representativas.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese sobre os conceptos da unidade.
- Realización de informes utilizando distintas fontes de información.

Actitudes

- Valorar a importancia do sistema de transportes, o turismo e o comercio en España e en Galicia, e na súa integración na Unión Europea.
- Apreciar a diversidade turística española e desenvolver a curiosidade por coñecer espazos diferentes ao propio.
- Valorar as repercusións ambientais dos medios de transporte e do turismo, e propoñer solucións para mitigar os seus impactos negativos; por exemplo, tomando conciencia da importancia de utilizar o transporte público.
- Mostrar interese pola conservación dos espazos turísticos, tanto naturais como culturais; especialmente, os de Galicia.
- Concienciarse sobre o exceso de consumismo nas sociedades desenvolvidas e adoptar unha actitude crítica e selectiva fronte aos artigos de consumo e fronte á información dos medios de comunicación de masas.
- Apreciar o papel positivo do turismo no achegamento dos pobos, o contacto entre culturas e o entendemento político entre os estados.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos máis importantes da unidade.
- Resume as características básicas do sistema de transporte español e galego.
- Esquematiza a evolución do turismo español e galego, e as súas características.
- Enumera as principais modalidades turísticas e sintetiza as repercusións espaciais do turismo.
- Coñece as características básicas do comercio exterior e interior de España e de Galicia.
- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos característicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 8

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar os principais conceptos relativos á poboación española e galega.
2. Localizar en mapas fenómenos referidos á poboación.
3. Analizar, caracterizar e explicar os principais fenómenos demográficos de España e de Galicia, facendo especial referencia ás súas transformacións recentes.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo da poboación.
5. Expresar opinións e xuízos críticos sobre problemas demográficos e rexeitar calquera forma de discriminación.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos a fontes demográficas, movementos naturais e migratorios, e crecemento real da poboación española e galega.

1.2. Define con precisión conceptos relativos á estrutura e ó futuro da poboación española.

2.2. Localiza e identifica en mapas fenómenos demográficos relacionados coa distribución da poboación, os movementos naturais e migratorios, e a estrutura por sexo, idade e actividade económica.

3.1. Sintetiza conceptos e compón temas sobre os movementos naturais e migratorios e sobre o crecemento real da poboación española e galega.

3.2. Coñece e elabora temas sobre a estrutura e o futuro da poboación española e galega.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os movementos naturais e migratorios e o crecemento real da poboación.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre a estrutura e o futuro da poboación.

5.1. Emite opinións e xuízos críticos sobre problemas demográficos e mostra actitudes de rexeitamento respecto á discriminación laboral ou social por motivos de sexo, raza ou nacionalidade.

CONTIDOS

Conceptos

- As fontes demográficas.
- O movemento natural da poboación.
  1. Os réximes demográficos.
  2. Os desequilibrios territoriais no movemento natural da poboación.
- Os movementos migratorios.
  1. As migracións interiores.
  2. As migracións exteriores.
  3. A inmigración estranxeira.
- O crecemento real da poboación.

- A estrutura da poboación española.
  1. Estrutura por sexo e idade.
  2. Estrutura económica da poboación.
- O futuro da poboación española.
  1. O futuro do movemento natural.
  2. O futuro dos movementos migratorios.
  3. O futuro do crecemento e da estrutura da poboación.
- A poboación de Galicia.
  1. Os efectivos demográficos e a súa desigual distribución.
  2. O movemento natural da poboación.
  3. A tradición migratoria de Galicia.
  4. O crecemento real da poboación.
  5. A estrutura da poboación.

Procedementos

- Realización dun glosario cos conceptos principais da unidade.
- Lectura e comentario de textos.
- Elaboración, comentario e comparación de mapas sobre fenómenos demográficos.
- Comentario e comparación de gráficos e datos estatísticos: sobre os contidos da unidade, utilizando a explicación multicausal.
- Realización e comentario de pirámides de poboación de España e de Galicia.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese.
- Recollida de información e debate sobre a inmigración e a desigualdade de xénero.
- Obtención de información estatística da web do INE e do IGE.
- Cálculo e interpretación de taxas demográficas.
- Realización dun traballo sobre a esperanza de vida e as súas variacións por sexo a partir das necrolóxicas da prensa.
- Proxección cara ao futuro da actual situación da poboación española.

Actitudes

- Valorar a complexidade dos fenómenos demográficos: multicausalidade, carácter dinámico e diversidade territorial.
- Desenvolver a capacidade crítica e de opinión sobre as implicacións sociais e económicas da problemática demográfica (baixa natalidade, envellecemento, inmigración, desemprego).
- Valorar a diversidade de grupos humanos que conviven en España.
- Mostrar tolerancia e respecto cara a persoas e grupos sociais pertencentes a outras razas ou culturas e rexeitar as actitudes de intolerancia e xenofobia.
- Rexeitar calquera discriminación no mundo laboral (p. ex. respecto ao emprego e ao paro feminino) e valorar as accións orientadas a fomentar a igualdade entre ambos os dous sexos.
- Mostrar interese e actitude crítica cara aos datos demográficos procedentes de diversos medios de comunicación.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Cita as principais fontes demográficas e os datos máis relevantes que achegan.
- Enumera e caracteriza as desigualdades actuais na distribución da poboación española e galega.
- Establece a cronoloxía e características dos principais réximes demográficos.
- Resume as características dos diferentes tipos de migracións e as súas consecuencias.
- Analiza as etapas no crecemento demográfico español a partir de gráficos.
- Sinala os trazos básicos da estrutura por sexo e por idade a partir de pirámides de poboación.
- Coñece as características esenciais da evolución da poboación activa por sectores económicos.
- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos característicos do método xeográfico en relación coa unidade.

UNIDADE 9

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar brevemente conceptos relativos ao espazo urbano.
2. Localizar en mapas fenómenos referidos ao espazo urbano.
3. Analizar, caracterizar e explicar o espazo urbano en España e en Galicia.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo do espazo urbano.
5. Mostrar interese polos problemas urbanos e as actuacións urbanísticas e emitir xuízos e propoñer solucións sobre eles.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos ao proceso de urbanización, á morfoloxía e á estrutura urbana.

1.2. Define con precisión conceptos relativos ás aglomeracións urbanas, aos problemas das cidades, ao urbanismo e ao sistema de cidades.

2.1. Localiza e identifica en mapas as principais aglomeracións e cidades do sistema urbano español e dos sistemas rexionais e diferencia as metrópoles nacionais, rexionais e subrexionais.

3.1. Sintetiza conceptos e compón temas sobre o concepto de cidade, o proceso de urbanización, a morfoloxía urbana e a estrutura urbana.

3.2. Coñece e elabora temas sobre as aglomeracións urbanas, os problemas urbanos, a produción do espazo urbano e o urbanismo, e o sistema de cidades.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o concepto de cidade; o proceso de urbanización; a morfoloxía urbana, e a estrutura urbana.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre as aglomeracións urbanas; os problemas urbanos; a produción do espazo urbano, e o urbanismo e o sistema de cidades.

5.1. Identifica os problemas urbanos e as actuacións urbanísticas a partir de diversas fontes de información, emite xuízos e propón solucións sobre eles.

CONTIDOS

Conceptos

- O concepto de cidade.
- O proceso de urbanización.
- A morfoloxía urbana.
- A estrutura urbana.
  1. A cidade preindustrial: o casco antigo.
  2. A cidade industrial: ensanches, barrios obreiros e barrios xardín.
  3. A periferia e as recentes transformacións urbanas.
  4. As aglomeracións urbanas.
- Problemas das cidades españolas.
- A produción e ordenación do espazo urbano.
- O sistema urbano español.
  1. Características do sistema urbano español.
  2. O sistema de cidades e os seus cambios recentes.
- O sistema urbano galego.
  1. O proceso de urbanización.
  2. O subsistema urbano galego.
  3. As sete cidades galegas.

Procedementos

- Confección dun glosario cos termos principais da unidade.
- Lectura e comentario de textos sobre problemas urbanos.
- Recompilación e comentario de noticias de prensa relativas a temas urbanos.
- Localización en mapas das principais cidades españolas e do sistema urbano galego.
- Elaboración, comentario e comparación de gráficos, datos estatísticos e mapas sobre os contidos da unidade, utilizando a explicación multicausal.
- Comentario e comparación de mapas e planos urbanos.
- Interpretación e comentario de fotografías e diapositivas sobre fenómenos urbanos.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese sobre os contidos da unidade.
- Realización dun exercicio de simulación sobre intereses contrapostos ante un proxecto urbano.
- Realización dun itinerario urbano.
- Redacción dun traballo de campo sobre unha cidade próxima.

Actitudes

- Interese por coñecer os diversos aspectos constitutivos do fenómeno urbano.
- Emisión de xuízos críticos respecto ao contorno urbano.
- Toma de conciencia dos problemas urbanos e desenvolvemento de actitudes positivas encamiñadas a solucionalos.
- Valoración do patrimonio urbano, preocupación pola súa conservación e respecto polas medidas encamiñadas á súa rehabilitación e mellora.
- Aprecio pola convivencia cidadá e desenvolvemento de actitudes de solidariedade cara aos barrios marxinados ou con déficit en equipamentos e en infraestruturas.
- Participación activa na realización das actividades relacionadas cos contidos da unidade.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos principais da unidade.

- Caracteriza os aspectos básicos da morfoloxía cidadá a partir de planos urbanos.
- Diferencia e caracteriza os trazos esenciais das distintas áreas urbanas.
- Enumera os principais problemas que lles afectan ás cidades españolas e galegas e as súas posibles solucións.
- Cita e describe os instrumentos da política urbanística actual.
- Coñece as características principais do sistema urbano e os seus cambios recentes.
- Utiliza os procedementos básicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 10

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir e explicar os principais conceptos relativos á organización político-administrativa de España e de Galicia, aos desequilibrios territoriais, e ás políticas rexionais e de cohesión territorial.
2. Localizar en mapas divisións político-administrativas históricas e actuais e fenómenos relativos aos desequilibrios territoriais.
3. Analizar, caracterizar e explicar a organización político-administrativa do territorio español no pasado e na actualidade; os desequilibrios territoriais e as políticas rexionais e de cohesión territorial.
4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo da organización político-administrativa do territorio español e galego, aos desequilibrios territoriais e ás políticas rexionais e de cohesión territorial.
5. Valorar a descentralización político-administrativa; manifestar actitudes de tolerancia e respecto cara ás particularidades das outras comunidades autónomas e de solidariedade coas máis desfavorecidas, apreciando as actuacións encamiñadas a palialas e a fomentar o desenvolvemento rexional, dentro dunha ordenación global do territorio.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión os conceptos relativos á organización político-administrativa de España e de Galicia, aos desequilibrios territoriais e ás políticas rexionais e de cohesión territorial.

2.1. Localiza e identifica en mapas as principais divisións político-administrativas do pasado, as provincias e comunidades autónomas coas súas correspondentes capitais e fenómenos relacionados co acceso á autonomía e cos desequilibrios territoriais.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre a evolución histórica da organización político-administrativa do territorio español, a organización político-administrativa actual, os desequilibrios territoriais e as políticas rexionais e de cohesión territorial.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta imaxes, mapas, gráficos e datos estatísticos sobre a organización político-administrativa, os desequilibrios territoriais e as políticas rexionais e de cohesión territorial.

5.1. Emite opinións que reflicten a valoración da descentralización e a tolerancia, o respecto e a solidariedade cara a outras comunidades, e aprecia as actuacións favorecedoras do desenvolvemento rexional.

CONTIDOS

Conceptos

- A organización político-administrativa de España.
  1. Evolución histórica da organización político-administrativa.
  2. A organización político-administrativa actual.
     2.1. As divisións político-administrativas.
     2.2. O estado das autonomías.
- Os desequilibrios territoriais.
  1. As diferenzas espaciais: causas e indicadores.
  2. A evolución dos desequilibrios territoriais.
     2.1. A orixe dos desequilibrios actuais.

2.2. Os cambios producidos pola crise económica de 1975.

2.3. Os desequilibrios territoriais actuais.

- As políticas rexionais e de cohesión territorial.

1. As bases da política rexional.
2. A política rexional da Unión Europea 2007-2013.
3. A política rexional do estado.

3.1. Os obxectivos da política rexional estatal.

3.2. Os instrumentos da política rexional estatal.

4. A ordenación do territorio.

4.1. Obxectivos da ordenación do territorio.

4.2. Instrumentos da ordenación do territorio

Procedementos

- Definición de conceptos da unidade.
- Lectura e comentario de textos da Constitución sobre o estado das autonomías.
- Localización nun mapa das provincias e comunidades autónomas coas súas respectivas capitais.
- Elaboración, comentario e comparación de mapas relativos á organización político-administrativa e indicadores socioeconómicos das comunidades autónomas.
- Realización, interpretación e comentario de gráficos, datos estatísticos e imaxes referidos aos desequilibrios territoriais e á política rexional, española e europea, utilizando a explicación multicausal.
- Elaboración de cadros comparativos e de síntese referidos aos conceptos da unidade.
- Aplicación dos contidos xerais da unidade didáctica á situación de Galicia.
- Realización dun traballo de investigación sobre a situación socioeconómica de Galicia en relación coas demais, utilizando diversas fontes de información.

Actitudes

- Interese por coñecer o proceso autonómico español e en particular o concernente a Galicia, apreciando as vantaxes da descentralización territorial.

- Valorar o pluralismo e a diversidade cultural de España e respectar as diferentes opinións sobre a organización territorial e política.

- Desenvolver sentimentos de pertenza, integración e participación respecto á Comunidade Autónoma de Galicia.

- Expresar actitudes de tolerancia e respecto cara ás particularidades das outras comunidades autónomas.

- Manifestar solidariedade cara ás comunidades autónomas máis desfavorecidas e apreciar as actuacións encamiñadas a paliar os desequilibrios territoriais.

- Valorar criticamente a política rexional española e a da propia comunidade autónoma e adoptar unha postura crítica ante as informacións procedentes dos medios de comunicación.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos principais da unidade.

- Coñece os trazos básicos da evolución histórica da organización político-administrativa e as características do estado autonómico actual.

- Sitúa nun mapa todas as provincias e comunidades autónomas de España e o nome das súas respectivas capitais.

- Resume os principais desequilibrios territoriais de España e as liñas esenciais da política rexional e de cohesión europea, estatal e de ordenación do territorio.

- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos característicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 11

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir con precisión conceptos relativos á Unión Europea e á posición española e galega no conxunto europeo.

2. Localizar e identificar en mapas os principais relevos e ríos da Unión Europea, os países que a integran e as súas correspondentes capitais.

3. Analizar, caracterizar e explicar o proceso de construción da Unión Europa, o seu medio físico, o seu funcionamento, os seus trazos socioeconómicos, os seus desequilibrios territoriais e as políticas para mitigalos, así como o papel que desempeñan España e Galicia nesta organización supraestatal.

4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo da Unión Europea e ás posicións española e galega nesta organización supraestatal.

5. Realizar valoracións críticas e emitir xuízos e opinións sobre o proceso de integración e as políticas europeas.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión conceptos relativos á Unión Europea e á posición española e galega no conxunto europeo.

2.1. Localiza e identifica en mapas os principais relevos e ríos da Unión Europea, os países que a integran e as súas correspondentes capitais.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre o proceso de construción da Unión Europa, o seu medio físico e o seu funcionamento.

3.2. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre os trazos socioeconómicos da Unión Europea, os seus desequilibrios territoriais e as políticas para mitigalos, así como sobre o papel que desempeñan España e Galicia nesta organización supraestatal.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta textos, mapas, gráficos e datos estatísticos sobre o proceso de construción da Unión Europea, o seu medio físico e o seu funcionamento.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta gráficos, mapas, textos e datos estatísticos sobre os trazos socioeconómicos da Unión Europea, os seus desequilibrios territoriais e as políticas para mitigalos, así como sobre o papel que desempeñan España e Galicia nesta organización supraestatal.

5.1. Realiza valoracións críticas e emite xuízos e opinións sobre o proceso de integración e as políticas europeas.

CONTIDOS

Conceptos

- A construción da Unión Europea.
  1. O proceso de integración.
  2. O proceso de ampliación.
- O medio físico da Unión Europea e os seus contrastes.
  1. O relevo.
  2. As paisaxes bioclimáticas.
  3. A situación do medio ambiente na UE.
- O funcionamento da Unión Europea.
  1. As institucións da Unión Europea.
  2. As políticas comúns.
- Trazos socioeconómicos da UE.
  1. A poboación da UE.
  2. As cidades da UE.
  3. As actividades económicas da UE.
  4. O benestar social na UE.
  5. Os retos de futuro.
- Os desequilibrios e as políticas territoriais da UE.
  1. As disparidades territoriais na UE.
  2. A política territorial da UE.
- España na Unión Europea.
  1. A integración española en Europa.
  2. A posición actual de España na UE e perspectivas.
- Galicia na Unión Europea.
  1. A integración de Galicia en Europa.

2. O Arco Atlántico.

3. A eurorrexión Galicia-Norte de Portugal.

Procedementos

- Elaboración dun glosario cos termos principais da unidade.
- Realización dun eixe cronolóxico cos tratados e ampliacións europeas.
- Lectura e comentario de textos sobre tratados europeos.
- Elaboración de mapas físicos de Europa e de mapas cos países membros da UE, a UEM e o espazo Schengen.
- Comentario e interpretación de gráficos, datos estatísticos, mapas, e imaxes sobre aspectos físicos e humanos da UE, utilizando a explicación multicausal.
- Elaboración de cadros comparativos e sintéticos sobre os contidos da unidade.
- Recompilación e comentario de noticias de prensa sobre temas relativos á integración de Galicia na Unión Europea.
- Realización de informes e busca de información complementaria sobre temas europeos, utilizando distintas fontes.
- Debate sobre se serán positivas para España as últimas ampliacións da UE.
- Realización dunha enquisa sobre o coñecemento existente acerca dos dereitos que supón a cidadanía europea.

Actitudes

- Valoración dos aspectos positivos da integración europea e da pertenza española e galega á UE.
- Emisión de xuízos críticos sobre a integración europea e as súas limitacións.
- Interese por coñecer a posición española no contexto europeo.
- Desenvolvemento de sentimentos de pertenza á UE.
- Expresión de opinións e xuízos críticos sobre a participación de España e de Galicia, nos distintos ámbitos políticos, económicos e sociais da UE.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos máis importantes da unidade.
- Sintetiza o proceso de integración e de ampliación da UE.
- Localiza nun mapa os estados membro da Unión Europea coas súas capitais, e os seus principais relevos e ríos.
- Coñece os trazos básicos do medio físico da UE e os seus problemas ambientais.
- Expón as funcións das institucións europeas fundamentais.
- Sintetiza os principais trazos socioeconómicos da UE.
- Resume as disparidades rexionais e as actuacións políticas encamiñadas a resolvelos.
- Cita os factores explicativos da integración española e galega en Europa e as súas consecuencias, e os trazos básicos da súa posición actual na Unión Europea.
- Utiliza correctamente a maioría dos procedementos básicos característicos do método xeográfico en relación cos contidos da unidade.

UNIDADE 12

OBXECTIVOS DIDÁCTICOS

1. Definir con precisión os conceptos relativos ao proceso de globalización, ás desigualdades territoriais do mundo e á posición de España no sistema mundo.
2. Localizar en mapas os centros, semiperiferias e periferias mundiais, os territorios en función do seu desenvolvemento humano e os membros integrantes de diversas organizacións mundiais ás que pertence España.
3. Analizar, caracterizar e explicar o proceso de globalización e as desigualdades territoriais do mundo.

4. Utilizar e aplicar os procedementos do método xeográfico ao estudo do proceso de globalización, ás desigualdades territoriais do mundo e á posición de España no sistema mundo.

5. Criticar e valorar negativamente as desigualdades territoriais causadas pola globalización, apreciando os esforzos realizados para palialas e desenvolvendo sentimentos de solidariedade cos espazos mundiais máis desfavorecidos.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1.1. Define con precisión os conceptos relativos ao proceso de globalización, ás desigualdades territoriais do mundo e á posición relativa de España no mundo.

2.1. Localiza e identifica en mapas os centros mundiais de decisión económica e política; os países por nivel de desenvolvemento humano; e os membros integrantes de diversas organizacións mundiais ás que pertence España.

3.1. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre as causas, o funcionamento e as consecuencias da globalización; os movementos antiglobalización, e as desigualdades territoriais do mundo, explicando as súas causas, as diferenzas entre países, as relacións de intercambio desigual e a axuda ao desenvolvemento.

3.2. Sintetiza conceptos e redacta temas sobre a posición de España nas áreas socioeconómicas e nas áreas xeopolíticas e sobre a posición relativa de España no mundo segundo o IDH e o IGEI.

4.1. Analiza, explica, comenta e interpreta imaxes, gráficos, mapas, textos e táboas estatísticas sobre os procesos de mundialización.

4.2. Analiza, explica, comenta e interpreta táboas estatísticas, mapas e gráficos sobre a posición relativa de España no mundo.

5.1. Emite opinións críticas sobre as desigualdades territoriais causadas pola globalización, e propón e valora as solucións para palialas, mostrando unha actitude solidaria cos máis desfavorecidos.

CONTIDOS

Conceptos

- O proceso de globalización.
  1. As causas da globalización.
  2. O funcionamento da globalización.
     2.1. A globalización económica.
     2.2. A globalización política, social, cultural e ambiental.
     2.3. As consecuencias da globalización.
     2.4. Os movementos antiglobalización.
- As desigualdades territoriais no mundo.
  1. As causas das desigualdades.
  2. Os países desenvolvidos.
  3. Os países subdesenvolvidos.
  4. As relacións mundiais.
  5. A axuda ao desenvolvemento.
- Posición relativa de España no mundo.
  1. Posición de España nas áreas socioeconómicas.
  2. Posición de España nas áreas xeopolíticas.
     2.1. A calidade das institucións nacionais e a participación nos acordos e institucións internacionais.
     2.2. A implicación nas políticas de cooperación e desenvolvemento mundial.
     2.3. As liñas xeopolíticas.
  3. A posición relativa de España no mundo segundo o IDH e o IGEI.

Procedementos

- Elaboración dun glosario cos termos principais da unidade didáctica.
- Lectura e comentario de textos sobre a globalización e os movementos antiglobalización.
- Elaboración de mapas coas liñas xeopolíticas de España.
- Localización en mapas dos espazos desenvolvidos e subdesenvolvidos; os centros, semiperiferias e periferias mundiais, e a posición de España no IDH e o IGEI.

- Comentario e interpretación de gráficos, datos estatísticos, mapas, esquemas e fotografías sobre os contidos da unidade, utilizando a explicación multicausal.
- Elaboración de cadros comparativos e sintéticos.
- Confección de organigramas sobre as institucións internacionais.
- Realización dun informe de prensa sobre os contidos da unidade didáctica.
- Busca de información complementaria utilizando diferentes fontes.
- Debate: É positiva a globalización?
- Planificación dunha viaxe que permita comparar as características dos países ricos e pobres.

Actitudes

- Rigor crítico na obtención e tratamento da información relativa aos contidos da unidade.
- Valoración crítica dos aspectos polémicos da unidade, como as vantaxes e os inconvenientes das multinacionais e da globalización, da axuda ao desenvolvemento por parte dos países desenvolvidos e de España e das teorías actuais sobre o subdesenvolvemento.
- Sensibilidade cara ás diferenzas no nivel de desenvolvemento e solidariedade cos espazos mundiais máis desfavorecidos e aprecio polas actitudes encamiñadas a fomentar os valores de xustiza e de igualdade.
- Actitude crítica e selectiva ante a información procedente dos medios de comunicación; a publicidade e o consumo.
- Interese por coñecer a participación e a posición española no contexto mundial.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN DE CONTIDOS MÍNIMOS

- Define os conceptos básicos da unidade.
- Enumera as causas da globalización, coñece as características do seu funcionamento e diferencia entre as súas consecuencias positivas e negativas.
- Identifica nun mapa os espazos desenvolvidos e subdesenvolvidos e localiza os centros, semiperiferias e periferias mundiais.
- Diferencia os trazos principais dos países desenvolvidos e subdesenvolvidos.
- Resume a posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas do mundo.

- Utiliza correctamente os procedementos básicos do método xeográfico relacionados coa unidade.

4.-Temporalización.

O bloque temático número 1 (contidos comúns) traballarase durante todo o curso.

1ª avaliación : Contidos do Bloque temático 2 (O medio físico e a súa diversidade) e comezar co bloque 3.

2ª avaliación: Bloque temático 3 e 4 . Neste trimestre tense por costume facer unha saída didáctica a unha zona de interese na que se podan poñer en práctica os contidos estudados (Norte de Lugo: vila de Viveiro, rasa cantábrica, praia das Catedraís, Central térmica de As Pontes, Cervo, empresa Alcoa. Noutras ocasión, a visita ao Parque Natural da serra da Enciña da Lastra, äs Médulas) Estas visitas teñen como obxectivo recoñecer e analizar sobre o terreo moitas das interaccións entre as persoas e o medio natual, tamén estudar diferentes aspectos da xeografía urbana, económica e física. Durante este curso As actividades estraescolares quedarán condicionadas a disposición do tempo do que dispoña a profesora para a preparación e atención das mesmas dada a acumulación de tarefas que ultimamente ten o profesorado.

3ª avaliación: Bloque temático 5 e 6.Compre dicir que boa parte da información do bloque 6 vaise traballando en cada tema desta forma ao final do curso as relacións de España con Europa vense como un repaso sistematizado do que xa se estudiou en cada tema.

5.- LIBRO DE TEXTO E OUTROS MATERIAIS.

O libro de texto seleccionado é: Xeografía. 2º Bacharelato. Galicia. **Ed ANAYA**. ISBN: 978-84-667-8331-6.

A elección deste libro responde á súa boa adaptación ao currículo e a proba de selectividade que o alumnado fai ao remate do Bacharelato. É riguroso e claro, as veces ten un tratamento dos temas demasiado amplo, e presenta unha proposta de actividades moi axeitada a estes niveis.

O alumnado terá tamén a súa disposición unha bibliografía e web- bibliobrafía disponibles para a consulta.

A profesora facilitará a información complementaria que considera conveniente para este nivel (fotocopias, etc.) e que deberá ter o alumnado.

A profesora informará claramente sobre os criterios que o grupo de traballo de Xeografía da CIUG segue e as recomendacións que esta fai .

6.-CRITERIOS DE AVALIACIÓN

-As probas escritas na aula seguirán os criterios e o modelo que recomenda a CIUG. pensamos que é unha boa forma de prepararse para o exame de selectividade que realizarán para entrar na Universidade.

A partir do curso pasado, implantouse un novo modelo proba de selectividade . Neste modelo acótase o vocabulario básico que sexa obxecto de pregunta en selectividade, faise una relación clara de posibles preguntas teóricas e explícanse os procedementos que poden saír como exercicios prácticos (amplísima gama de exercicios).

Farase un ou varios exames por avaliación que seguirán este modelo:

1.Primeira pregunta: definir catro conceptos xeográficos a elixir de seis propostos. O alumnado debe usar correctamente a terminología xeográfica e relacinar o concepto cun ejemplo referido a España ou Galicia. Valoración máxima: 2 puntos.

2.-Segunda pregunta: desenvolver unha pregunta práctica consistente na localización, lectura, interpretación ,explicación e analise crítica dun documento gráfico relacionado coas destrezas e habilidades xeográficas fundamentais Valoración : 4 puntos

3. Terceira pregunta : desenvolver unha cuestión teórica extraida dos bloques de coñecemento, na que o alumno/a demostrará que domina a parte teórica da materia. Valoración: 4 puntos.

En toda a proba e ata un punto da nota final, considerararanse elementos de ponderación a calidade da redacción, a corrección gramatical e ortográfica.

-As probas escritas deben aprobarse e se fará media na avaliación cando os examenes parciais da mesma superen o 4 e se teñan traballado as actividades que se piden na avaliación.

-As prácticas da materia deben ser entregadas no prazo previsto e son preceptivas para aprobar. O Alumnado debe ter realizadas tódalas prácticas previstas en cada trimestre e incorporalas ao seu caderno de clase. Esto supón un 15% da nota final.

-Na nota da avaliación incluiránse os resultados de outros posibles controis específicos (mapas, vocabulario, etc) que a profesora faga durante a mesma.

-Un alumno ou alumna aproba Xeografía cando ten aprobadas as tres avaliacións e a súa nota mínima chega ao 5.

-A primeira e segunda avaliación terán a súa recuperación. Un alumno suspenso debe presentarse a estas recuperacións para poder presentarse ao exame final. . Se un alumno/a se atopara enfermo e non pode ir a alguna recuperación, fará esta no exame final.

Coas tres avaliacións suspensas o alumno examinarase en setembro.

-O Exame de setembro terá a mesma estrutura que os que se realizaron ao longo do curso. En cada apartado se poderán pedir máis preguntas teóricas e practicas.

7.- METODOLOXÍA E ACCIÓN DE CONTRIBUCIÓN A PLAN TICS.

En clase de xeografía utilizaremos una metodoloxía na que se contará con coñecementos previos do alumnado e se impulsará a súa participación. A maioria das clases contarán cun soporte visual. Para o estudio e explicación dos temas utilizo presentacións power point, enlaces de páxinas webs con presentación de contidos especializados e en especial, os proporcionados polo IGN (Instituto geográfico Nacional) e a AGE (Asociación de Geógrafos Españoles).

Os últimos seminarios sobre o ensino da xeografía e, en especial, os celebrados na Universide Carlos III en Getafe, animan e preparan ao profesorado para actualizarse na sua formación. Considero que este o e outros cursos son un intrumento moi importante para poder traballar hoxe en dia dun xeito actualizado nas clases de xeografía. Como profesora da materia teño por obxectivo seguir formándome na aplicación das TICs e animando ao alumnado ao seu uso.

Son consciente da brecha dixital que as veces se produce entre xeracións formadas de xeito distinto (profesorado/alumnado)e moitas veces ocorre que o alumnado nos supera en destrezas deste tipo; pero se estas destrezas no van acompañadas do rigor científico e da axeitada busca e tratamento da información poden non responder aos obxectivos previstos. Este ano celebrouse xa o *V Seminario sobre la enseñanza de la geografía en la educación secundaria, actualización curricular y aplicación didáctica de las TICs.*

Concretamente en xeografía os novos sistema SIX, GPS e as posibilidades dos mesmos con Google Earth, entre outros abren un campo de traballo impresionante que obriga ao profesorado a formarse constantemente para poder competente nesta materia.

En Xeografía a observación análise e interprestación da paisaxe é outro aspecto importante. Sempre que sexa posible faranse actividades de coñecemento directo do medio. Programaremos algunas saídas no contorno.

Departamento de Ciencias Sociais do IES do Castro

HISTORIA DE ESPAÑA 2º BACHARELATO

PROGRAMACIÓN DO ANO LECTIVO 2012-2013

A programación da disciplina de Historia de España de 2º Bacharelato reflecte os obxectivos, os contidos, os critérios de avaliación e a metodoloxía apresentada no Decreto 126/2008, de 19 de Xuño (DOG, 23.06.2008).
En relación aos contidos, considerando que a Historia de España só conta con tres horas lectivas semanais, téntase compaxinar unha visión introdutória sobre os trazos máis salientes da historia peninsular anteriores ao século XIX con un tratamento en profundidade dos procesos de transformación da España contemporánea até o presente.
A disciplina de Historia de España parte dos coñecementos e do nível de competencias adquirido polo aluno nas etapas educativas anteriores. A disciplina visa aprofundar no coñecemento crítico da herenza colectiva da sociedade en que o aluno se insere. Por outro lado, deberá facilitar a tomada de consciencia do aluno sobre a sua responsabilidade na configuración do presente e do futuro, pois o pasado concretamente realizado consistiu no triunfo de dados acontecementos históricos, cando ao mesmo tempo outras opcións históricas tiveron tamén as suas oportunidades. Alén diso, o carácter globalizador do coñecimento histórico permite que o aluno se aproxime dos acontecimentos históricos de modo interdisciplinar na abordaxe da complexidade do mundo actual, o que poderá axudarlle a comprender e a participar na sociedade en que vive.

OBXECTIVOS

O ensino da disciplina de Historia de España no 2º Bacharelato terá como finalidade que os alunos desenvolvan as seguintes capacidades:
- Identificar e situar no espazo e no tempo os procesos históricos globais e os acontecimentos máis importantes da Historia de España, a prestar atención á sua diversidade territorial, onde tamén será tratada a especificidade histórica da Galiza, nas suas diferentes etapas históricas.
- Coñecer e comprender os procesos máis importantes da historia contemporánea de España, a focar a sua xénese, as suas consecuencias na actualidade e as interrelacións que se dan entre feitos políticos, sociais, económicos e culturais.
- Desenvolver unha perspectiva integradora da historia de España, respeitosa com as diferentes identidades territoriais e sociais que a caracterizan, que sirvan de base ao desenvolvimento de atitudes de solidariedade e tolerancia por parte dos alunos.
- Situar o proceso histórico español e a sua variedade identitaria no seu encuadramento internacional, por forma a se poder entender a Historia de España na sua articulación con a Historia europea e mundial.
- Distinguir as mudanzas históricas conxunturais dos procesos históricos profundos, a contribuir deste modo para o desenvolvimento do pensamento histórico nos alunos.

- Coñecer o proceso de formación das normas xurídicas que regulan os ordenamentos constitucionais da historia contemporánea de España, procurando tamén com isto que os alunos se compomentan con os valores democráticos e se interesen por participar na vida cidadá.
- Valorar e comprender as loitas contra as discriminacións decorrentes da opresión e das inxustizas (entre elas, as relacionadas con as mulleres), contribuindo así para que os alunos aprecien en toda a sua importancia a defesa dos dereitos humanos.
- Seleccionar e interpretar a información procedente de diversas fontes históricas a través da aplicación de diferentes técnicas características da ciencia histórica – composición sobre textos históricos, interpretación de imaxes, mapas, gráficos, series estatísticas, etc.-, de modo a contrastar os diferentes puntos de vista sobre as situacións e os procesos históricos e desenvolver así a capacidade de exercer a crítica histórica.
- Realizar investigacións de carácter histórico no ámbito de referencia dos alunos, manexando fontes históricas como a historia oral, a prensa ou as TIC, con a finalidade de aproximarse da propia comunidade, comprender o carácter provisorio do coñecimento e captar a diversidade das manifestacións históricas.

CONTIDOS

1. As raíces históricas da España contemporánea

UNIDADE 1: As primeiras culturas e a dominación romana da Península Ibérica.

UNIDADE 2: Al-Ándalus e os reinos cristiáns medievais.
- Formas de vida e intercambio cultural na España musulmana e cristiá.
- A ocupación do territorio e as consecuencias socio-económicas.
- Principais características da Galiza feudal.

UNIDADE 3: Formación e desenvolvimento da Monarquía Hispánica.
- Castela e os outros reinos da Monarquía Hispánica nos reinados dos Reis Católicos e da dinastia dos Áustria. A Galiza durante os séculos XV-XVII.
- Conquista e explotación da América española. O impacto da colonización.

UNIDADE 4: A Monarquía Borbónica no Antigo Réxime.
- Características económicas, sociais e políticas do Antigo Réxime.
- A política centralizadora dos Borbóns. O carácter reformista do despotismo ilustrado e os seus limites. A Galiza no século XVIII.

2. A quebra da Monarquía Absoluta e o desenvolvimento do Liberalismo en España

UNIDADE 5: Inicios e consolidación do Réxime Liberal en España.
- Guerra e revolución en Europa na pasaxe do século XVIII para o século XIX. A guerra contra os franceses en España (1808-1813). O seu impacto na Galiza. A obra lexislativa das Cortes de Cádiz: os decretos e a Constitución de 1812.
- O reinado de Fernando VII (1814-1833) e as loitas entre absolutistas e liberais.

- A independencia da América española (1808-1825).
- Construción e evolución do Estado liberal durante o reinado de Isabel II (1833-1868): A primeira guerra carlista e o aceso ao poder dos liberais. O domínio do liberalismo moderado na época isabelina. Grupos políticos, protagonismo do exército e instabilidade política e institucional.
- O Sexenio Democrático (1868-1874): da Gloriosa Revolución ao primeiro ensaio republicano da historia de España.

UNIDADE 6: Estado e nación na Restauración borbónica.
- O réxime da Restauración (1875-1902): características e funcionamento do sistema canovista. A oposición ao réxime. Guerra hispano-norteamericana e crise de 1898.
- O reinado de Afonso XIII e a crise da Restauración (1902-1931): O fracaso das sucesivas propostas de reforma (1902-1916) e a quebra dos sistema da Restauración (1917-1923). A conflitividade social e o problema de Marrocos.
- A crise do sistema liberal e o contexto internacional no período de entreguerras (1918-1939): ditadura e democracia. A ditadura do xeneral Primo de Rivera (1923-1930).
- O Estado-nación español e os nacionalismos periféricos. A evolución do galeguismo.

3. Transformacións económicas e mudanzas sociais no século XIX e no primeiro terzo do século XX

UNIDADE 7: As transformacións socio-económicas na España liberal.
- O proceso de desamortización e as suas consecuencias políticas, económicas e sociais no campo español. As transformacións da agricultura española nas diferentes rexións. Características e consecuencias da desamortización na Galiza e trazos de modernidade na sua agricultura.
- Debilidade e fragmentación do desenvolvimento industrial español. A modernización dos transportes: o ferrocarril. A emerxencia do sistema financeiro español. A debilidade do mercado nacional. Fracaso da industrialización e surximento de novos sectores económicos na Galiza.
- Modernización demográfica e emigración en España. Os movimentos migratórios. Efeitos da emigración na Galiza.
- A nova sociedade de clases e o domínio burgués. A conflitividade social e os movimentos obreiro e campesino. O agrarismo na Galiza caciqueira. A situación da muller e o surximento das reivindicacións feministas.

4. A II República, a Guerra Civil e a Ditadura Franquista

UNIDADE 8: Segunda República e Guerra Civil.
- A Segunda República. A Constitución de 1931: princípios e institucións dunha democracia avanzada. O voto feminino. Política de reformas e polarización social. O nacionalismo catalán, basco e galego.
- Os diferentes gobernos republicanos. Confrontación política e revoltas sociais. As reaccións antidemocráticas.

- A sublevación militar e a guerra civil. Dimensión política e internacional do conflito. Evolución das duas zonas: a revolución social e os diferentes gobernos na zona republicana; a formación do Estado franquista na zona nacional.

UNIDADE 9: España no Franquismo.
- O franquismo na imediata pós-guerra: bases ideolóxicas, políticas e sociais. Autarquia e isolamento internacional. A resistencia da guerrilla.
- A consolidación do réxime durante a Guerra Fria. Crecimento económico e transformacións sociais. Emigración para Europa. A oposición ao réxime no interior e no exílio.
- A agonia do franquismo (1973-1975). O incremento das forzas de oposición.
- A vida cuotidiana no franquismo. O seu impacto na Galiza.

5. A España actual

UNIDADE 10: España en Democracia.
- O proceso de transición á democracia, os seus êxitos e os seus limites. A Constitución de 1978: princípios e institucións democráticos. O proceso autonómico en España. O Estatuto de Autonomía da Galiza.
- Os gobernos democráticos españóis dos últimos trinta anos. Mudanzas sociais, económicas, lexislativas e culturais. A construción do Estado de Ben-estar.
- A Galiza e España na Unión Europea. O papel de España no contexto internacional.
- Problemas e perspectivas actuais da política e da sociedade española

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- Recoñecer os procesos da historia peninsular anteriores ao século XVIII que resultan máis significativos para a comprensión da Historia contemporánea de España, asinalando ao mesmo tempo os procesos máis característicos da Historia da Galiza no mesmo período.
- Analisar e caracterizar a crise do Antigo Réxime en España e as dificuldades na construción do Estado liberal, sinalando as relacións destes procesos con o contexto internacional, así como as suas repercusións na Galiza.
- Comprender as dificuldades no surximento e no desenvolvimento da economía capitalista e da sociedade de clases en España. Deberá recoñecerse a diversidade do ritmo e da intenidade con que acontece nos diferentes territórios peninsulares, dando atención, por outro lado, ás peculiaridades que terán na Galiza ambos os procesos históricos. Alén diso, deberán recoñecerse as suas conexións con o contexto internacional.
- Recoñecer os procesos de exclusión da sociedade liberal burguesa en España e os novos mecanismos de dominación e integración das mulleres. Será tamén preciso comprender o carácter oligárquico dos grupos hexemónicos, a debilidade das clases medias e a importancia do internacionalismo en diferentes correntes dos movimentos obreiro e campesino en España.
- Comprender as mudanzas e os conflitos na España do período de entreguerras. Por un lado, a crise da Restauración mostrará a incapacide dos grupos hexemónicos para

articular un proxecto liberal viábel en España, o que acabará por conducir á ditadura de Primo de Rivera. Por outro lado, os alunos deberán recoñecer a importancia da II República como a primeira experiencia plenamente democrática e modernizadora da Historia de España, así como establecer as relacións con o axitado contexto europeo de entreguerras, onde surxen enfrontados os reximes democráticos e os autoritários. Deberán recoñecerse tamén as principais liñas da evolución económica e social deste período.
- Comprender as orixes, o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra Civil. Recoñecer e analisar as peculiaridades ideolóxicas e institucionais da ditadura franquista, ben como a influencia que a conxuntura internacional tivo na evolución política e económica do réxime franquista.
- Descreber os trazos, as dificuldades e a importancia do proceso de transición democrática despois da morte do ditador Franco, identificar as características da Constitución de 1978, do Estado das Autonomias e do Estatuto de Autonomía da Galiza. Explicar as mudanzas políticas, económicas, sociais e culturais que nos últimos trinta anos acercaron a forma de vida da sociedade española aos padróns da Europa desenvolvida. Recoñecer a importancia da entrada de España na Unión Europea.
- Coñecer e utilizar as técnicas básicas de indagación e explicación histórica, como recoller información de diferentes fontes e valorala criticamente, para, a partir da mesma, elaborar textos de contido histórico, onde sexa utilizado com rigor o vocabulário histórico específico. Por tanto, os alunos deberán seleccionar, analisar, contrastar e explicar a información procedente de textos históricos de unha época dada, mapas, series estatísticas, material iconográfico, etc. Todo isto deberá permitir ao aluno dominar as destrezas no manexo da información –utilizando tamén as TIC-, demonstrando así a sua capacidade para comunicar oralmente ou por escrito as suas conclusións sobre diferentes tópicos da disciplina de Historia de España.
Finalmente, os alunos deberán desenvolver en grupo actividades da disciplina de Historia de España, o que potenciará unha atitude mais participativa, solucionadora de conflitos e que contribúa tamén para o desenvolvimento da tolerancia e do sentido crítico.

METODOLOXÍA

Os estudantes da disciplina de Historia de España utilizarán a metodoloxía máis adequada para a sua aprendizaxe, utilizándose unha metodoloxía activa e participativa e a inovación na sala de aula, que incluirá:
- O uso do libro de texto –AA.VV., Historia de España. Segundo Curso de Bacharelato, Baía Edicións, A Coruña, 2009-, de diferentes enciclopédias e de calquer outro material significativo escrito e ilustrado, así como das TIC, de modo a permitir a mellor información e comprensión dos diferentes períodos históricos.
- Usar esquemas, cuadros e gráficos, que permitan que os alunos visualicen as interrelacións entre os diversos feitos históricos de un dado período.
- Utilizar a cronoloxía para secuenciar temporalmente os acontecimentos históricos.
- Elaborar definicións de terminoloxía histórica relevante, a tratarense os protagonistas, a economía, a sociedade, a política e a cultura dos diferentes períodos históricos.
- Contextualizar os procesos, estruturas e acontecimentos históricos másis relevantes, identificando os elementos que contribuíron para configurar os trazos actuais da Galiza e de España.

- Potenciar a análise histórica onde se recoñeza a multicausalidade na xénese dos procesos de evolución e mudanza na historia de España e nos conflitos sociais e políticos. Neste sentido, será importante estabelecer as relacións que ocorren entre os aspectos económicos, políticos, sociais e culturais das diferentes épocas e acontecementos históricos.
- Favorecer a transformación da información en coñecimento a través da selección, análise e interpretación de contidos procedentes de diversas fontes históricas, de modo a desenvolver a capacidade de elaboración de explicacións históricas rigorosas e coerentes. Deste modo, o traballo com fontes históricas primarias e secundarias permitirá a análise e explicación de documentos diplomáticos, relatórios teórico-doutrinais, proclamas, manifestos, notícias de xornais, etc.
- Producir e interpretar informacións sobre aspectos cuantitativos e espaciais dos procesos históricos, por meio da utilización de series estatísticas, gráficas, mapas xeopolíticos, militares, administrativos, económicos, etc.
- Analisar e comentar textos constitucionais, con o obxectivo de captar as principais características políticas e xurídicas de cada réxime constitucional, bem como as diferenzas e similariedades entre as diferentes Constitucións españolas dos séculos XIX e XX.
- Analisar e comentar diferentes materiais iconográficos (imaxéticos): pintura, escultura, gravado, arquitectura; fotografia, cartazes publicitários ou propagandísticos, estampas decimonónicas (poderá tamén realizarse visita a museu ou exposición sobre acontecimentos ou comemoracións históricas relacionadas con aspectos do currículo que teñan a ver con a Historia de España, da Galiza, etc.).
- Elaborar informes ou relatórios a partir de diferentes fontes e documentos históricos, de modo a relacionar materiais históricos diferentes e a propor diversas hipóteses explicativas e conclusións sobre os problemas históricos reflectidos neles.
- Elaborar traballos de investigación no âmbito de referencia do aluno sobre algún momento saliente da historia contemporánea, estabelecendo conexións entre a historia galega, española, europea e mundial.
- Visionar e comentar diverso material audiovisual, como documentários históricos, filmes sobre personaxes ou acontecimentos históricos, etc.

PERIODIZACIÓN DAS UNIDADES DIDÁCTICAS

Primeiro trimestre

Neste trimestre serán tratadas as unidades didácticas comprendidas nos dous primeiros blocos de contidos, até completar no mínimo a Historia política española do século XIX.

Segundo trimestre

Serán aqui abordados os contidos que abranxen o período que se extende desde o reinado de Afonso XIII até o ano 1936. Alén diso, será también tratado o terceiro bloco de contidos.

Terceiro trimestre

Serán lecionados neste último trimestre o período correspondente á Guerra Civil, ben como as duas últimas unidades didácticas, isto é, as correspondentes ao período da ditadura franquista e aos trinta anos que se seguiron á morte do ditador.

AVALIACIÓN DA HISTORIA DE ESPAÑA

1 – Instrumentos de avaliación

A) Probas escritas periódicas

Tendo en conta a necesidade de preparar @s alun@s para as probas de Aceso à Universidade, teranse como referencia importante à hora de avaliá-los a realización de composicións históricas, onde deberán demonstrar os seus coñecimentos teóricos, a sua capacidade de relación, de manexo do vocabulario histórico adecuado e de redación. Alén das composicións históricas, as probas escritas poderán incluir diversos tipos de cuestións para comprobar que o aluno estexa familiarizado con a materia obxecto de estudo.
O número de probas ou exames por avaliación ou trimestre será de unha ou duas, segundo a distribución da materia en cada trimestre. Como norma, a cualificación correspondente a cada trimestre será a media ponderada dos exames realizados, exixíndose que nengunha das notas dos exames sexa inferior a 3 para a aplicación da media.

Para a correción das composicións históricas, aplicaranse os criterios de puntuación recomendados pola CIUG:

1. Criterio de Comprensión

Aspectos a avaliar: identificar e explicar o problema histórico mostrado nos documentos que deben ser tratados na composición histórica; explicar a evolución histórica do problema formulado, asinalando corretamente a cronologia correspondente (antecedentes, causas, consecuencias, ...); relacionar corretamente entre si os documentos históricos propostos; redactar de modo claro, coerente e con rigor conceptual.
Puntuación: 4 puntos.

2. Criterio de Interpretación e Reelaboración Persoal

Aspectos a avaliar: relacionar os acontecimentos históricos aos que se refiran os documentos con o seu contexto histórico (social, político, económico, etc., segundo corresponda); redactar de modo claro, coerente e con rigor conceptual.
Puntuación: 3 puntos.

3. Criterio de Coñecimento Específico

Aspectos a avaliar: segundo a natureza do problema histórico formulado, identificar os protagonistas (personaxes históricas, clases sociais, partidos políticos, ...), as ideologias, o cambio e a continuidade (ou permanencia), ...; redactar de modo claro, coerente e con rigor conceptual.
Puntuación: 3 puntos.

B) Exercicios práticos, traballos, ...

O profesor ou a profesora entregará diferentes propostas de exercicios de composición histórica ou de outro tipo de traballos históricos ao longo do ano académico. Os alunos deberán entregalos obrigatoriamente e a cualificación dos exercicios e dos traballos será tida en conta na avaliación. Os alunos que non os entregaren serán avaliados negativamente.

C) Outros aspectos objecto de avaliación

- O interese do aluno pola disciplina de Historia de España, a atención prestada às explicacións, a participación nas aulas, ... A asistencia às aulas é obrigatoria, polo que as faltas de asistencia e pontualidade sen xustificar valoraranse negativamente.
- A capacidade de compreensión e interpretación dos documentos históricos, ben como de aplicar e reestruturar os seus coñecimentos nunha síntese escrita persoal; también a capacidade de estabelecer relacións entre informacións, dados e acontecimentos históricos, ben como a utilización de teorias ou hipóteses históricas para relacionar e interpretar as informacións, os dados e os acontecimentos históricos.
- O uso de definicións e conceitos claros e rigorosos, a capacidade de estabelecer relacións e interrelacións entre elementos económicos, sociais, políticos, culturais, ..., a capacidade de dedución, o manexo do vocabulário histórico específico, etc.

2 - Criterios de Cualificación

A) Avaliacións parciais ou trimestrais

Para aprobar unha avaliación trimestral será preciso alcanzar no mínimo unha nota media de 5.

B) Recuperacións

Se un aluno non tivese aprobado a primeira ou a segunda avaliación, deberá facer obrigatoriamente un exame de recuperación, este será único, ainda que na avaliación non aprobada se tivese realizado mais dun exame. Os criterios de avaliación da recuperación serán os mesmos que os fixados para a avaliación trimestral (deberá alcanzarse no mínimo unha nota de 5 no exame de recuperación).
Aqueles alunos que teñan unha ou duas avaliacións trimestrais sen aprobar cando finalizar o curso poderán realizar unha recuperación final, sempre que se tivesen apresentado às recuperacións das avaliacións trimestrais.

C) Avaliación final

A cualificación final da disciplina de Historia de España será a média aritmética das cualificacións das tres avaliacións trimestrais, sempre e cuando a cualificación das avaliacións trimestrais sexa superior a 3 e teñan sido aprobadas no mínimo duas avaliacións trimestrais.

D) Avaliación extraordinária

Os alunos que non teñan aprobado na convocatoria ordinaria a disciplina de Historia de España terán o dereito a apresentarse à proba extraordinária en Setembro, que versará sobre todos os contidos desenvolvidos ao longo do ano académico.

Vigo, 17 de Setembro de 2012.